

Maken mensen de stad?

*Participatieve planning in de praktijk: een
 analyse van de wijkteams in Groningen*

*Chris Myles
 S1945688
 Masterthesis
 Sociale Planologie
 10 januari 2014*

TITELBLAD

Titel: Maken mensen de stad?

Ondertitel: Participatieve planning in de praktijk: een analyse van de wijkteams in Groningen

Studie: Master Sociale planologie
Rijksuniversiteit Groningen

Student: Chris Myles
S1945688
06 - 21 25 82 53
chris.myles@student.rug.nl
chrismyles@live.nl

Begeleiding: Dr. Ing. T. van Dijk

Datum: 10 januari 2014

VOORWOORD

Als afsluiting van de master Sociale Planologie ligt hier voor u mijn masterthesis *Maken Mensen de Stad?* Een verslag ter afsluiting van mijn studententijd, een periode waar ik zeker met veel plezier, maar ook de nodige stress op terug mag kijken. In deze thesis heb ik geprobeerd een verslag neer te zetten waarin de opgedane kennis op wetenschappelijk niveau aangetoond en toegepast wordt.

Het schrijven van de thesis heeft tijdens het verloop de nodige aanpassingen en de daarbij behorende stress en zorgen gekost, maar uiteindelijk kan ik met een voldaan gevoel terugkijken naar het onderzoek. Het heeft voor mij, en zal hopelijk voor u, een verhelderende en praktische inzicht gegeven hoe participatie processen in de praktijk kunnen verlopen. Met veel plezier heb ik gewerkt aan dit onderzoek en kijk ik positief terug op het enthousiasme van de geïnterviewde leden van wijkteams in Groningen. Naar hen gaat ook mijn dank uit voor hun medewerking aan dit onderzoek. Zij hebben een inzicht gegeven in de werkwijze van de wijkteams, zoals zij het ervaren, en hoewel het een kleinschalig onderzoek is, heeft het toch interessante resultaten opgeleverd.

Ook wil ik via deze weg mijn begeleider, dr. ir. Terry van Dijk, bedanken voor zijn feedback en sturing gedurende het onderzoek. Het heeft mij erg geholpen om de juiste kant op te gaan met het onderzoek en te komen tot het eindresultaat. Ook wil ik via deze weg familie en vrienden bedanken voor hun ondersteuning tijdens het schrijven van de thesis. Tot slot wil ik ook u, als lezer, bedanken voor uw interesse in mijn thesis en wil ik u veel plezier leesplezier toewensen.

Vriendelijke groet,

Chris Myles
Groningen

10 januari 2014

SAMENVATTING

Sinds 1998 zijn er in de gemeente Groningen samenwerkingsafspraken tussen de gemeente en de woningcorporaties voor het verbeteren van de leefbaarheid. Naast de fysieke aanpak van de wijken is er steeds meer aandacht gegeven aan de invloed die sociale aspecten hebben op de leefbaarheid. Dit heeft geresulteerd in het *“Nieuw Lokaal Akkoord 2.0 Mensen maken de stad!”*, waarin 15 wijkteams actief zijn in wijken waar de leefbaarheid achterloopt op het stedelijk gemiddelde. De wijkteams zijn samengesteld uit leden van de gemeente, woningcorporaties, welzijnswerkers en bewoners en zijn erop gericht initiatieven vanuit de bewoners te ondersteunen. Zij dragen er zorg voor dat bewoners op die manier een bijdrage kunnen leveren aan de leefbaarheid in hun wijk. De gemeente en de corporaties hebben hiervoor een gezamenlijk budget beschikbaar gesteld van 10 miljoen euro voor een periode van vier jaar. In dit onderzoek zijn de wijkteams als casus meegenomen om de ervaringen met participatieve planning, in de praktijk vaak bekend als co-creatie, binnen de wijkteams te achterhalen. Dit wordt gezien als een intensievere vorm van participatie, waarbij men gedurende het gehele proces betrokken is en een ieder een gelijkwaardige rol inneemt. Het onderzoek is erop gericht om te komen tot betere samenwerkingsverbanden en effectievere participatieve processen. Hiervoor is er gekeken welke mechanismen volgens de literatuur van belang zijn voor co-creatie en zijn de ervaringen daarmee in de praktijk getoetst bij de wijkteams. Daarnaast zijn de problemen en de successen van de wijkteams in beeld gebracht om te achterhalen waar het participatieproces verbeterd kan worden. Centraal in het onderzoek staat dan ook de vraag welke mechanismen volgens de literatuur van belang zijn voor co-creatie en welke ervaringen de wijkteamleden daarmee hebben in de praktijk.

Voor de uitvoering is gebruik gemaakt van bestaande data en rapporten over het functioneren van de wijkteams en zes diepte-interviews met leden van twee wijkteams en de programmleider van het NLA. Voorafgaand zijn in het literatuuronderzoek de kernbegrippen en theorieën vastgesteld en is de data geanalyseerd op basis van de in de literatuur naar voren gekomen aspecten die van belang zijn voor co-creatie. Daaruit zijn de volgende vier hoofdaspecten te herkennen: Authentiek dialoog, stakeholders, besluitvorming en gelijkheid. Aan de hand van deze hoofdaspecten met diverse deelaspecten is de data geanalyseerd en zijn de interviews opgesteld en afgenomen om de werkwijze, de machtsverhoudingen en de ervaringen van de wijkteamleden in kaart te brengen. Dit heeft een beeld gegeven hoe de theorie aansluit bij de praktijk.

Sinds de start van samenwerkingsafspraken in 1998 is de leefbaarheid, gemeten aan de hand van de leefbarometer, in de stad Groningen sterk verbeterd. In 1998 woonde nog 34,1% van de inwoners van de gemeente Groningen in een wijk met een zeer negatieve, negatieve of matige leefbaarheidsscore. Dit aandeel was in 2010 afgenomen tot 6,3% en in 2012 2,3%. De invloed die de wijkteams hierop hebben gehad is uit het onderzoek niet naar voren gekomen, dit omdat er veel meer is gedaan in de wijken. De wijkteams leveren een extra

bijdrage aan de wijken naast de reguliere taken die reeds worden uitgevoerd. Met de wijkteams hebben de gemeente en de corporaties hun taken verder gedecentraliseerd en weet men beter wat er in de wijk speelt. Uit het onderzoek zijn de volgende succesfactoren van de wijkteams naar voren gekomen, die grotendeels aansluiten bij de belangrijkste aspecten van co-creatie.

- *Unieke samenstelling/ diversiteit*
- *Gelijkwaardigheid*
- *Men streeft naar consensus en goed en eerlijk overleg*
- *Laagdrempelig, open en zichtbaar in de wijk*
- *Actieve betrokkenheid van burgers*
- *Spin in het web, men kan elkaar snel vinden*
- *Vooraf beschikbaar gesteld budget*
- *Dicht bij de bewoners*
- *Kleinschaligheid van projecten*
- *Flexibiliteit*

Belangrijk voor het succes van de wijkteams is onder andere de kleinschaligheid van de projecten en het vooraf beschikbaar gestelde budget. Het draagt bij aan een snelle besluitvorming en realisatie van projecten, waarvoor men zich pas achteraf hoeft te verantwoorden. Ook de werkwijze van het team, welke te kenmerken valt als transparant, open en laagdrempelig, draagt bij aan het succes dat de leden ervaren binnen de wijkteams. Vanuit de theorie wordt ook het belang van gelijkwaardigheid benadrukt. Binnen de wijkteams heeft een ieder een gelijkwaardig rol en bewoners hebben daarin geen gemarginaliseerde positie. Het is voor hen en zij hebben evenveel inspraak als anderen, alleen de randvoorwaarden van de teams worden door de gemeenten en de corporaties vastgesteld. De taakstelling en de budgetten zijn vooraf door hen bepaald, maar deze taakstelling evenals opgestelde wijkperspectieven zijn tot stand gekomen door gesprekken met bewoners. Er wordt weldegelijk aandacht besteed aan hetgeen bewoners belangrijk vinden, enkel moet dit wel passen binnen de randvoorwaarden die zijn gesteld en daarbinnen kunnen bewoners de invulling mede bepalen.

Zoals de verschillende partijen hebben aangegeven worden de wijkteams voornamelijk gedragen door professionals en het geld dat beschikbaar is gesteld door de gemeente en corporaties. Er zijn weinig bewoners, getuige ook de hoeveelheid in de wijkteams, die zich voor een langere periode willen inzetten voor hun wijk en daarom zijn professionals nodig. Met de verwachting dat het budget na 2014 nog lager, of helemaal verdwenen zal zijn, zal de samenwerking moeten veranderen. Kijkend naar de wijkteams kan er geconcludeerd worden dat het een stap in de goede richting is, maar het is volgens de leden voornamelijk gericht op het faciliteren en stimuleren van bewonersinitiatieven. Hoewel de werkwijze aansluiting

vindt bij theorie van co-creatie zal deze nog verder moeten veranderen om, volgens de geïnterviewde leden, de daadwerkelijke stap te zetten naar co-creatie. De huidige situatie wordt nog teveel gecreëerd door de gemeente en corporaties en als men in de praktijk van co-creatie wil spreken, zullen de gemeente en corporaties slechts een van de partijen in de wijk worden. Het gaat hierbij ook om het zelforganiserend vermogen van groepen om de leefomgeving te verbeteren, aldus Healey (1984, in Harris, 2002). Hierbij ligt het initiatief niet alleen bij de gemeente en de corporaties, maar zullen kansrijke bewoners(organisaties) en ondernemers aangespoord moeten worden om zichzelf te organiseren. De kracht binnen in de wijk zal vaker aangesproken moeten worden om met minder middelen dezelfde resultaten te bereiken.

INHOUD

1. Inleiding	8
1.2 De wijkteams	9
1.2 Onderzoeksdoel	10
1.3 Onderzoeksvragen	11
1.4 Opbouw thesis	12
2. Literatuurstudie	13
2.1 Belang van participatie	13
2.1.1 Participatie	14
2.1.2 Co-creatie	19
2.1.3 Verwachtingen van participatie	21
2.2 Participatie in perspectief	23
2.3 Belangrijke factoren van participatie	24
2.4 Conceptueel model	26
2.4.1 Definities	27
3. Methodologie	29
3.1 De casus	29
3.2 Methodiek	32
3.2.1 Data analyse	32
3.2.2 Interviews	33

4. Resultaten.....	35
4.1 Leefbaarheidsverbetering NLA.....	35
4.2 Het werken in wijkteams.....	38
4.2.1 Werkwijze wijkteams.....	38
4.2.2 Machtsverdeling.....	41
4.2.3 Negatieve ervaringen.....	43
4.2.4 Succesfactoren.....	46
5. Conclusie.....	50
6. Reflectie.....	56
7. Literatuur.....	59
Bijlagen.....	62
Bijlage 1 Vragenlijst interviews.....	63
Bijlage 2 Data interviews.....	65
Bijlage 3 Interview Gemeente Groningen OCSW/ Voorzitter I wijkteam.....	66
Bijlage 4 Interview Gemeente dienst RO/EZ, voorzitter II wijkteam.....	71
Bijlage 5 Interview Medewerker Woningcorporatie.....	74
Bijlage 6 Interview opbouwwerker Stiel.....	77
Bijlage 7 Interview bewoner.....	80
Bijlage 8 Interview programmaleider Wijkteams NLA.....	84

1. INLEIDING

In 1998 zijn de gemeenten en de woningcorporaties in Groningen begonnen met een samenwerking om voor hun bewoners “goed wonen, in goede wijken” te realiseren (Gemeente Groningen, 2013b). Hier is in 2007 het *Nieuw Lokaal Akkoord* uit voortgevloeid en later ook het *Nieuw Lokaal Akkoord 2.0*. Een van de instrumenten van dit akkoord zijn de wijkteams. Deze worden ingezet in wijken waar men minder tevreden is over de leefbaarheid van de wijken. Hiermee willen de gemeenten en de corporaties bewoners meer betrekken om zelf te bouwen aan een betere wijk (Mensen maken de stad, 2013). Voor corporaties is deze taak ook vastgelegd in het Besluit Beheer Sociale Huursector (BBSH). Het besluit onderscheid zes prestatievelen waar corporaties zich op moeten richten (Heins, 2012)

- *Bouwkundige kwaliteit woningen op peil houden*
- *Zorg dragen voor groepen die niet zelf in huisvesting kunnen voorzien*
- *Huurders betrekken bij beleid*
- *Zorg dragen voor eigen financiële continuïteit*
- *Bevorderen van de leefbaarheid*
- *Zorg dragen voor wonen en zorg*

Waar woningcorporaties zich in het verleden nog richten op kwantiteit, zoveel mogelijk bouwen, is de nadruk nu verschoven naar kwaliteit van wonen, het bieden van goede huisvesting voor lagere inkomensgroepen (Heins, 2012). In het BBSH gaat het niet enkel om het bouwen, maar temeer ook om sociale aspecten, verhoudingen met huurders en de bijdrage aan de leefbaarheid. Uit een onderzoek van Stipo (2010) onder woningcorporaties is deze verschuiving is ook terug te zien.

“Werd de klant een aantal jaren geleden nog vooral geïnformeerd over plannen, in de loop der jaren zijn bewoners steeds meer letterlijk aan tafel geschoven om mee te denken en te praten over de inhoud van de plannen, zowel fysiek als sociaal.” (Stipo 2010, p.13.)

Dit heeft raakvlak met de verschuiving binnen planning theorie. Die wordt gekenmerkt door de verschuiving van de technisch rationele planning, waarbij de planner de rol van een expert heeft en rationele keuzes maakt, naar de communicatief rationele planning van Habermas (De Roo & Voogd, 2004). Met deze verschuiving wordt ook de focus weerlegd van

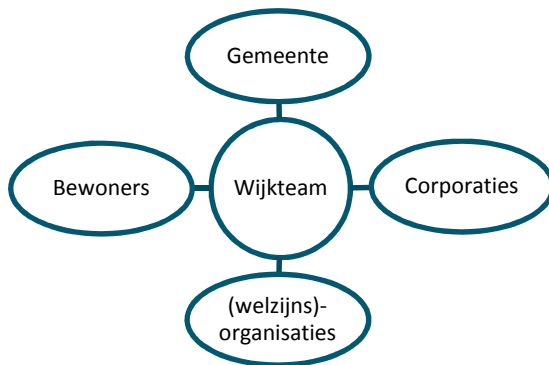
objectgerichtheid naar intersubjectiviteit. Het complexer worden van vraagstukken heeft er toe geleid dat er niet gezocht moet worden naar oplossingen, maar deze juist gecreëerd moeten worden door interactieve processen tussen subjecten (De Roo & Voogd, 2004). Deze verschuiving binnen de planning theorie uit zich ook in het essay *“Stedelijke vernieuwing op uitnodiging”*. In opdracht van het Rijk, de provinciën en gemeenten is hierin gekeken hoe stedelijke vernieuwing gerealiseerd kan worden zonder grote rijks subsidies. Hiervoor zal er een verschuiving moeten plaatsvinden van *“stad maken”* naar *“stad zijn”* (KEI & Nicis Institute, 2012). Binnen het concept van *“stad zijn”* wordt stedelijke vernieuwing gezien als een open en continu proces waarin ruimte wordt gegeven voor initiatieven van bewoners en ondernemers. Hierbij is het uitgangspunt ook hetgeen wat *“zij”*, de mensen van de wijk, willen en hierbij dient ook een klimaat te worden gecreëerd dat uitnodigend is en waarbinnen mensen en partijen in de wijk zelf initiatieven nemen (KEI & Nicis Institute, 2012). Participatie wordt steeds belangrijker en de besproken ontwikkeling wordt ook wel gezien als de stap naar co-creatie toe.

1.2 DE WIJKTEAMS

Participatie is in theorie een veelbesproken activiteit waar men in de hedendaagse planning niet meer omheen kan. Planning gaat om participatie, enkel in de praktijk blijkt een goede implementatie hiervan niet altijd makkelijk. Het betrekken van burgers en het realiseren van hun initiatieven is in de gemeente Groningen al sinds 2007 een punt van aandacht. In de stad Groningen geeft het samenwerkingsverband tussen woningcorporaties en gemeenten, het *“Nieuw Lokaal Akkoord 2.0, Mensen maken de stad”*, ruimte aan bewonersinitiatieven. Het doel van het NLA is iedereen zoveel mogelijk naar zijn zin te laten wonen (Gemeente Groningen, 2013a). Om dit te realiseren werkt het NLA met wijkteams die momenteel actief zijn in 15 wijken waarin mensen minder tevreden zijn over de leefbaarheid. Deze wijkteams zijn samengesteld uit leden van de gemeente, de woningcorporaties, (welzijns)organisaties en bewoners, zie figuur 1.

Gezamenlijk investeren de gemeente en de corporaties tien miljoen euro in de periode van 2011 tot en met 2014, waarvan er in totaal €8.875.000 beschikbaar is gesteld voor de wijkteams (Gemeente Groningen, 2013a). De wijkteams willen samen met de bewoners co-creëren en roepen hen op initiatief te nemen, welk door de wijkteams gefinancierd en gefaciliteerd kunnen worden. Hierdoor maken mensen de stad, alleen is er op deze manier van werken in de media ook de nodige kritiek. Enkele krantenkoppen luiden: *“Wijkteams Groningen onder vuur”* (Dichtbij, 2013), *“Kinderziektes' wijkteams lijken chronisch”* (DVHN,

2013) en “*Steun wijken is baantjesmachine*” (DVHN, 2012). Deze berichtgeving is voornamelijk gericht op de te geringe invloed die bewoners zouden hebben. Hoewel het initiatief bij de bewoners wordt gelegd lijkt er, door het verschil in machtsverhoudingen die in de media wordt geschetst, een gemarginaliseerde positie voor de bewoners weggelegd. Het schetst een beeld dat de partijen die het geld inbrengen ook diegene zijn die bepalen en de bewoners daarom niet voldoende macht krijgen om effectief deel te kunnen nemen aan het participatieproces.

FIGUUR 1 SAMENSTELLING WIJKTEAM: PROFESSIONELE LEDEN GECOMBINEERD MET BEWONERS

1.2 ONDERZOEKSDOEL

Dit onderzoek is erop gericht om te komen tot betere samenwerkingsverbanden en effectievere participatieve processen. Hiervoor zal er gekeken worden welke mechanismen volgens de literatuur van belang zijn voor participatie en worden de ervaringen daarmee in de praktijk getoetst bij de samenwerking binnen de wijkteams. Berichtgevingen lijken er op te duiden dat bewoners vinden dat ze te weinig invloed kunnen uitoefenen in de wijkteams en daarmee schiet het project haar doel voorbij. Het is er juist op gericht initiatieven vanuit de bevolking te ondersteunen en te zorgen dat bewoners een positieve bijdrage kunnen leveren aan de leefbaarheid in hun wijk. Hiervoor zijn samenwerkingsafspraken en taakstellingen door de gemeente en corporaties vastgesteld. Uit deze taakstelling komt ook het belang van de burgerinitiatieven naar voren (Gemeente Groningen, 2013b). Daar wordt ruimte voor gecreëerd, maar hoe werkt dit in de praktijk? Door te kijken naar de voortgang van deze samenwerking kan er onderzocht worden wat er goed gaat en welke verbeterpunten er nog liggen om tot betere participatieprocessen te komen. In de media gaat het voornamelijk om de wijk de Wijert waar de bewoners zijn opgestapt, maar is het een incident op zich of geldt dit ook voor andere wijkteams? Dit onderzoek kijkt naar de posities van de bewoners, wat er met hun initiatieven gebeurt en welke invloed zij kunnen

uitoefenen in het wijkteam. Om echt co-creatie te realiseren zullen partijen een gelijkwaardige positie moeten innemen en iedereen betrekken bij het gehele proces. Traditionele participatie methoden, zoals inspraakavonden, geven enkel de gelegenheid om te reageren op een bestaand plan waarvan het ontwerp al klaar is, maar binnen de wijkteams ligt de ontwerptaak ook bij de bewoners.

1.3 ONDERZOEKSVRAGEN

Het onderzoek zal kijken naar de aspecten die van belang zijn voor co-creatie en hoe deze terug te zien in de samenwerking binnen de wijkteams, teneinde tot betere participatieprocessen te komen. De centrale vraag van het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Welke mechanismen zijn volgens de literatuur van belang voor co-creatie en hoe zijn de praktijkervaringen daarmee binnen de wijkteams in Groningen om de leefbaarheid in de Groningse wijken te verbeteren.

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag en het in beeld brengen van de werkwijze van de wijkteams zijn de volgende deelvragen opgesteld:

- 1. Hoe gaan de wijkteams te werk en hoe gaan zij om met de initiatieven van bewoners?*
- 2. Hoe draagt het wijkteam zorg voor een gelijke verdeling van de macht onder haar leden?*
- 3. Welke problemen ervaren de leden van de wijkteams met het werken in een wijkteam?*
- 4. Wat zijn de succesfactoren van de wijkteams in Groningen volgens de leden?*

Het geeft een beeld van manier hoe de leden op dit moment tegen de samenwerking in de wijkteams aankijken en hoe zij het ervaren hoe de bewoners hier tegenover staan. Daarnaast zullen de problemen die er spelen binnen de wijkteams naar voren worden gehaald. Dit geeft ook aan waar de mogelijkheden voor verbetering liggen voor het toepassen van participatieve planning en zelforganisatie door de burgers. Daarnaast zullen de factoren die nu succesvol zijn voor de wijkteams belicht worden en vergeleken worden of dit aansluit bij de theorie. Het zal daarbij een totaalbeeld geven om tot de beantwoording van de hoofdvraag te komen en door de problemen en succesfactoren te belichten draagt het bij aan toekomstige betere participatieprocessen.

1.4 OPBOUW THESIS

In dit onderzoek zal in hoofdstuk 2 allereerst gekeken worden naar literatuur, theorieën en de belangrijkste begrippen die relevant zijn voor het onderzoek. Dit creëert een theoretisch kader wat de basis vormt voor het uitvoeren van het onderzoek. Relevante theorieën worden in hoofdstuk 3 gebruikt voor de methodologie. Hierin zal de casus voor dit onderzoek, de wijkteams, nader toegelicht worden en wordt er ingegaan op de gebruikte methoden voor de uitvoering van het onderzoek. De resultaten van het gedane onderzoek zullen in hoofdstuk 4 worden uitgewerkt en deze worden in hoofdstuk 5 bediscussieerd en geconcludeerd. Tot slot zal hoofdstuk 6 een korte reflectie geven op het gedane onderzoek en de positieve en negatieve aspecten daarbij aanduiden.

2. LITERATUURSTUDIE

In dit hoofdstuk wordt er nader ingegaan op de belangrijkste begrippen van het onderzoek en de relevante theorieën. Allereerst zal participatie in het algemeen behandeld worden. Daarna zal er gekeken worden naar co-creatie en naar de aspecten die hiervoor relevant zijn om het toe te passen. De beschikbare literatuur zal een beeld geven wat er bekend is over participatie en co-creatie en laat zien waar nog te weinig over bekend is, wat het startpunt voor vervolgonderzoek is.

2.1 BELANG VAN PARTICIPATIE

In de planologie is er de afgelopen decennia steeds meer aandacht besteed aan het belang van participatie. Het sluit aan bij de verschuiving binnen de planning theorie van de technisch rationele planning, waarbij de planner de rol van expert heeft en rationele keuzes maakt, naar de communicatief rationele planning, waarbij het belang van interacties voorop staat (De Roo & Voogd, 2004). Jürgen Habermas heeft in 1981 in zijn werk *'Theorie des kommunikativen Handelns'* een raamwerk neergezet voor de communicatief rationele planning (Innes, 1995; De Roo & Voogd, 2004). Hierin wordt een tweede vorm van rationaliteit onderscheiden, waarin interacties tussen subjecten centraal staan. Dit heeft een belangrijke invloed gehad op de planningstheorie. Het uitgangspunt dat men alles weet werd door Herbert Simon bekritiseerd, hij noemde mensen *'bounded rational'* (De Roo & Voogd, 2004). Volledige rationele beslissingen kunnen nooit genomen worden, want er zullen altijd onzekerheden blijven (De Roo & Voogd, 2004). Dit moet men accepteren en men zal manieren moeten vinden om daar mee om te gaan. De verschuiving binnen de planning theorie weerlegt de focus van objectgerichtheid naar intersubjectiviteit. Het complexer worden van vraagstukken vergroot onzekerheden en heeft er toe geleid dat er niet gezocht moet worden naar oplossingen, maar deze juist gecreëerd moeten worden door interactieve processen tussen subjecten (De Roo & Voogd, 2004). Met deze verschuiving van de technisch rationele planner naar de communicatief rationele, is er meer aandacht voor de interacties en participatie gekomen. Maar participatie is een erg brede term waarin nader op ingegaan zal worden hoe het gezien wordt.

2.1.1 PARTICIPATIE

Participatie binnen de planologie, maar ook andere werkvelden, heeft de afgelopen decennia steeds meer belangstelling gekregen. Glass (1979) geeft aan dat participatie gezien wordt als een kans voor burgers om deel te nemen aan het beslissings- of planningsproces. Hoewel het een veelgebruikte term is, wordt zowel de term, als de definitie bekritiseerd. Noch de term, noch de definitie zegt iets over hoe participatie georganiseerd kan worden, hoe het er in praktijk uit ziet en wat voor resultaat het moet opleveren (Day, 1997; Glass, 1979; Innes & Booher, 2004). Day (1997) benadrukt dat, hoewel er veel onderzoek gedaan is naar participatie, er niet exact wordt aangegeven wat participatie moet zijn. Participatie werd volgens Glass (1979) in het begin gezien als een doel op zich, maar deze visie gaf een te eenzijdig beeld van wat participatie is. Participatie moet gezien worden als een complex proces dat juist helpt doelen te realiseren en is daarmee geen doel op zich. Het sluit aan bij de visie van Innes en Booher (2004) op participatie.

“...Participation should be understood as a multi-way set of interactions among citizens and other players who together produce outcomes” (Innes & Booher, 2004. p. 419).

De ‘*multi-way set of interactions*’ zijn bij participatie essentieel. Het is juist de eenzijdige communicatie wat burgers verhindert te participeren en waarbij er geen sprake is van interacties. Conrad et al. (2011) beschrijven het als ‘*hearing, but nog listening*’. Men kan vaak commentaar leveren op plannen middels inspraakmomenten, maar is er sprake van participatie als er niet naar hen wordt geluisterd? Conrad et al. (2011) noemen het symbolische participatie, want enkel door het proces van meerzijdige interacties hebben beide partijen inspraak. Dit leidt tot een authentiek dialoog, waarbij men ook van elkaar kan leren en waarbij er echt sprake is van participatie (Innes & Booher, 2004).

In de literatuur bestaan er verschillende opvattingen over participatie, enkel is het een term die vrij algemeen is. Het zegt niets over de mate van participatie en over hoe het invulling krijgt. Arnstein heeft in 1969 onderzoek gedaan naar ‘*citizen participation*’. Een belangrijke bijdrage die zij heeft geleverd aan de theorie is haar, door velen geciteerde, participatieladder, zie figuur 2. Zij geeft aan dat het probleem van participatie is dat het publiek niet voldoende macht heeft. Zonder macht kan een participant geen controle hebben over de eindbeslissingen. Publieke visies en ideeën kunnen, indien zij geen macht hebben, genegeerd worden door de planmakers (Day, 1997). Arnstein haar indeling van ‘*citizen participation*’ is daarom gebaseerd op de verdeling van macht en zij definieert het als volgt (Arnstein, 1969; Innes & Booher, 2004).

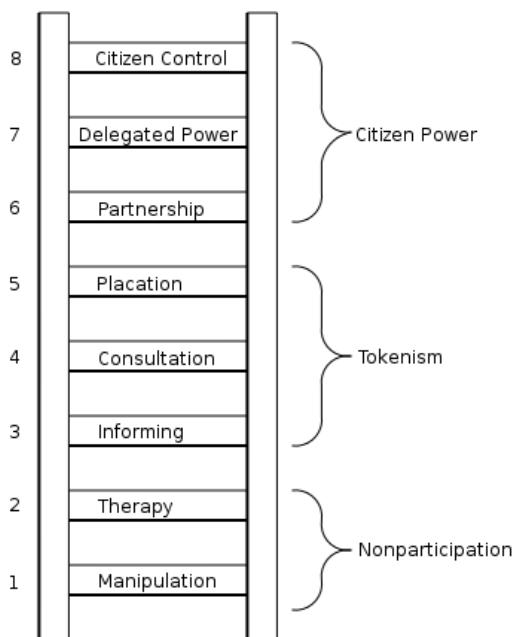
“It is the redistribution of power that enables the have-not citizens, presently excluded from the political and economic processes, to be deliberately included in the future. It is the strategy by which the have-nots join in determining how information is shared, goals and policies are set, tax resources are allocated, programs are operated, and benefits like contracts and patronage are parceled out. In short, it is the means by which they can induce significant social reform which enables them to share in the benefits of the affluent society” (Arnstein, 1969. p. 216).

Het gaat hierbij om de redistributie van de macht, waardoor de “have-nots”, zij die zijn uitgesloten van het politieke en economische proces, bewust worden betrokken. Zonder redistributie van de macht zou participatie zinloos zijn. Arnstein haar indeling van de participatieladder onderscheidt acht gradaties van participatie. Deze zijn onder te verdelen in drie groepen, ‘non-participation’, ‘tokenism’ en ‘citizen power’ (Arnstein 1969). Non-participatie heeft niet als doel om mensen te laten participeren, maar temeer hen te manipuleren.

“Their real objective is not to enable people to participate in planning or conducting programs, but to enable powerholders to “educate” or “cure” the participants.” (Arnstein, 1969. p. 217)

Processen van participatie worden daarbij soms zodanig gemanipuleerd dat men gezamenlijk uitkomt bij een beslissing die zonder participatie ook genomen zou zijn (Day, 1997). Participatie dient dan meer als een marketing doel, waarbij men overtuigd wordt van het project en het publiek meewerkt.

Bij ‘tokenism’ kunnen participanten gehoord worden, maar hierbij hebben ze niet de macht om hun ideeën door te voeren en plannen te wijzigen. Hoewel de invloed meer is dan bij non-participatie, is er geen invloed op de eindbeslissingen. Bij ‘citizen power’ ligt de macht ook echt bij de participanten en zijn zij een gelijkwaardige partij die ook inspraak hebben op beslissingen in het proces (Arnstein, 1969). In theorie zou men dus meer macht hebben naarmate men hoger op de ladder staat en daarbij ook meer invloed kunnen uitoefenen op het proces.

FIGUUR 2 PARTICIPATIELADDER ARNSTEIN (ARNSTEIN, 1969)

Arnstein (1969) heeft in haar onderzoek enkel een onderscheid gemaakt tussen de verschillende gradaties van participatie en aan de hand van voorbeelden worden deze allen toegelicht. Daarbij wordt geen analyse gegeven van de factoren die bepalend zijn voor de verschillende typen van participatie en hoe men hoger op de ladder komt. Arnstein (1969) geeft terecht aan dat bij elk plan er andere factoren zijn die bepalen waar men op de participatieladder staat en hoe dit verder ontwikkeld kan worden. Participanten, ontwikkelaars en contexten zijn niet te generaliseren, waardoor elke situatie anders is. Conrad et al. (2011) concluderen eveneens dat men kan stijgen op de ladder, maar dat het een geleidelijk proces is. Men kan niet te grote stappen in een keer zetten, dit gaat stapje voor stapje om de drempels te overwinnen en succesvol te zijn. Met het participatiemodel heeft Arnstein een onderscheid gemaakt tussen de verschillende typen van participatie, maar de toepassing van het model wordt nog wel bekritiseerd. Participatieprocessen kennen vaak complexe relaties tussen individuen, waarin de rol- en de machtsverdelingen niet eenduidig te definiëren zijn (Collins & Ison, 2009). Complexe situaties kunnen kenmerken van verschillende treden bevatten, waardoor een eenduidige indeling bemoeilijkt wordt. Daarnaast geeft het model van Arnstein enkel de mate van macht weer, maar daarbij wordt niet aangegeven wanneer welk type het best toegepast kan worden en welke planningsstijl daarbij past.

In navolging van Arnstein zijn er nog vele variaties en andere modellen gemaakt aangaande participatie. Innes en Gruber (2005) hebben een matrix opgesteld waarin vier planningsstijlen worden onderscheiden zijnde: *'technical/bureaucratic'*, *'political influence'*,

'social movement', and 'collaborative'. De toepassing van het type planningsstijl baseren zij op de mate van diversiteit van interesses en in hoeverre deze onderling afhankelijk van elkaar zijn. Collaboratieve planning wordt in de matrix gezien als een methode waarin veel diversiteit van interesses zijn en deze ook weer van elkaar afhankelijk zijn, zie figuur 3. Als grootste voordeel van collaboratieve planning geven zij aan dat het kan leiden tot een gedeelde visie, innovatieve oplossingen en motivaties voor collectieve acties (Innes & Gruber, 2005). De indeling van het model verschilt van Arnstein door niet te kijken naar de machtsverdeling, maar naar de factoren die van belang zijn voor een planningsstijl.

		Diversity of Interests	
		Low	High
Interdependence of Interests	Low	Technical/Bureaucratic <i>Convincing</i>	Political Influence <i>Co-opting</i>
	High	Social Movement <i>Converting</i>	Collaborative <i>Co-evolving</i>

FIGUUR 3 VIER PLANNINGSSTIJLEN (INNES & GRUBER, 2005)

Participatie kan verschillend toegepast worden, maar daar wordt ook verschillend op gereageerd. Conventionele methoden van participatie, het aanhoren van en commentaar geven door burgers, kunnen juist averechts werken (Innes & Booher, 2004). Hoewel het bedoeld is om voor burgers inspraak te kunnen uitoefenen zorgt dit niet voor echte deelname in het proces. Men voelt zich niet gehoord en de uitwerking van het proces is averechts. Men voelt zich tegengewerkt worden hierdoor en is eerder geneigd zich ontevredener te voelen dan echt een participant. Het vertrouwen tussen burgers en ontwikkelaars is van essentieel belang voor een goede samenwerking (Innes & Booher, 2004). Daarnaast is 'multi-way' interactie van belang voor participatie, waarbij burgers en andere spelers samenwerken en men echt naar elkaar luistert, pas als het een authentiek gesprek is komt men verder en kan men ook van elkaar leren (Edelenbos & Monninkhof, 2001, in Van Vliet, 2012; Innes & Booher, 2004).

Edelenbos (2000, in van Vliet, 2012), heeft eveneens een participatieladder opgesteld. Anders dan Arnstein heeft hij deze gekoppeld aan de bestuursstijlen van Pröpper en Steenbeek, zie tabel 1. Hij maakt hierin onderscheid in vijf typen van participatie. Deze indeling is eveneens gebaseerd op de hoeveelheid macht die een participant heeft, maar

door de koppeling aan de bestuursstijlen geeft het model inzicht in de manier hoe er bestuurd moet worden om de gewenste participatiestijl uit te voeren en welke rolverdeling er tussen de betrokkenen is.

Participatieladder Edelenbos (2000)	Bestuursstijlen Pröpper en Steenbeek (1999)	Rol Burger	Rol Overheid
Participant wordt niet betrokken	1. Gesloten autoritaire stijl	Geen	Voert zelfstandig beleid en verschaft geen informatie
1. Informeren	2. Open autoritaire stijl	Doelgroep van onderzoek/ voorlichting levert geen input	Voert zelfstandig beleid en verschaft hierover informatie
2. Raadplegen	3. Consultatieve stijl	Geconsulteerde gesprekspartner	Bepaalt beleid en geeft mogelijkheid tot commentaar, maar hoeft daaraan geen consequenties te verbinden
3. Adviseren	4. Participatieve stijl	Adviseur	Bepaalt beleid, maar staat open voor andere ideeën en oplossingen
4 Coproduceren	5 Delegerende stijl	Medebeslissers: binnen randvoorwaarden	5. Bestuur besluit over het beleid met inachtneming van de vooraf gestelde voorwaarden
	6. Samenwerkende stijl	6. Samenwerkingspartner op basis van gelijkwaardigheid	6. Bestuur werkt en besluit op basis van gelijkwaardigheid met participant samen
5. (Mee)beslissen	7. Faciliterende stijl	Initiatiefnemer	Biedt ondersteuning, laat beleidsvorming over aan participanten

TABEL 1 PARTICIPATIELADDER EN BESTUURSSTIJLEN. (EDELLENBOS ET AL, 2006 IN VAN VLIET, 2012)

In het model wordt er gesproken over de rol van de overheid, dit omdat zij vaak degene zijn die betrokken zijn en beslissingen maken over plannen. Het is een uitgebreider model dan Arnstein introduceerde, waarin enkel de vormen van participatie werden uitgelicht. In het model wordt een de rol van de burger en de overheid aangeduid. Net als de kritiek op het model van Arnstein kan ook bij dit model gesteld worden dat het wellicht te simplistisch is voor de complexe wereld waarin participatie plaatsvindt. Beide partijen kunnen verschillende rollen, of delen daarvan, innemen gedurende het proces. Kijkend naar de verschillende modellen die proberen participatie onder te verdelen in verschillende gradaties, dan kan er geconcludeerd worden dat men meestal meerdere rollen heeft in het participatieproces, afhankelijk van het proces en de complexiteit ervan. In complexe projecten zal de rolverdeling zich gedurende het proces verder ontwikkelen en veranderen. Daarbij is de term participatie erg breed en komt het in verschillende vormen voor, het geven van een duidelijke definitie ervan is daarmee ook contextafhankelijk. Een intensievere vorm van participatie wordt vaak gezien als co-creatie. Het is een vorm van participatie

waarbij burgers actief worden betrokken, of initiatiefnemer zijn en waarin samen overlegd en beslist wordt over plannen.

2.1.2 CO-CREATIE

Co-creatie is een term die binnen de planologie diverse synoniemen kent, zoals collaboratieve planning, participatieve planning en co-design. Het zijn samenwerkingsvormen waarbij er meer participatie van burgers komt en er een gestuurd wordt op een interactieve werkwijze (De Roo & Voogd, 2004). Collaboratieve planning heeft voornamelijk bekendheid gekregen door Patsy Healy in haar boek *'Collaborative Planning: Shaping Places in Fragmented Societies'*. Zij definieert collaborative planning als:

"Collaborative planning is about why urban regions are important to social, economic and environmental policy and how political communities may organize to improve the quality of their places" (Healey, 1984, in Harris, 2002, p.22).

In haar definitie gaat het ook om organisatievermogen van groepen om hun leefomgeving te verbeteren. Innes en Gruber (2005) geven aan dat het ideale model van collaboratieve planning alle stakeholders participeren en er verschillende interesses zijn voor een face-to-face dialoog, waarbij men collectief werkt aan een strategie voor de aanpak van een gezamenlijk probleem. Zij zijn hierin concreter dan Healey, en geven aan dat het gaat om een authentiek dialoog. Alles wat men zegt moet oprecht, begrijpelijk, nauwkeurig zijn en ook de belangen van de stakeholders moeten behartigd worden. Beslissingen moeten genomen worden als een meerderheid er mee eens is en men moet streven naar consensus (Innes & Gruber, 2005). Zij geven aan dat conventionele participatiemethoden, zoals inspraakavonden, binnen de collaboratieve planning juist averechts werken, omdat het mensen aantrekt met de verkeerde belangen of die niet op de hoogte zijn van de problematiek. Het publiek moet direct betrokken worden bij besluiten van planners en er moet een duidelijke communicatie zijn over de taken en problemen om echt van elkaar te leren. Ook hier moet meerzijdige communicatie centraal staan.

Door de intensieve participatie bestaat wel het gevaar dat de scheiding tussen de machtsverhoudingen vervaagt. Wil men macht verdelen, dan brengt dat ook verantwoordelijkheden met zich mee (Arnstein, 1969). Men kan alleen macht afstaan als men de verantwoordelijkheden en risico's ook kan dragen. Collaboratieve planning is ondanks de machtsverhoudingen wel mogelijk, als men een authentiek gesprek voert. Het onderzoek van Stipo (2010) onder woningcorporaties ziet co-creatie als een gezamenlijke

inspanning. Hierbij worden bewoners direct betrokken om mee te denken en te praten over de inhoud van de plannen. Hier wordt bedoeld op het meedenken en niet het meebeslissen. Deze macht zal een corporatie nog in handen houden, maar meer communicatie met de bewoners staat voorop.

Het toepassen van participatie kan op verschillende momenten in een project. De fasen waarin participatie in dit onderzoek een rol speelt zijn weergegeven in het planningsproces model, zie figuur 4. Het is een planningsmodel gebaseerd op het standaardmodel van Twijnstra en Gudde voor projectmanagement (Kor & Wijnen, 2005). De definitieve besluitvorming voor een project valt binnen de ontwerpfase, een stap waar participatie vaak ophoudt. Het maken van een definitieve ontwerpkeuze brengt ook verantwoordelijkheden en risico's met zich mee. Zoals eerder genoemd zal er voor het bereiken van co-creatie een authentiek gesprek moeten plaatsvinden. Elke stakeholder zal vertegenwoordigd moeten worden tijdens het proces en iedereen moet een gelijkwaardige positie innemen. Het is hierbij van belang dat een ieder bij het gehele proces betrokken wordt. Co-creatie gaat daarin verder door de betrokkenheid gedurende het gehele proces en zelforganisatie van groepen om de leefomgeving te verbeteren (Healey, 1984, in Harris, 2002). Bij de wijkteams in Groningen ligt het initiatief bij de bewoners. Zij moeten zelf initiatief nemen en worden vaak gedurende het gehele proces betrokken, enkel het besluit voor de realisatie van het project ligt bij de wijkteams.

FIGUUR 4 CONCEPTUEEL MODEL PARTICIPATIE.

In traditionele inspraakmethoden wordt men vaak maar een klein gedeelte van het proces betrokken en daarin kan men vaak maar een geringe invloed uitoefenen. Bij co-creatie is een ieder gedurende het gehele traject betrokken. Het vraagt dus een grotere betrokkenheid van partijen gedurende het gehele proces, wat als een positief punt gezien kan worden, alhoewel daar ook kritiek op is. Simone (2000) heeft in Groot-Brittannië gekeken naar collaboratieve planning. Hij heeft kritiek op deze vorm van planning geuit, omdat het juist leidt tot hogere verwachtingen van mensen doordat ze er bewuster mee bezig zijn. Dit leidt juist tot ontevredenheid als er niet aan de verwachtingen wordt voldaan. Planners aldaar kwamen tot de conclusie dat collaboratieve planning belangenconflicten maskeert in plaats van oplost. Het geeft ook aan dat er vooraf duidelijk gecommuniceerd wordt over de verwachtingen die men mag hebben, om ontevredenheid achteraf te voorkomen.

Co-creatie kent, net als participatie, een ruime interpretatie van het begrip. Ook hiervan is geen eenduidige definitie vast te stellen wat co-creatie is, omdat het voor een ieder en elk project anders geïnterpreteerd en toegepast kan worden. Het is een begrip dat nauw verweven is met participatie en het wordt vaak als een vorm van participatie gezien, waarbij er een intensieve vorm van samenwerken is. Hierin schuilt wel het probleem dat de verwachtingen te hoog zijn van participatie.

2.1.3 VERWACHTINGEN VAN PARTICIPATIE

Benveniste (1989, in Day, 1997) ziet participatie als de *'Achilles heel of planning'*. Men kan niet succesvol zijn zonder enige vorm van participatie, maar tegelijkertijd moet planning ook niet gedomineerd worden door het participatieproces. Zijn uitspraak is kenmerkend voor het belang van participatie, maar het is ook een dilemma waar elk project in de planning mee te maken heeft.

Participatie wordt met verschillende motieven en doelen toegepast. Glass (1979) onderscheidt in zijn onderzoek de volgende vijf algemene doelen van burgerparticipatie: Informatie uitwisseling, educatie, draagvlak creëren, aanvulling van het besluitvormingsproces en een representatieve input. Het zijn doelen die in de literatuur veelvuldig naar voren komen en als voornaamste drijfveren benoemd kunnen worden. Het creëren van draagvlak is daarbij een van de belangrijkste motieven waarvoor participatie wordt toegepast (Day, 1997; De Roo & Voogd, 2004). Door het verkrijgen van draagvlak, krijgt de uitvoering van een project ook de steun van bewoners en zal er naar verwachting minder weerstand tegen projecten komen. Burgers zijn soms wantrouwig tegenover instanties en participatie kan een bijdrage leveren voor het vergroten van het vertrouwen. Door het betrekken van burgers in planningsprocessen, zullen ze naar verwachting meer vertrouwen in die instanties krijgen, waardoor ze besluiten ook eerder accepteren (Crenson, 1974). Daarnaast is het een hulpmiddel dat bijdraagt aan het creëren van een gedeelde visie, wat kan bijdragen aan consensus onder de betrokkenen (Innes & Gruber, 2005).

Naast het creëren van draagvlak, wordt participatie ook gezien als een wederzijds leerproces. Het zou een bijdrage leveren aan betere plannen, besluiten en dienstverlening, doordat de burger gehoord wordt (Day, 1997; Glass, 1979; Innes & Booher, 2000). Door de interacties en een authentiek dialoog met de participanten kan men van elkaar leren en komen er creatievere ideeën die, mede door consensus, makkelijker te implementeren zijn (Innes & Gruber, 2005). Het betrekken van burgers levert daarnaast ook *"local knowledge"* op waar men rekening mee moet houden en waardoor conflicten in een later stadium

voorkomen kunnen worden (Rydin & Pennington, 2000). Het educatieve doel van participeren werkt beide kanten op. Het is voor planmakers van belang rekening te houden met de wensen van de burgers, omdat dit voor minder weerstand kan zorgen, maar het kan ook van belang zijn om burgers te onderwijzen over plannen. Door het vergroten van kennis over projecten, leert men ook over het belang hiervan en kan het overtuigend werken om mensen meer te betrekken bij projecten en hun steun daarvoor te krijgen (Plumlee et al., 1985). Irvin en Stansbury (2004) hebben de voordelen van participatie voor zowel de burgers als de overheid in hun onderzoek benoemd, zie tabel 2. Het sluit aan bij de doelen en verwachtingen eerder benoemd in andere onderzoeken. Daarnaast is het bij participatie van belang de juiste verwachtingen van te voren duidelijk te communiceren. Te hoge verwachtingen van participatie kunnen achteraf tot ontevredenheid en weerstand leiden. Hierbij speelt macht, zoals gezien bij de participatieladder van Arnstein, een belangrijke rol op de uiteindelijke invloed die men kan uitoefenen.

“Sharing through participation does not necessarily mean sharing in power.” (White 1996, p.143)

Advantages of Citizen Participation in Government Decision Making		
	Advantages to citizen participants	Advantages to government
Decision process	Education (learn from and inform government representatives) Persuade and enlighten government Gain skills for activist citizenship	Education (learn from and inform citizens) Persuade citizens; build trust and allay anxiety or hostility Build strategic alliances Gain legitimacy of decisions
Outcomes	Break gridlock; achieve outcomes Gain some control over policy process Better policy and implementation decisions	Break gridlock; achieve outcomes Avoid litigation costs Better policy and implementation decisions

TABEL 2 VOORDELEN VAN BURGERPARTICIPATIE (IRVIN & STANSBURY, 2004)

Participatie kan met verschillende doelen en verwachtingen worden toegepast. Hieruit valt te concluderen dat de voornaamste reden is het draagvlak onder burgers te verhogen. Er wordt vaak aangegeven dat het leidt tot betere plannen en meer draagvlak, enkel deze verwachting is niet altijd juist. Rydin en Pennington (2000) geven aan dat het niet altijd duidelijk is hoe het vergroten van participatie leidt tot betere beleidsuitvoering. De resultaten van participatie zijn hierdoor de afgelopen decennia erg wisselend geweest. Participatie is een complex instrument, waarover in de literatuur voornamelijk de nadruk gelegd wordt op het belang ervan en de positieve verwachtingen, maar het is ook een proces dat kritiek heeft te verduren.

2.2 PARTICIPATIE IN PERSPECTIEF

Irvin en Stansbury (2004) hebben in hun onderzoek naar de voor- en nadelen van participatie het overzicht van nadelen gemaakt in tabel 3. Zij hebben dit onderzoek betrokken op voordelen voor de overheid, maar het is eveneens toepasbaar voor andere ontwikkelaars. Naast de eerder genoemde positieve verwachtingen van participatie gaat het onderzoek ook dieper in op de nadelen die het heeft. Zo zijn tijd en geld argumenten die participatie tegen kunnen houden (Irvin & Stansbury, 2004). Hoewel het argument van tijd volgens Van Vecht (2008, in Van Vliet, 2012) weerlegd kan worden door het argument dat participatieve besluitvorming juist sneller zou werken, omdat er minder weerstand komt tegen de plannen. Het zorgt voor meer tevredenheid over de plannen. Men is langer bezig met het planvormingsproces, maar de tijdswinst wordt uiteindelijk behaald doordat er minder bezwaren worden ingediend. Desalniettemin is het organiseren van participatie vaak duurder en kan het afstaan van macht een nadeel zijn, hoewel Arnstein heeft laten zien dat deze verdeling verschillende gradaties kent.

Disadvantages of Citizen Participation in Government Decision Making		
	Disdvantages to citizen participants	Disdvantages to government
Decision process	Time consuming (even dull) Pointless if decision is ignored	Time consuming Costly May backfire, creating more hostility toward government
Outcomes	Worse policy decision if heavily influenced by opposing interest groups	Loss of decision-making control Possibility of bad decision that is politically impossible to ignore Less budget for implementation of actual projects

TABEL 3 NADELEN VAN BURGERPARTICIPATIE (IRVIN & STANSBURY, 2004)

Innes en Booher (2004) benadrukken dat participatie leidt tot conflicten tussen individuele belangen en collectieve belangen en hoewel het tot meer democratie moet leiden, wordt het grootste deel van de stemmen nooit gehoord. Zij komen tot deze conclusie in hun onderzoek in de Verenigde Staten waar participatie verplicht is gesteld. Het moet gebeuren, maar dat is soms ook het enige motief waarom participatie toegepast wordt. Dit werkt vaak zelfs averechts, het roept juist ergernissen en wantrouwen op in plaats van dat het tot betere oplossingen leidt. Conrad et al. (2011) komen tot dezelfde conclusie in hun onderzoek in Malta. Planners daar gaven zelf aan dat in sommige situaties participatie alleen gebeurt omdat het volgens de wet verplicht wordt. Het wordt gezien als een handeling die moet gebeuren, maar van echte participatie kan men hierbij niet spreken.

Daarnaast is niet iedereen bereid te participeren of wordt niet iedereen bereikt om mee te participeren. Nienhuis et al. (2011) hebben in hun onderzoek gekeken naar wie er participeert en wie niet en wat hun motieven zijn. Zij concluderen dat men eerder geneigd is te participeren als men meer betrokken is bij de gemeenschap en als lokale kwesties hen aanspreken. Motieven voor participatie worden door Nienhuis et al. (2011) onderscheiden in individualistische en collectivistisch motieven. Men zal in het geval van individuele motieven enkel participeren uit eigen belang of door egocentrisme geactiveerd worden en niet uit het collectief belang (Nienhuis et al., 2011; Conrad et al., 2011). Mensen willen soms helemaal niet gehoord worden, maar dit kan leiden tot een overrepresentatie van de problemen van actieve burgers en een onderrepresentatie van de problemen van mensen die niet mee participeren (Nienhuis et al., 2011). De effectieve betrokkenheid van bevolkingsgroepen is volgens Rydin en Pennington (2000) ook een probleem waarom de resultaten bij participatie erg wisselend zijn. Het is dus een methode waarbij vraagtekens gezet kunnen worden. Hoe krijg je die participanten die ook een goede afspiegeling zijn van de bevolkingsgroep? Ook hierbij is communicatie essentieel om mensen te informeren en te activeren, maar of de intensivering hiervan bijdraagt aan een substantiële toename van participanten lijkt onwaarschijnlijk. De manier van participeren zal ook een rol spelen in het aantal participanten. Wanneer men het idee heeft dat er ook echt naar hen wordt geluisterd, zal men ook eerder gemotiveerd worden om te participeren. Voor een goede uitvoering van participatie liggen enkele belangrijke factoren ten grondslag. Factoren die van belang zijn voor dit onderzoek en meegenomen worden voor de uitvoering hiervan.

2.3 BELANGRIJKE FACTOREN VAN PARTICIPATIE

Conrad et al. (2011) hebben onderzoek gedaan naar het effect van participatieve planning op Malta middels workshops en interviews met participanten en planners. Hierin kijken ze naar de verwachtingen, of aan die verwachtingen werd voldaan en welke verbeterpunten er zijn. Vijf aandachtspunten die het onderzoek naar voren brengt zijn:

- *Gebrek aan invloed op beslissingen*
- *Gebrek aan professionele ethics and expertise*
- *Gebruikte methoden en technieken*
- *Methode van informatiespreiding*
- *Locale culturele invloeden*

Voor ruimtelijke plannen is dit van belang door de complexe en veelzijdige problemen, grote onzekerheden, een sceptische blik op de autoriteiten en meer nadruk op participatie vanuit het beleid (Conrad et al., 2011). Participatie wordt door ontwikkelaars soms gezien als een taak die bij het proces hoort en verplicht wordt, maar de invloed van participanten die hieruit voortvloeit zal dan ook gering zijn (Conrad et al., 2011). Maar participatie is niet alleen het aanhoren van mensen en vervolgens je eigen plan doorzetten, men moet er ook echt wat mee doen. Het zorgt juist voor wantrouwen tegen partijen, terwijl vertrouwen een grote rol speelt in het effectief uitvoeren van participatie (Innes & Booher, 2004). Vaak heerst er al een negatief imago over autoriteiten en ontwikkelaars, omdat zij niet luisteren en uiteindelijk doen wat zij willen. Dat imago zorgt ervoor dat alles wat ze doen commentaar oplevert en deze gedachtegang zal dus veranderd moeten worden om participatie goed te laten werken (Conrad et al., 2011).

Belangrijk voor een goede of slechte participatie zijn ook voorafgaande verwachtingen die men heeft. Deze kunnen bij burgers en ontwikkelaars heel verschillend zijn, en als deze uit elkaar lopen levert het ontevredenheid op (Conrad et al., 2011). Vanuit de planologen gezien worden er kanttekeningen gezet bij de vraag of planologie wel democratie moet zijn. Participatie wordt gedaan om mensen te betrekken, maar ieder individu heeft een eigen mening, maar op basis daarvan is een algeheel besluit waar een ieder mee eens is haast onmogelijk. Vraagstukken vereisen expertise en dat moet men niet overlaten aan burgers die er geen verstand van hebben maar aan de expert, de planoloog (Conrad et al., 2011).

Conrad et al. (2011) geven terecht aan dat communicatie essentieel is. Dit zodat men de verwachtingen vooraf goed kan inschatten, maar ook tijdens het project is voortdurende communicatie noodzakelijk. Belangrijke voor communicatie bij co-creatie is volgens Al-Kodmany (2002) het gebruik van visualisaties. Het is een universele taal die iedereen spreekt en voor iedereen duidelijk is.

Edelenbos et al. (2001, in Van Vliet, 2012) richten zich op interactieve beleidsvorming. Door deze interacties worden oplossingen gevonden voor het gebied waar de belangen van men liggen. Zij geven hiervoor vier voorwaarden waaraan het interactieve proces van participatie moet voldoen.

- *Openheid*
- *Gelijkwaardigheid*
- *Debat en onderhandelen*
- *Invloed*

Hierbij gaat het om openheid met betrekking tot de informatieverstrekking, zodat er op basis daarvan goede besluiten genomen kunnen worden. Bij gelijkwaardigheid, wat niet altijd helemaal gelijk is, moet men streven naar een zo gelijk mogelijke inbreng in de discussie. Het debat en de onderhandelingen zijn het creatieve proces van participatie, waarin men tot oplossingen komt. De invloed van mensen vertaalt zich in de eerder behandelde participatie ladders. Deze hebben laten zien dat participatie in verschillende vormen voorkomt, afhankelijk van de verdeling van de macht. De verdeling hiervan moet vooraf duidelijk zijn, zodat een ieder zijn verwachtingen daar ook op kan afstemmen. Naast de verdeling van Edelenbos hebben ook Innes en Booher (2000) zes voorwaarden onderscheiden waar collaboratieve planning aan moet voldoen. Dit zijn:

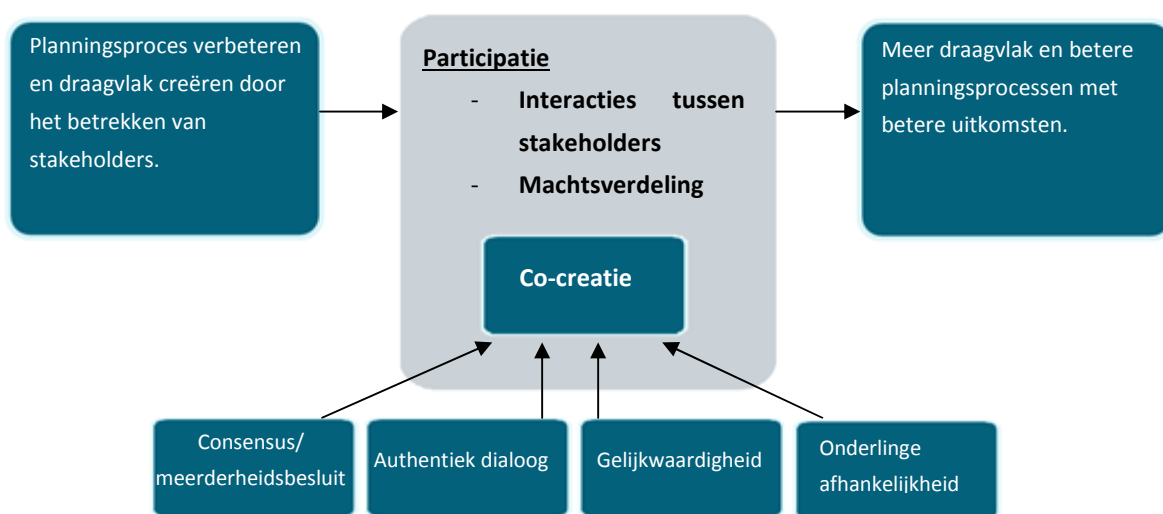
- *Volledige scala van belangen moet worden betrokken.*
- *Authentiek dialoog.*
- *Diversiteit van deelnemers en onderlinge afhankelijkheid.*
- *Alle kwesties moeten ter discussie gesteld kunnen worden.*
- *Gelijkheid in discussies qua informatiebeschikking en inbreng.*
- *Overeenkomsten sluiten bij een meerderheid en in consensus.*

Door het voldoen aan de eisen van collaboratieve participatie kunnen complexe problemen beter aangepakt en opgelost worden (Innes & Booher, 2004). Dit zou leiden tot betere participatieprocessen, maar daarbij moet wel rekening gehouden worden met de context waarin het wordt toegepast. Er is niet een eenduidige theorie die altijd succesvol toegepast, maar ze geven wel richting om te sturen op een succesvoller verloop van het proces. Men zal er wel rekening mee moeten houden dat, zeker in complexe situaties, maatwerk vereist is.

2.4 CONCEPTUEEL MODEL

In hoofdstuk één is aangegeven dat het doel van het onderzoek is te komen tot betere en effectievere participatie processen. De literatuur heeft inzicht gegeven in de belangrijkste aspecten voor participatie en co-creatie. De belangrijkste begrippen voor het onderzoek worden hier behandeld en de verbanden tussen elkaar worden in het conceptueel model gelegd, zie figuur 5. Zou men aan de voorwaarden voldoen die volgens de literatuur van belang zijn, dan zou men in theorie ook een goed een participatie proces hebben. Zoals benoemd bij verwachtingen van participatie, zie hoofdstuk 2.1.3, zou het leiden tot meer draagvlak en betere processen. Dit nemend als einddoel, dan zal men participatie inzetten omdat er te weinig draagvlak is en men de processen wil verbeteren en belangrijke

stakeholders wil betrekken. Vaak wordt er verwacht dat participatie het instrument is om dit te verbeteren. Interacties tussen stakeholders zijn hiervan belang om te komen tot gezamenlijke uitkomsten en deze gezamenlijke inspanning zou leiden tot betere participatieprocessen. Daarnaast speelt de verdeling van macht, zoals Arnstein heeft laten zien, een belangrijke rol bij de invloed op het participatieproces. Co-creatie wordt daarbij als intensievere vorm van participatie gezien, waarbij alle stakeholders betrokken zijn en machtsverhoudingen eveneens een belangrijke rol spelen. Daarnaast is bij co-creatie volgens de literatuur een authentiek dialoog, de besluitvorming, gelijkwaardigheid en onderlinge afhankelijkheid van belang.

FIGUUR 5 CONCEPTUEEL MODEL

2.4.1 DEFINITIES

Nadere toelichting van begrippen en hun definities zoals ze gehanteerd worden in het onderzoek worden hier toegelicht. Deze zijn afgeleid uit de theorie en meegenomen in het conceptueel model.

Participatie: In dit onderzoek wordt voor participatie de definitie van Innes en Booher (2004) gehanteerd. Zij zien participatie als een meerzijdige set van interacties tussen burgers en andere actoren die tezamen uitkomsten genereren. Belangrijk hierbij is de interactie tussen de partijen, enkel zegt dit niks over de vorm en mate hiervan.

Co-creatie: Het is een term die vele synoniemen kent, maar het wordt gezien als een intensievere vorm van participatie. In dit onderzoek wordt de definitie van collaboratieve planning van Innes en Gruber (2005) gehanteerd, daar deze het meest volledig is: Het ideale model van collaboratieve planning is als alle stakeholders participeren en er verschillende interesses zijn voor een face-to-face dialoog, waarbij men collectief werkt aan een strategie voor de aanpak van een gezamenlijk probleem. Healey (1984, in Harris, 2002) vult hierop aan dat het ook gaat om het vermogen tot zelforganisatie.

Machtsverdeling: Arnstein (1969) haar definitie wordt hiervoor gehanteerd: De herverdeling van de macht aan diegene die geen macht hebben en zijn uitgesloten van het politieke en economische proces, om ze bewust erbij te betrekken in de toekomst. Arnstein heeft hierin laten zien dat er verschillende gradaties zijn in dit proces, maar voor participatie is dit van belang. Zij geeft aan dat het probleem van participatie is dat het publiek niet voldoende macht heeft. Zonder macht kan een participant geen controle hebben over de eindbeslissingen.

Gelijkwaardigheid: In het onderzoek heeft gelijkwaardigheid niet enkel betrekking op de onderlinge verhoudingen, maar ook de toegang tot informatie en inbreng in tijdens het proces. Machtsverdeling is hierbij ook van belang om gelijkwaardige posities in het proces te hebben.

Authentiek dialoog: Volgens Innes en Gruber (2005) is een authentiek dialoog van belang voor het succesvol verloop van collaboratieve planning. De definitie hiervan gehanteerd in dit onderzoek is: Alles wat men zegt moet oprecht, begrijpelijk, nauwkeurig zijn en ook de belangen van de stakeholders moeten behartigd worden. Beslissingen moeten genomen worden als een meerderheid er mee eens is en men moet streven naar consensus (Innes & Gruber, 2005).

3. METHODOLOGIE

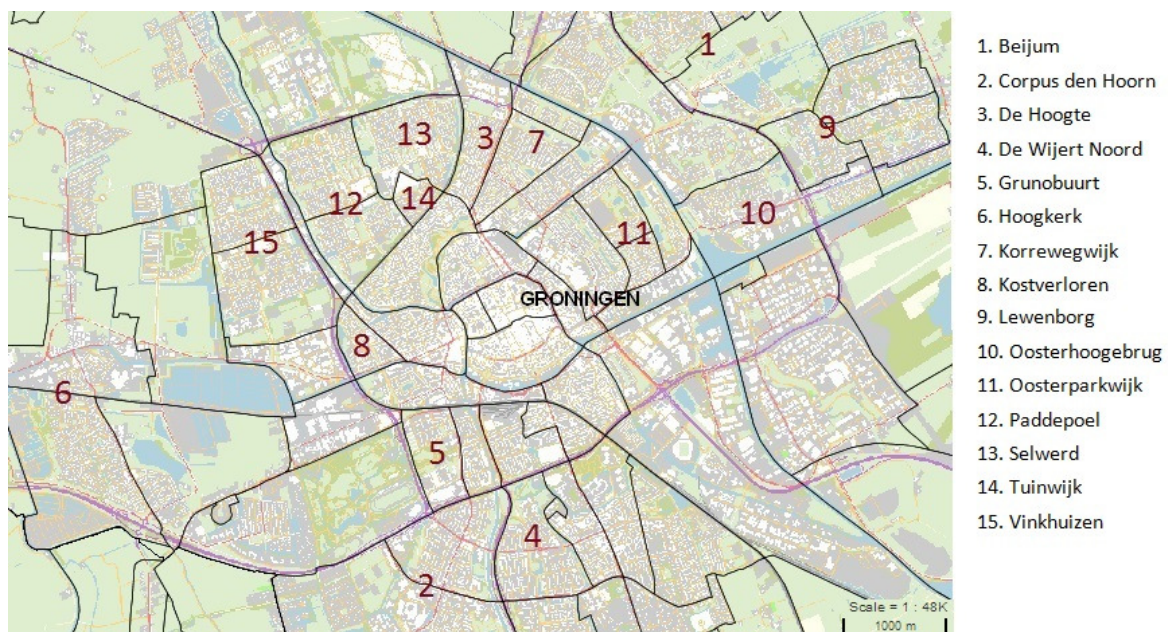
Als casus van dit onderzoek zijn de wijkteams in de stad Groningen gekozen. Dit onderzoek is evaluerend om de theorie over participatie in de praktijk te testen teneinde te komen tot betere participatieprocessen. Hiervoor zal er gekeken worden hoe de samenwerking verloopt binnen de wijkteams en welke positie bewoners daarbij innemen. Daarnaast zullen de problemen en de successen van de wijkteams in beeld gebracht worden om te achterhalen waar het participatieproces verbeterd kan worden. Een nadere toelichting over de casus en de toegepaste methodiek zal hier nader beschreven worden.

3.1 DE CASUS

Sinds 2007 is de Gemeente Groningen in samenwerking met woningcorporaties gestart met het Nieuw Lokaal Akkoord. Een van de afspraken hierin gemaakt is het opzetten van wijkteams. Deze teams zijn samengesteld uit medewerkers van de gemeente, woningcorporaties, welzijnswerkers en bewoners en moeten een bijdrage leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in die wijken die achterlopen op het stedelijk gemiddelde van Groningen. Sinds 2011 is van dit akkoord de tweede termijn ingegaan, het NLA 2.0, waarbij de corporaties en de gemeente beide vijf miljoen investeren in bewonersinitiatieven. De 15 wijkteams krijgen hiervan gezamenlijk een budget van €8.875.000 (Gemeente Groningen, 2013a). In de wijkteams werken professionals en burgers samen om initiatieven van burgers te realiseren die een bijdrage leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in de wijken. Binnen deze samenwerking is de actieve betrekking van bewoners van belang. Zij zijn diegene die het initiatief kunnen nemen voor projecten en daarbij wordt ook voldoende draagvlak en een actieve houding van hen verwacht voor de realisatie van projecten. Groningen loopt met deze vorm van wijkaanpak voorop wat betreft bewonersparticipatie, communicatie en sociale projecten (Gemeente Groningen, 2012). Voor dit onderzoek naar participatie, zijn de wijkteams een interessant instrument om het toepassen van participatie te onderzoeken. Als Groningen hierop voorloopt, hoe komt dat en voldoet het ook aan de verwachtingen behorende bij participatie?

De samenstelling van wijkteams in Groningen kent grote verschillen in aantallen. Het grootste team dat actief is, is het wijkteam Lewenborg. Het is een team dat momenteel bestaat uit 23 leden, waarvan er 9 bewoners zijn en het kleinste team is de Grunobuurt met 7 leden, waarvan 1 bewoner (Gemeente Groningen, 2013c). Voor dit onderzoek zal er specifiek gekeken worden naar de wijkteams van Lewenborg en de Korrewegwijk. Het

wijkteam in Lewenborg is grootste wijkteam en bestaat uit veel bewoners. Het is daarom interessant te kijken hoe hier mee omgegaan wordt en welke positie zij innemen. Het wijkteam in de Korrewegwijk kenmerkt zich door de wijkstemdag, waar bewoners kunnen stemmen welk project gerealiseerd moet worden. Dit is het enige team dat op die manier beslist over de realisatie van projecten en dat maakt het interessant of het een positieve invloed heeft op de participatie. Naast deze twee wijkteams vervullen de professionals vaak functies binnen verschillende wijkteams. Het onderzoek geeft daarom niet alleen een beeld van de wijken Lewenborg en Korrewegwijk, maar ook inzicht in andere wijken. Alle wijken waarin wijkteams actief zijn, zijn weergegeven in figuur 6.

FIGUUR 6 INDELING WIJKTEAMS GRONINGEN

Het budget voor een periode van vier jaar varieert per team van €225.000 tot €900.000 op basis van twee criteria. Er wordt onderscheid gemaakt tussen grote en kleine wijken en of deze wijken een zware of lichte ontwikkelingsopgave hebben (Nieuw Lokaal Akkoord 2.0, 2011). Taken waar de wijkteams zich mee bezig houden zijn anders dan de reguliere taken die al worden uitgevoerd. Het is erop gericht iets extra's voor de wijk te betekenen om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Hierbij is de volgende taakstelling voor de wijkteams opgesteld (Gemeente Groningen, 2013b):

1. *Het wijkteam draagt er zorg voor dat zij goed bereikbaar zijn voor bewoners met ideeën en initiatieven voor de leefbaarheid in hun wijk. Namen en telefoonnummers worden bekend gemaakt, bijvoorbeeld via publicatie in de wijkkrant.*
2. *De belangrijkste opdracht aan het wijkteam is het organiseren van betrokkenheid van bewoners bij de leefbaarheid in de wijk volgens de uitgangspunten van Vertrouwen in de Buurt.*
3. *Het wijkteam draagt actief zorg voor het verzamelen van ideeën van bewoners door het gesprek in de wijk te organiseren over onderwerpen die voor de wijk van belang zijn. Dit kan door algemene buurtvergaderingen, maar ook door het organiseren van bijeenkomsten voor specifieke doelgroepen (jongeren, ouderen, allochtonen, enz.), voor delen van de wijk (straten, blokken) of rond specifieke thema's.*
4. *Naast het ophalen van bewonersideeën kan het wijkteam ook in overleg met bewoners thema's aan de orde stellen uit het wijkperspectief. En daarmee de actiepunten in de wijk agenderen.*
5. *Op basis van het gesprek met bewoners neemt het wijkteam beslissingen in de aanwending van het wijkbudget. Op deze manier dragen zij zorg voor investeringen in de leefbaarheid (fysiek en sociaal) die liggen in de lijn van het wijkperspectief.*
6. *Het wijkteam geeft voorrang aan projecten waarbij bewoners zelf een actieve rol voor de wijk kunnen en willen spelen.*
7. *Per aanvraag wordt beoordeeld of er voldoende draagvlak is onder bewoners en of het past binnen het wijkperspectief. Wijkteams hebben de vrijheid om zelf nadere richtlijnen of voorwaarden in te vullen. Belangrijk is dat bewoners dingen voor elkaar krijgen die regulier niet gebeuren. Dat dit hun betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de wijk vergroot.*
8. *Leden van het wijkteam houden zoveel mogelijk zicht op aanvragen bij andere leefbaarheidsprojectjes (fondsen van gemeente, corporaties, etc). Zij kunnen bewoners doorverwijzen.*
9. *Het wijkteam bespreekt haar werkzaamheden periodiek in het reguliere overleg met bewoners, zoals het Heel de Buurt overleg.*
10. *Het wijkteam draagt zorg voor een verantwoording van de werkzaamheden aan het Bestuurlijk Overleg Nieuw Lokaal Akkoord. Dit omvat een verantwoording van de investeringen (aanwending wijkbudget) én de wijze waarop hierover met bewoners is gesproken (het draagvlak).*

Uit deze taakstelling komt ook naar voren dat het erop gericht is een actieve betrokkenheid van bewoners te bewerkstelligen en ruimte te geven aan bewonersinitiatieven om iets extra's voor de wijk te betekenen. Voor de wijken in de stad Groningen die extra aandacht behoeven zijn wijkperspectieven opgesteld. Op basis van een analyse van de wijken en gesprekken met bewoners, zijn in die perspectieven de belangrijkste aandachtspunten vastgelegd en de toekomstbeelden hoe de wijken er in 2020 uit kunnen zien. Deze worden gezien als randvoorwaarden voor het uitwerken van het stedelijk beleid en geven daarbij richting aan de activiteiten van gemeenten en corporaties (Gemeente Groningen, 2013a). Dit is tevens opgenomen in de taakstelling van de wijkteams.

3.2 METHODIEK

3.2.1 DATA ANALYSE

Dit onderzoek richt zich op de ervaringen die men heeft met de mechanismen van co-creatie. Het is een onderzoek gebaseerd op kwalitatieve data en hiervoor is er gekozen om het onderzoek uit te voeren op basis van diepte-interviews met leden van de wijkteams en bestaande rapporten over het functioneren van de wijkteams. Diepte-interviews geven meer inzicht in de beleving van individuen en via deze methode kan er dieper ingegaan worden op de ervaringen en achterliggende argumenten van de leden. Het sluit daarbij aan op de hoofd- en deelvragen van het onderzoek en via deze methode kan de belangrijkste data voor het onderzoek verzameld worden en een antwoord gevormd worden op de onderzoeksvragen. Enquêtes bieden niet de gelegenheid om dieper op antwoorden in te gaan die mensen geven. Het geeft geen inzicht in de achterliggende argumenten waar het onderzoek zich op richt. Ditzelfde geldt voor kwantitatieve data. Ervaringen zijn hieruit lastig te ontleden en geven geen informatie over de achterliggende argumenten. Daarnaast is er onvoldoende kwantitatieve data over de wijkteams beschikbaar om hier een onderzoek op te baseren.

Voor het verzamelen van kwalitatieve data zou het werken met focus groepen een goede methode zijn, maar dit is in het onderzoek niet als methode meegenomen. Het kan een beperkend effect kan hebben, doordat men terughoudender kan zijn in een groep. Zeker over negatieve ervaringen of over onderlinge verhoudingen van burgers ten opzichte van professionals. Diepte-interviews geven door de individuele benadering de juiste informatie voor het onderzoek die bruikbaar is voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

Om gestructureerd de literatuur te analyseren zal er specifiek gekeken worden naar de aspecten die van belang zijn voor co-creatie, deze zijn weergegeven in tabel 4. Voor de interviews zijn deze aspecten eveneens van belang, waardoor de data ook met elkaar vergeleken kan worden. Het zal inzicht geven in hoe het wijkteam werkt en of dat ook aansluit bij de taakstelling die zij zichzelf hebben gesteld. Rapportages en literatuur over de wijkteams en gerealiseerde projecten waarin ervaringen worden beschreven kunnen inzicht geven over besluitvormingsprocessen en machtsverdelingen binnen de teams, maar interviews zullen hier ook een grote bijdrage aan leveren.

3.2.2 INTERVIEWS

Een belangrijk onderdeel van het onderzoek zijn diepte-interviews onder de leden van de wijkteams. De wijkteams zijn onder te verdelen in de volgende vier verschillende partijen; de gemeente, woningcorporaties, (welzijns)organisaties en bewoners. Om een beeld te krijgen van elk van de partijen zijn voor dit onderzoek zes diepte-interviews afgenomen. De interviews zijn afgenomen met twee medewerkers van de gemeente tevens voorzitters van wijkteams, een corporatiemedewerker, een opbouwmedewerker, een bewoner en met de programmaleider van alle wijkteams. Hierdoor wordt een beeld verkregen van hoe elke partij tegen de samenwerking aankijkt. In het onderzoek is er bewust voor gekozen de geïnterviewde leden niet direct bij naam te noemen, maar enkel vanuit hun functie die zij bekleeden. Van belang voor het onderzoek zijn de opvattingen en ervaringen die men heeft vanuit hun functie. Nadere gegevens over de geïnterviewden en data van de interviews zijn terug te vinden in bijlage 2. De geïnterviewde leden zijn allen onderdeel van het wijkteam in Lewenborg of de Korrewegwijk. Daarnaast zitten de professionals, naast deze twee wijkteams, vaak in meerdere wijkteams. Het benaderen van de leden is gebeurd op basis van de rol die zij hebben in het wijkteam. Doel hierbij was minimaal vanuit elke functie één iemand te benaderen. Hierin was niet iedereen bereidwillig mee te werken, of verwees men door naar de voorzitters. Van beide teams zijn interviews afgenomen met de voorzitters, ervan uitgaande dat zij de meeste ervaring hebben met de wijkteams en weten wat er binnen het team speelt. Naast deze leden van de wijkteams is ook een interview afgenomen met de programmaleider van het Nieuw Lokaal Akkoord die de wijkteams aanstuurt. Omdat de leden slechts inzicht geven in een deel van de wijkteams, draagt dit interview bij aan een totaaloverzicht van de wijkteams en de problemen en successen die hiermee behaald worden. De locaties van de interviews zijn bepaald door de geïnterviewden om het laagdrempelig te houden in een, voor hen, vertrouwde omgeving, welke voor de professionals hun werkplek was en voor de bewoner zijn huis.

Het structureren van de interviews is gebeurd op basis van de in de theorie naar voren gekomen aspecten die van belang zijn voor participatie en co-creatie, zie tabel 4. Tijdens de interviews is er getracht het belang van deze aspecten te achterhalen in een semigestructureerd interview (O'Leary, 2009). Hiervoor is er gebruik gemaakt van de vragenlijst in bijlage 1, welk het leidraad heeft gevormd voor de interviews. De onderwerpen en vragen relevant voor het onderzoek zijn hierin vastgelegd, maar om het interview open te houden werd deze structuur soms losgelaten. Dit gaf de mogelijkheid om dieper in te gaan op besproken onderwerpen of aan te haken op antwoorden uit eerdere interviews. Alle interviews zijn opgenomen om er meer informatie uit te halen door ze terug te luisteren. Van elk interview is een samenvatting terug te vinden in de bijlagen. Deze data is per

resultaatonderwerp geanalyseerd op relevantie en met elkaar vergeleken om ze op waarde te schatten. De relevante informatie en waardevolle uitspraken zijn opgenomen in de resultaten en in een schematisch overzicht gezet om ze met elkaar te vergelijken. Hierin worden de uitspraken over bepaalde thema's vanuit verschillende hoeken belicht en geeft het een beeld van de verschillende ervaringen die de verschillende deelnemers van de wijkteams hebben.

Voorname-lijk de verdeling van de macht zal een belangrijke rol spelen in de positie van de bewoners. Kritiek geuit op de wijkteams was gebaseerd op de invloed van burgers die te gering zou zijn en vanuit de literatuur is terug te zien dat macht een belangrijke rol speelt bij participatie. De interviews geven informatie over de werkwijze, de machtsverdelingen, de successen en de problemen en zijn de belangrijkste bron van informatie voor de beantwoording van deelvragen. In de media worden er voornamelijk negatieve uitlatingen gedaan over de problemen binnen de wijkteams, maar de interviews geven een beeld welke ervaringen de actieve leden hebben, iets wat vaak verborgen blijft.

TABEL 4 ASPECTEN PARTICIPATIEVE PLANNING

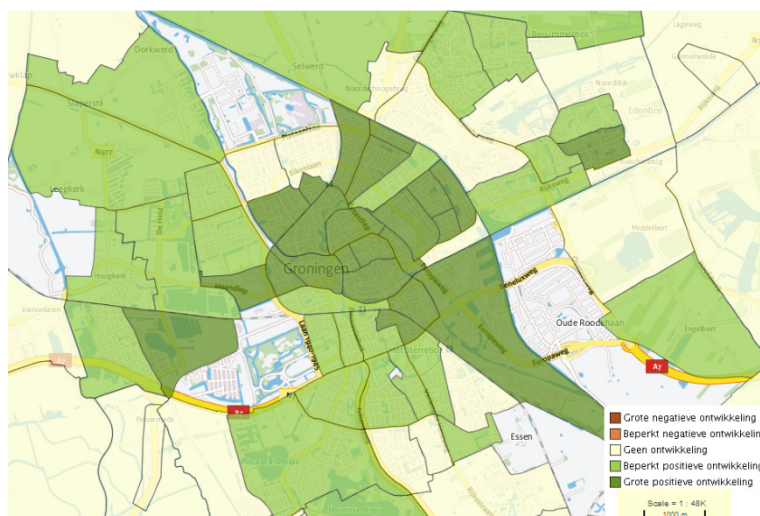
Naast het achterhalen van de problemen geven de interviews ook een inzicht hoe het wijkteam te werk gaat, hoe besluiten worden genomen en welke rolverdeling er binnen het wijkteam is. Daarnaast zal er ook informatie worden verkregen of het wijkteam volgens de leden ook bijdraagt aan het verbeteren van de leefbaarheid en het realiseren van bewonersinitiatieven. Dat is het uiteindelijke doel waarom de samenwerking tussen de gemeente en corporaties oorspronkelijk is gestart en waarom bewoners betrokken worden.

4. RESULTATEN

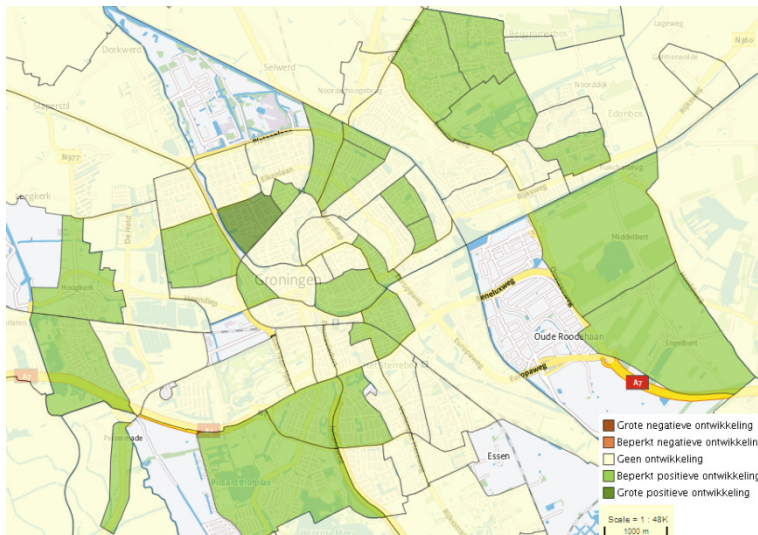
In dit hoofdstuk zal er ingegaan worden op de resultaten van het onderzoek. Allereerst zal er ingegaan worden op de resultaten van de samenwerkingsafspraken tussen de gemeente en de woningcorporaties om een algemeen beeld te vormen hoe de leefbaarheid zich heeft ontwikkeld. Hierin zal nader gekeken worden welke verbeteringen deze samenwerkingen en het NLA hebben gehad voor de stad Groningen. Daarna zal er dieper ingegaan worden op de resultaten van de interviews en de aanvullende literatuur betreffende participatie in de wijkteams.

4.1 LEEFBAARHEIDSVARBETERING NLA

Met de vorming van de allereerste samenwerkingsafspraken in 1998 tussen de gemeente en de woningcorporaties was het uitgangspunt een situatie voor burgers creëren van “*goed wonen in goede wijken*”. Hierbij ging het om het verbeteren van de leefbaarheid en een belangrijke graadmeter om dit te monitoren is de leefbarometer. Daarin is terug te zien dat de gemeente Groningen een zichtbare groei doorgemaakt heeft op het gebied van leefbaarheid (Leefbarometer, 2013). Na de vorming van het eerste “Nieuw Lokaal Akkoord” in 2007, en de opvolging daarvan in 2011 met het NLA 2.0, werden de wijkteams geïntroduceerd, waardoor burgers actief werden betrokken om bij te dragen aan de verbetering van de leefbaarheid. De verandering in leefbaarheid is weergegeven in figuur 7 en 8, waarin de ontwikkeling tussen 1998 en 2012 en tussen 2006 en 2012 te zien is.

FIGUUR 7 ONTWIKKELING LEEFBAARHEID 1998-2012. (BRON: LEEFBAROMETER, 2013)

FIGUUR 8 ONTWIKKELING LEEFBAARHEID 2006-2012. (BRON: LEEFBAROMETER, 2013)

Gerelateerd aan de wijken waarin wijkteams actief zijn, is er een groei tussen 2006 en 2012 terug te zien in 12 van de 15 wijken. In de jaren voor het NLA was er al een samenwerking tussen de gemeente en corporaties. Dit heeft geresulteerd in een sterke verbetering van de wijken op fysiek gebied en een positieve ontwikkeling van de leefbaarheid tussen 1998 en 2012. De realisatie dat de verbetering van de leefbaarheid niet enkel behaald wordt door de fysieke aanpak, heeft ertoe geleid dat de wijken ook op sociaal vlak werden aangepakt met het NLA. De doorzetting van de verbetering van de leefbaarheid is ook terug te zien in de periode na 2006.

Kijkend naar de ontwikkeling sinds 1998 is de leefbaarheid in Groningen in cijfers ook verbeterd. De programmaleider van het NLA gaf ook aan dat de leefbaarheid spectaculair is toegenomen. In 1998 woonde nog 34,1% van de inwoners van de gemeente Groningen in een wijk met een zeer negatieve, negatieve of matige leefbaarheidsscore. Dit aandeel was in 2010 afgenomen tot 6,3% en in 2012 tot 2,3%, zie tabel 5. Het is een afname geweest van 51.400 inwoners naar ongeveer 4442 personen die nog in mindere buurten woont, hierbij uitgaande van het inwoners aantal op 1 januari 2012 van 193.127 (Statline, 2013). Er kan terecht gesteld worden dat de algehele aanpak om de leefbaarheid in Groningen te verbeteren, inclusief de wijkteams, heeft gewerkt.

Gemeente	1998	2010	2012	Af- of toename 1998- 2012	Af- of toename 2010- 2012
Eindhoven	9,1%	5,8%	2,6%	-12.100	-6.800
Emmen	4,5%	4,0%	2,3%	-2.100	-1.800
Enkhuizen	1,1%	0,0%	0,0%	-200	0
Enschede	12,8%	8,1%	6,2%	-8.800	-2.900
Franekeradeel	0,3%	0,0%	0,0%	-100	0
Geldrop-Mierlo	1,5%	0,2%	0,0%	-500	-100
Gilze en Rijen	0,0%	1,5%	0,0%	0	-400
Goes	1,3%	0,0%	0,0%	-400	0
Gorinchem	8,8%	2,2%	3,1%	-1.800	300
Gouda	10,5%	6,0%	5,9%	-3.200	0
Grave	0,0%	3,5%	0,0%	0	-500
Groesbeek	0,3%	0,0%	0,0%	-100	0
Groningen	34,1%	6,3%	2,8%	-51.400	-6.400
Grootegast	0,6%	0,0%	0,0%	-100	0
Haarlem	4,7%	1,8%	2,4%	-3.100	1.000
Haarlemmermeer	0,1%	0,0%	0,0%	-100	0
Halderberge	0,3%	0,3%	0,0%	-100	-100
Harderwijk	1,7%	0,0%	0,0%	-600	0
Harlingen	9,4%	2,3%	1,5%	-1.200	-100
Heemskerk	0,3%	0,0%	0,0%	-100	0
Heerenveen	5,5%	0,0%	0,0%	-2.100	0

TABEL 5 AANDEEL BEWONERS VAN GEBIEDEN MET EEN ZEER NEGATIEVE, NEGATIEVE OF MATIGE LEEFBAARHEIDSCORE. (BRON: RIGO, 2013)

Hoewel in de meeste wijken waarin wijkteams actief zijn de leefbaarheid ook is verbeterd, is deze verbetering niet alleen toe te schrijven aan de wijkteams. Wijkteams zijn een slechts een onderdeel van de algehele aanpak om de leefbaarheid in Groningen te verbeteren. Hieronder vallen ook de reguliere taken en de fysieke verbetering van de wijken, waardoor er ook in de wijken zonder wijkteams verbeteringen waarneembaar zijn. Gemeenten en corporaties hebben via de wijkteams bewoners een stem gegeven om iets extra's te doen voor hun wijk en het heeft geresulteerd in directe zeggenschap voor de burgers om projecten voor te dragen, hierover te beslissen en deze ook uit te voeren.

“Maar er zijn heel veel dingen, gebeurd in wijken. Woningen opgeknapt, nieuwbouw, meer menging in wijken, meer voorzieningen in wijken. Er is veel meer gedaan dan alleen de wijkteams, dus het is moeilijk te zeggen wat hun invloed is geweest. Maar de algehele aanpak heeft de afgelopen 15 jaar goed gewerkt.” - Programmaleider NLA.

Sinds het begin van de wijkteams in 2007 zijn er ruim 700 projecten gerealiseerd variërend van kleine tot grotere projecten. De wijkteams geven ruimte om burgerinitiatieven te stimuleren en het heeft geresulteerd in een grote diversiteit van projecten. Hierbij te denken aan nieuwe parken of pleinen, maar ook integratieprojecten, culturele activiteiten, kunst of muziek. Daarnaast houden wijkteams zich ook bezig met opbouwwerk en jongerenwerk.

Indien er problemen in een wijk zijn, kan een wijkteam een extern persoon inhuren die zich concentreert op de aanpak van conflicten en problemen in de wijk. Anders dan de reguliere taken van gemeenten en corporaties betekenen de wijkteams iets extra's voor de wijk. Zij richten zich op de taken die buiten het reguliere vallen en geven een extra verbetering aan de wijken.

4.2 HET WERKEN IN WIJKTEAMS

In deze paragraaf zullen de ervaringen van de samenwerkingen binnen de wijkteams besproken worden. Deze ervaringen zijn grotendeels gebaseerd op interviews onder verschillende leden van de wijkteams en de programmaleider van het NLA. Aanvullend hierop zal gebruik gemaakt worden van het onderzoek van SocioQuest (2013) wat kijkt naar de mate waarin de instrumenten; wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven geëigend zijn binnen het NLA programma. De wijkteamleden zijn in totaal betrokken bij vijf van de 15 wijkteams. De programmaleider van het NLA heeft een breder overzicht over de alle wijkteams, maar de uitspraken gaan voornamelijk over vijf wijkteams.

4.2.1 WERKWIJZE WIJKTEAMS

Met de introductie van de wijkteams in 2007 zijn voor het eerst in Groningen teams samengesteld waarbij de belangrijkste partijen samen zitting namen in een samenwerkingsverband om te werken aan het verbeteren van de wijken op initiatief van burgers zelf. Sinds de eerste afspraken in 1998, werden wijken vooral fysiek aangepakt om de leefbaarheid te verbeteren. Later kwam het besef dat voor het verbeteren van de leefbaarheid meer nodig is dan enkel een fysieke aanpak. De sociale factoren en de toegankelijkheid tot voorzieningen in wijken werden steeds belangrijker. Om dit te realiseren moest de kracht van de bewoners worden aangesproken. Onder het mom van "*Vertrouwen in de buurt*", werd er meer samen met de bewoners gewerkt aan de buurt om hun wensen en initiatieven te realiseren. Voor het bestaan van de wijkteams kon er enkel wat met initiatieven van burgers gedaan worden als het binnen de begroting paste. Naast de reguliere taken van de gemeente en corporaties is er een pot gekomen waarover de mensen in de wijk zeggenschap hebben en zelf verantwoordelijkheid voor nemen. Wijkteams zijn er eveneens in andere steden, maar hetgeen de Groningse teams onderscheidt zijn de grote bedragen die ermee gemoeid zijn. Voor de eerste periode van vier jaar was er een budget van 20 miljoen euro en voor de tweede periode 10 miljoen. Het bijzondere hieraan was dat

er pas achteraf verantwoord moest worden hoe dit besteed was, dit alles met het idee van “*vertrouwen in de buurt*” en het vertrouwen dat er verstandig werd omgegaan met de middelen. De functie van het wijkteam werd door een voorzitter van een wijkteam als volgt omschreven:

“Onze rol als wijkteam is de systeemwereld die wij als ambtenaren hebben in contact te brengen met de werkelijke wereld van bewoners om daar synthese uit proberen te halen. En dat kun je bereiken door bewoners veel meer bij het proces te betrekken en daar zijn zeker nog slagen te maken.”- Voorzitter I.

Het gaat er bij het wijkteam om burgers meer te betrekken en duidelijk te zijn in je communicatie naar de bewoners toe. Zij willen ook graag meer betrokkenheid van bewoners om zich in te zetten voor hun wijk. Dat blijkt ook uit de samenstelling van de teams waarbij alle partijen, inclusief bewoners, om tafel gaan zitten en samen beslissen. Het is een verschuiving in het proces die te kenmerken is van “*top-down*” naar “*bottom-up*”.

Het staat de leden van de wijkteams vrij om invulling te geven aan de werkwijze van hun team. Zij gaven aan dat er geen vaste regels zijn omtrent de werkwijze, waardoor dit ook verschillend wordt georganiseerd. Een bekend voorbeeld is de wijkstemdag die gehouden wordt in de Korrewegwijk. Het wijkteam beslist in deze wijk enkel of projecten voldoen aan de criteria die zij hebben gesteld om ook financiering te krijgen en bewoners kunnen bij de wijkstemdag zelf kiezen welk project gerealiseerd mag worden. Andere wijkteams laten zich actief zien in de wijken om initiatieven van bewoners te verzamelen en ze te stimuleren meer in te dienen. Er wordt daarbij vaak in het wijkteam beslist of een project doorgaat, waarbij men streeft naar consensus. Dit gebeurt eveneens in het wijkteam Lewenborg, enkel hebben ze daar ook de regel dat de stemming blokkeert bij vier stemmen tegen. Door de vrije invulling die de wijkteams hebben werkt niet ieder wijkteam op deze manier.

Daarnaast publiceert een wijkteam ook in lokale (wijk)bladen om hun acties te verantwoorden en kenbaar te maken aan bewoners. De leden geven aan dat het belangrijk is om open te zijn tegenover elkaar in het team, maar ook in de communicatie naar bewoners. De genomen beslissingen moeten ook verantwoord kunnen worden tegenover de bewoners en er vindt altijd terugkoppeling plaats over de ingediende initiatieven van bewoners.

De opgestelde taakstelling en wijkteamleden hebben geen harde criteria vastgesteld waaraan een plan moet voldoen. De thema's waar de wijkteams zich op focussen zijn erg breed te interpreteren en er kan niet gesproken worden van typische “*wijkteam projecten*”. Daarnaast mag ieder wijkteam haar eigen richting kiezen passend bij de taakstelling van het NLA en de opgestelde wijkperspectieven. Het is voor iedere bewoner mogelijk een plan in te dienen, als het maar een bijdrage levert aan de wijk. Hierbij wordt er wel gekeken of er

voldoende draagvlak is onder bewoners en het niet een individueel doel dient. Hieraan zijn geen harde criteria verbonden en ook in de taakstelling wordt benoemd dat de teams hier zelf richtlijnen voor mogen opstellen wat zij voldoende draagvlak vinden. Vaak wordt er per project een afweging gemaakt door het wijkteam en moet men overtuigd worden dat er voldoende draagvlak is. Als er maar meerdere bewoners bij betrokken zijn en het een bijdrage levert aan de wijk en de leefbaarheid. Daarnaast wordt er ook een actieve houding van de bewoners verwacht. Het is niet zo dat het wijkteam het plan adopteert en verder uitwerkt. Bewoners worden zoveel mogelijk gedurende het gehele proces betrokken en gaan daarbij ook in overleg met de uitvoerende partijen. Het wijkteam bepaalt de randvoorwaarden en bewaakt die, maar functioneert niet als autonoom team. Het gaat erom wat bewoners willen en datgene moet het wijkteam faciliteren.

Om als bewoner zitting te nemen in het wijkteam zijn geen vaste criteria opgesteld. Feitelijk is het mogelijk voor een ieder zich aan te melden en zitting te nemen, enkel werd er aangegeven dat het slechts een kleine groep is die zich ook wil inzetten voor de wijk. Dit zorgt er ook voor dat het aantal bewoners per wijkteam uiteenlopen. Het is een tweestrijd waar participatie mee te maken heeft. Aan de ene kant wil men graag mensen betrekken, maar het is vaak een kleine groep dat zich actief wil inzetten. Daarnaast is het lastig om met te veel betrokkenen te komen tot een unaniem besluit. In het besluitvormingsproces kan men niet iedereen tevreden stellen. De wijkstemdag is een goed voorbeeld hoe men de keuze voor de realisatie van projecten bij de bewoners kan neerleggen. Het initiatief voor projecten moet wel van bewoners zelf komen en het is het wijkteam dat beslist of deze doorgang vinden voor de wijkstemdag. Een belangrijke taak van het wijkteam is ook om bewoners te activeren. Gekenmerkt door verschillende leefstijlen verschilt de actieve betrokkenheid van bewoners per wijk en hebben de verschillende wijken ook een andere aanpak nodig. Uit de interviews kwam ook naar voren dat het soms een probleem is om voldoende ideeën binnen te krijgen en het wijkteam zich hier actief voor moet inzetten. De wijkteams stellen zich open op en dat maakt hen zeer toegankelijk en de leden doen hier ook veel aan om zich zo te profileren. Zij zitten in de wijk en zorgen er ook voor dat ze zichzelf goed zichtbaar maken om initiatieven en ideeën te verzamelen. Ze laten zich zien op evenementen, publiceren in wijkkranten en bewoners die een project indienen worden uitgenodigd dit toe te lichten. Door deze transparante werkwijze kan men ook zien wat ze doen en welke mogelijkheden er zijn via het wijkteam.

Naast de realisatie van bewonersinitiatieven, waardeert men ook de onderlinge samenwerking binnen de teams. In bijna alle interviews werd aangegeven dat de partijen elkaar voorheen lastig konden vinden, maar door de wijkteams is deze samenwerking verbeterd. Het was vaak een probleem om direct bij de goede partij uit te komen als men iets wilde bereiken. Met een omweg kon men vaak de juiste persoon wel bereiken, maar

door de intensievere samenwerking zijn de communicatielijnen verkort en kan iedereen elkaar makkelijker en sneller vinden. Dit is volgens de leden onder andere bereikt door de wijkteams en dat is ook hetgeen men zeer waardeert. De verschillende partijen zijn dichter bij elkaar en dichter bij de bewoners komen te staan. In deze intensievere samenwerking schuilt onder enkele leden ook de angst dat, als de middelen in de toekomst minder worden, deze contacten verminderen en iedereen zich weer focust op haar eigen taken. Men zit nu met alle partijen aan tafel en een ieder kan zelf makkelijker zijn achterban bereiken om zaken geregeld te krijgen. Daarnaast is de onderlinge samenwerking ook buiten het wijkteam om geïntensiveerd.

“Het mooie van wijkteams is dat de corporaties niet alleen met hun eigen woningen bezig zijn, maar er is ook meer samenwerking tussen corporaties en de gemeentes. Zelfs huisbezoeken voor een andere corporaties doen wij soms.”
– Corporatiemedewerker

4.2.2 MACHTSVERDELING

Bij de start van de wijkteams ontstond de vraag of professionals niet meer zeggenschap hadden dan bewoners binnen het wijkteam. Zij zijn ook diegene die het geld inbrengen, maar onder de geïnterviewden kwam duidelijk naar voren dat vanaf begin af aan iedere partij een gelijkwaardig rol heeft binnen het wijkteam. In tabel 6 zijn enkele reacties van de geïnterviewden opgenomen, welke uitgebreider zijn na te lezen in de bijlagen. De samenwerking binnen de wijkteams is erop gericht burgerinitiatieven te ondersteunen en daarom is het belangrijk dat zij daarin ook een stem en verantwoordelijkheid krijgen.

“Naast de reguliere taken in de wijken, moest er een pot komen waar mensen die in de wijk wonen zelf meer zeggenschap over hebben en wat we ook wilden wegzetten op een manier waarop mensen zelf als het ware de verantwoordelijkheid namen voor de wijk. Toen is er een pot van 20 miljoen euro gevuld voor de eerste periode.” – Programmaleider

Zelfs als er meer bewoners in zitten dan professionals wordt dat positief benaderd, want het wijkteam is er voor hen en erop gericht hun initiatieven uit te voeren. Het zijn de bewoners die erover meebeslissen en hierover hebben gemeenten en corporaties niet meer te zeggen, omdat zij diegene zijn die het geld inbrengen. Ook vanuit de bewoners wordt hierop positief gereageerd. In de wijkteams is iedereen gelijkwaardig en de bewoners zijn blij dat het geld

beschikbaar is gesteld. Zij hebben daadwerkelijk ook een stem in de besteding van het geld en zijn hierin niet ondergeschikt aan de professionals. Angst voor een scheve machtsverhouding bleek na de start al snel onterecht, want het zijn de bewoners die initiatieven mogen voordragen en daardoor worden zij door enkele leden juist als de machtigste partij gezien. De professionals zijn er om die initiatieven te ondersteunen en binnen het wijkteam hebben zij een faciliterende rol.

Voorzitter I	<i>“Het geld is 50/50 afkomstig van de gemeente en de corporaties, maar in een wijkteam zitten behalve gemeente en corporaties ook bewoners en opbouwwerkers en iedereen heeft in dat wijkteam evenveel macht om te beslissen.”</i>
Voorzitter II	<i>“Binnen het team heeft iedereen evenveel macht, alleen de opbouwwerker in het team heeft geen stem. Deze heeft meegedaan aan het belang van de bewoners en daarom hebben we gezegd dat die niet mee mag stemmen, maar de tien bewoners en de professionals die mogen hierbij wel stemmen. En dat er meer bewoners in het team zitten dan professionals dat maakt niks uit, het wijkteam is er voor hen.”</i>
Corporatie-medewerker	<i>“Binnen het wijkteam zijn het de gemeente en de corporaties die het geld inbrengen, maar iedereen in het wijkteam is gelijkwaardig. Er vindt ook bijna geen stemming plaats.”</i> <i>“Iedereen is gelijkwaardig in het wijkteam en iedereen kan zeggen wat hij vindt, het is een open team, waarbij iedereen ook de stukken krijgt.”</i>
Opbouwwerker	<i>“Het geld dat beschikbaar is gesteld door de gemeente en de corporaties is bedoeld voor bewoners initiatieven. Bewoners beslissen daar dan ook over, en het is niet zo dat de gemeente of de corporaties hier meer over te zeggen hebben. Het is echt voor bewoners. Iedereen in het wijkteam heeft evenveel inspraak over de ingediende projecten. Er wordt hier geen onderscheid gemaakt tussen bewoners en professionals. Iedereen is daarin gelijkwaardig.”</i>
Bewoner	<i>“De samenwerking in het wijkteam NLA zijn we als bewoners zeer erkentelijk dat ze daar geld voor beschikbaar stellen en dan hebben ze er ook geen bemoeienis meer mee. Ook aan de ambtenaar van de gemeente in het team merk je niks dat hij zich bemoeit met allemaal regeltjes. We hebben in het wijkteam afspraken gemaakt wat wel en wat niet kan en dat geld is beschikbaar en iedereen in het team is gelijk en heeft qua beslissingsbevoegdheid evenveel macht.”</i>
Programmaleider	<i>“Vanaf begin af aan is iedereen gelijk. Er is discussie geweest of de professionals niet meer te zeggen hadden, maar dat is juist niet zo. Eigenlijk kan je wel zeggen dat de bewoners meer inspraak hebben, want het is ook juist bedoeld om bewoners initiatieven te ondersteunen en uit te voeren. De professionals zijn er op gericht te kijken wat bewoners willen en het komt maar heel zelden voor dat er echt gestemd moet worden.”</i>

TABEL 6 MACHTSVERDELING EN GELIJKWAARDIGHEID

De gelijke machtsverdeling binnen de wijkteams blijkt ook uit het proces van besluitvorming in het wijkteam Lewenborg. In dit team zitten rond de tien bewoners. Beslissingen worden vaak in goed overleg genomen en men streeft naar consensus, maar mocht een besluit

uitlopen op een stemming, dan blokkeert deze al bij vier stemmen tegen. Dit geeft ook de macht aan bewoners om projecten door te laten gaan of te blokkeren. Hierbij moet wel benoemd worden dat het de wijkteams vrij staat zelf een invulling te geven aan de manier van werken. Niet elk team heeft deze regel en daarnaast zit er per team een verschil in het aantal bewoners dat erin vertegenwoordigd is. De meeste wijkteams hebben twee á drie bewoners, maar dit hoeft geen probleem te zijn. Men ziet elkaar als gelijkwaardige collega's en het gehele initiatief van de wijkteams is erop gericht om de wijk te verbeteren en projecten van burgers uit te voeren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat binnen het wijkteam iedereen gelijk is, ondanks dat het de gemeente en de corporaties zijn die het geld inbrengen. Het geld is door hen beschikbaar gesteld voor de burgers om hun wensen en ideeën te realiseren en iets extra's te betekenen voor de wijk.

Daarentegen kunnen de initiatiefnemers niet meebeslissen of invloed uitoefenen op het beslissingsproces. Het is binnen het wijkteam een goede gewoonte initiatiefnemers uit te nodigen om hun plannen toe te lichten, maar het wijkteam beslist hierover. Ook bij de wijkstemdag ligt de keuze voor de projecten bij het wijkteam. Hoewel het wel een stem geeft aan bewoners om te beslissen welke projecten gerealiseerd worden, kunnen bewoners niet beslissen welke projecten doorgaan naar de wijkstemdag. Het geeft daarentegen wel meer macht aan bewoners om invloed uit te oefenen op de beslissing voor de realisatie van projecten. De Korrewegwijk is de enige wijk die op deze manier werkt, maar het staat elk wijkteam ook vrij om dit zelf in te richten. Daarnaast zal deze methode door de diverse samenstelling van verschillende wijken niet overal succesvol toegepast kunnen worden.

4.2.3 NEGATIEVE ERVARINGEN

Door enkele professionele leden werd ingegaan op de berichtgeving in de media. De ervaringen die zij hebben met de wijkteams zijn juist erg positief en de negatieve berichtgeving in de media kan meer gezien worden als een incident op zich. Uit de interviews is gebleken dat het geen structureel probleem is waarmee de verschillende wijkteams te maken hebben. Dit incident is door de media uitvergroot en sinds de realisatie van ongeveer 700 projecten zijn er, naast het incident in de Wijert, geen andere noemenswaardige problemen ontstaan.

Negatieve ervaringen die wel spelen onder de leden, zijn onder andere de betrokkenheid van bewoners om initiatieven in te dienen. Er is slechts een kleine groep die zich bezig houdt om zich actief voor de wijk in te zetten. Nienhuis et al. (2011) concludeerden al dat men eerder geneigd is te participeren als men meer betrokken is bij de gemeenschap en als lokale kwesties hen aanspreken. Binnen de wijkteams is dit ook terug te zien dat het vaak diegene

zijn die participeren die ook al veel andere zaken voor de wijk doen. En er zijn veel mensen die zich niet actief willen inzetten, tenzij het hun directe leefomgeving aangaat. Bij de representativiteit van het wijkteam zou, aldus het onderzoek van SocioQuest (2013), een kanttekening geplaatst kunnen worden. In dat onderzoek kwam naar voren dat betrokken bewoners in het wijkteam niet representatief zijn voor de wijk. De twee leden van de wijkteams Lewenborg en Beijum gaven aan hiermee wel rekening proberen te houden, omdat dit twee wijken zijn met veel verschillende nationaliteiten. Dit hoeft geen problemen te geven voor het functioneren van het wijkteam, maar kan als een negatief punt worden ervaren door bewoners.

Omdat traditionele vormen van participatie weinig opleverden, laat het wijkteam zich duidelijk in de wijk zien en is het wijkgericht. Dit maakt het kleinschaliger en zij willen ook echt in gesprek met bewoners om te zorgen dat zij initiatieven aandragen voor verbeteringen. Hierin wordt wel gemerkt dat men gestimuleerd moet worden, maar als het eenmaal loopt dan zullen er steeds meer mensen bij betrokken zijn, zoals de wijkstemdag. Dit initiatief wat ooit is begonnen met ongeveer 100 stemmers, heeft de laatste keer meer dan 500 bewoners aangetrokken om te stemmen. Het wordt steeds bekender in de buurt en is een zeer succesvolle manier gebleken om mensen te betrekken voor die wijk. Desondanks volgt er vanuit de wijk soms enige kritiek over de manier hoe er met het geld in de Korreweg, maar ook in andere wijken, wordt omgegaan.

“Daarnaast worden er soms ook brieven gestuurd, dat men het systeem niks vindt, want zij weten veel betere manieren om het geld te besteden. Dit krijgen we ook weleens in andere teams te horen en ongetwijfeld zou het vast wel zo zijn, maar de gedachte was dat we het juist aan bewoners zouden overlaten.” – Voorzitter I

Het onderzoek van SocioQuest (2013) geeft ook aan dat er specifiekere criteria opgesteld kan worden voor de besluitvorming over aanvragen. De onderwerpen waar de wijkteams zich op focussen zijn erg breed en men heeft veel vrijheid om zelf te beslissen, maar afwijzingen van projecten zijn soms moeilijk te begrijpen door bewoners. In een onafhankelijk onderzoek naar de situatie van 'De Wijert' wordt deze criteria ook als aandachtspunt benoemd (SocioQuest, 2013). Onbegrip kan leiden tot onvrede en wantrouwen tegenover de wijkteams en hun werkwijze, waardoor men zich enkel focust op de negatieve aspecten.

Een van de knelpunten, aangedragen door het opbouwwerk, is de onbekendheid met het wijkteam. Hier houdt het opbouwwerk zich actief mee bezig om in gesprek te gaan met bewoners en bekend maken wat er mogelijk is in de wijk. Iets waar veel bewoners niks vanaf weten. Ook werd daarbij aangegeven dat bewoners vaak de aandacht teveel leggen op

problematische zaken en niet op de goede zaken die gedaan worden in de wijk. Men ziet enkel de problemen en deze negatieve houding geeft soms het idee dat het indienen van initiatieven zinloos is, omdat er niet geluisterd zou worden. Hier is het opbouwwerk actief mee bezig om mensen te benaderen, met hun in gesprek te gaan en ze ervan te overtuigen dat er ook goede zaken gedaan worden waarbij er wel naar de mensen geluisterd wordt.

Binnen de wijkteams zit een groot verschil tussen het aantal bewoners dat zitting heeft in een team. Dit is vooral te wijten aan het feit dat de bewoners deze taak vrijwillig vervullen en zij zichzelf hier langere tijd aan verbinden. De periode van het NLA is vier jaar en dat is voor veel bewoners een te lange periode. Vaak worden mensen actief als het hun directe omgeving aangaat, maar zodra het hun buurt overstijgt dan zijn ze eerder geneigd af te haken. In de interviews komt daarom ook het belang van de professionals naar voren. Vrijwilligers willen niet constant meedenken en meepraten en zullen daarom bij de hand genomen moeten worden door de professionals, anders zijn projecten haast niet te realiseren. Dit geeft ook aan dat de samenstelling van een dergelijk team zonder professionals lastig te realiseren is. Zelfredzaamheid van bewoners zal een probleem worden, zeker ook als er minder geld beschikbaar is en er meer zelforganisatie van bewoners nodig is. Wijken met potentieel veel "eigen organisatiekracht" bestaan vaak uit hoger opgeleiden en bewoners in hogere inkomenscategorieën, alleen dit kunnen weleens andere wijken zijn dan de aandachtswijken waar corporaties vaker actief in zijn (SocioQuest, 2013).

Toekomstige bezuinigingen worden gezien als grootste bedreiging onder de geïnterviewden. Het geld dat nu beschikbaar is gesteld, is sinds de vorige periode van het NLA al gehalveerd. Daarbij werd eveneens aangegeven dat sommige zaken beter met andere financiële middelen betaald konden worden dan de NLA gelden. De verwachting die alle geïnterviewde leden hadden, was dat de bezuinigingen na 2014 nog groter zullen zijn en het voortbestaan van de wijkteams niet zeker is. Er zal een oplossing gevonden moeten worden om met minder middelen dezelfde resultaten te bereiken, enkel de projecten worden voornamelijk gedragen door professionals en de NLA gelden.

"Negatieve invloeden die spelen, zijn de bezuinigingen. Ook zijn er soms zaken die beter gefinancierd kunnen worden door de reguliere gemeente financieringen. Maar daarom is het des te mooier dat er wel een pot beschikbaar is waar men hun plannen mee kan realiseren." - Voorzitter II

Als wijkteam heeft men ook de taak zorg te dragen voor een goede communicatie met bewoners. Dit wordt ook in de interviews benoemd en bij de realisatie van projecten gaven enkele leden aan dat men ook realistisch moet zijn tegenover bewoners. Hoewel de uitvoering van projecten een stuk sneller gaat via het wijkteam, is het belangrijk de juiste

verwachtingen vooraf te communiceren. Binnen het wijkteam is er al geld beschikbaar voor de realisatie van projecten waardoor de uitvoering sneller verloopt, maar het kan zijn dat er naast het wijkteam nog andere afdelingen betrokken moeten worden om een project te realiseren. Een voorbeeld is de realisatie van een standbeeld in de Korrewegwijk. Op de wijkstemdag in 2009 is hiervoor gekozen, maar door tussenkomst van andere actoren is hij pas gerealiseerd in mei 2012. Bewoners willen graag snel resultaat, enkel de realisatie kan soms langer duren vanwege allerlei regels waaraan men verbonden zit. Het sluit aan bij wat Simone (2000) aan heeft gegeven dat de juiste verwachtingen belangrijk zijn, anders werkt het proces averechts. Hierdoor worden mensen ontevredener over de samenwerking en daalt het vertrouwen in de wederpartij.

4.2.4 SUCCESFACTOREN

De algemene indruk die verkregen is uit de interviews geeft aan dat men zeer tevreden is over de aanpak in wijkteams. Het is, naast dat het belangen van bewoners behartigt, ook een goede manier om partijen dichter bij elkaar te brengen. Dat wordt gezien als bijvangst, maar wordt dusdanig belangrijk gevonden door de leden, dat het gemist wordt als het verloren gaat. Maar wat is het dat bijdraagt aan het succes van deze samenwerking? Enkele uitspraken hierover zijn opgenomen in tabel 7. Afgeleid uit de interviews is het succes van de wijkteams te wijten aan een aantal factoren. Hierbij zijn de volgende te herkennen:

- *Unieke samenstelling*
- *Gelijkwaardig*
- *Men streeft naar consensus en goed en eerlijk overleg*
- *Laagdrempelig, open en zichtbaar in de wijk*
- *Vooraf beschikbaar gesteld budget*
- *Actieve betrokkenheid van burgers*
- *Spin in het web, men kan elkaar snel vinden*
- *Dicht bij de bewoners*
- *Kleinschaligheid van projecten*
- *Flexibiliteit*

Gelijkwaardigheid van iedereen, zoals ook al gezien bij de machtsverdeling, draagt bij aan de succesvolle samenwerking van de wijkteams. Binnen de teams gaven de leden aan dat er een goede samenwerking is, waarbij er geen onderscheid wordt gemaakt tussen bewoners

of professional. Dit is een van de punten waarop kritiek was in het wijkteam de Wijert en het is essentieel om de samenwerking succesvol te laten verlopen. Daarnaast is het er voornamelijk op gericht om initiatieven van bewoners te realiseren. Dit wordt ook in de taakstelling benoemd en de wijkteams zijn er echt voor hen.

De open houding van de wijkteams maakt hen zeer toegankelijk en de leden doen hier ook veel aan om zich zo te profileren. Zij zitten in de wijk en zorgen er ook voor dat ze zichzelf goed zichtbaar maken. Ze laten zich zien in de wijk op evenementen, publiceren in wijkkranten en bewoners die een project indienen worden uitgenodigd dit toe te lichten. Door deze transparante werkwijze kan men ook zien wat ze doen en welke mogelijkheden er zijn via het wijkteam. Enkele leden definiëren de wijkteams als een spin in het web. Ze zitten midden in de wijk en hebben door de diversiteit van het team connecties met verschillende partijen. Dit maakt ze slagvaardig en hierdoor kunnen ze adequaat handelen. Realisatie van projecten gebeurt vaak snel, iets wat voor bewoners van belang is. Die willen juist zo snel mogelijk resultaat zien en willen niet jaren wachten op regelgeving en budgetten die vrij moeten komen. Hoewel bij de uitvoering van projecten, zoals een speeltuin, meer komt kijken dan alleen het plaatsen van toestellen, hebben bewoners daar vaak een te simplistisch beeld van. Een te lange uitvoering kan daardoor niet voldoen aan de verwachtingen die men vooraf had. Het is als wijkteam daarom ook van belang dat je de juiste verwachtingen schept tegenover je bewoners.

Voorzitter I	<i>“Als iemand een plan heeft is het is een goede gewoonte om met de mensen om tafel te gaan zitten, zodat ze het verder kunnen toelichten en bepleiten. Het is ook geen geheime club, maar juist laagdrempelig en open.”</i>
Voorzitter II	<i>“Het succes is ook de actieve participatie van burgers en met burgers om samen te ontwikkelen en creativiteit van bewoners.”</i>
Corporatie-medewerker	<i>“Het wijkteam is een spin in het web dat zorgt voor de juiste contacten voor de uitvoering.”</i>
Opbouwwerker	<i>“Stiel legt verbindingen in de wijk tussen alle verschillende partijen die er actief zijn, zoals corporaties, bewonersorganisaties, jongerenwerk e.d. We zorgen ervoor dat men elkaar vindt en verbindingen worden gelegd. Uitgangspunt hierbij zijn de bewoners, daarvoor zet Stiel zich in.”</i>
Bewoner	<i>“Met het wijkteam hebben we als voordeel dat we dat geld krijgen en daar mogen we zelf over beslissen binnen de spelregels die we zelf hebben opgesteld en daar heeft de rest van de gemeente niks mee te maken.”</i>
Programmaleider	<i>“En dat is dus het mooie van de wijkteams, het geld is er al en dat kan makkelijker besteed worden en dat geeft men het gevoel dat ze zelf invloed kunnen uitoefenen. Dat het dichtbij bewoners staat en mensen zelf initiatieven in kunnen dienen is wat het succesvol maakt.”</i>

TABEL 7 SUCCESFACTOREN WIJKTEAMS

Door de diverse samenstelling van de wijkteams werken de wijkteams, volgens de leden, ook goed. Door de directe betrokkenheid van bewoners, geven zij ook een groter gevoel van

betrokkenheid en daarmee ook echt het idee dat ze invloed kunnen uitoefenen. Binnen het team zijn zij een van de leden en zij worden ook als gelijkwaardig en collega's gezien. Er is geen sprake van dat de professionals meer invloed kunnen uitoefenen dan de bewoners. Dit is een belangrijke factor die nodig is om oprecht te kunnen communiceren en te participeren. Het sluit aan bij wat Conrad et al. (2011) ook aangeven, dat meerzijdige interacties van belang zijn om participatie goed toe te passen, op een dusdanige manier dat bewoners ook echt participeren.

“Belangrijk is dat je professionals nodig hebt in het team als je projecten goed wilt uitvoeren. Zij zijn noodzakelijk in het wijkteam, want bewoners zijn vaak te laks als het er op aankomt om iets te organiseren, te overleggen met de gemeente en je vrije tijd er in steken. Ik ben blij met professionals, ze zijn wel vaak beter op de hoogte van alle informatie en weten vaak hoe ze zaken moeten aanpakken.” – Bewoner

De belangrijkste rol binnen het wijkteam is volgens enkele geïnterviewden weggelegd voor de opbouwwerker. Zonder diegene zouden de wijkteams niet zo succesvol zijn en in een interview werd benoemd dat het voor de wijkteams erg problematisch zou worden als het opbouwwerk er geen deel van uit maakte. Het is belangrijk iemand in de wijk te hebben die weet wat er speelt en die ook de connecties heeft om het op te lossen. Het opbouwwerk wordt daarbij gezien als schakel tussen bewoners en professionals. Zij zijn degene die de belangen van de bewoners behartigen en bewoners in contact kunnen brengen met het wijkteam. Binnen een wijk zijn ze vaak het eerste aanspreekpunt van bewoners wanneer zij om advies vragen of als ze tegen problemen aanlopen. Zij benaderen bewoners zelf ook actief en worden gezien als belangrijkste speler binnen de wijk en het wijkteam. Door het intensieve contact met bewoners weten zij wat er binnen een wijk speelt en dat maakt ze daarom ook onmisbaar voor de wijkteams. Doordat zij weten welke problematiek zich in een wijk bevindt, kunnen zij dat aangeven bij het wijkteam. Ook vanuit de professionals kan er gebruik worden gemaakt van de connecties die het opbouwwerk heeft in een wijk. Wil men in contact komen met bewoners, dan kan het opbouwwerk hierin een bijdrage leveren. Uit de interviews kwam ook naar voren dat het wijkteam eventueel zelf ook initiatief kan nemen indien er een probleem is binnen een wijk, waarbij bijvoorbeeld een extern persoon noodzakelijk is. Hierop kan het wijkteam initiatief nemen om de problematiek in de wijk aan te pakken, maar de voornaamste initiatiefnemers voor de wijkteams zijn de bewoners zelf.

De wijze waarop de wijkteams werken en hoe zij met het budget omgaan is ook uniek. Elk wijkteam heeft een vast budget beschikbaar en over de invulling daarvan kunnen burgers beslissen. Onder het mom van *“vertrouwen in de buurt”* hoeft men voor de goedkeuring van

een project pas achteraf verantwoording af te leggen bij andere gemeentelijke instanties over de gemaakte keuzes. Dit biedt meer mogelijkheden voor de realisatie van projecten wat normaliter binnen de begroting van de gemeente of corporaties moet passen. Dit maakt het besluitvormingsproces snel en daarmee kan er ook sneller tot uitvoering worden overgegaan. Enkel de uitvoering vereist soms toestemming of vergunningen van gemeentelijk instanties. Zoals eerder benoemd kan dit bij een trage uitvoering leiden tot negatieve ervaringen, maar de meeste wijkteamprojecten worden snel gerealiseerd. Wijkteams kunnen snel en adequaat handelen en doordat er geen harde criteria zijn opgesteld maakt het ze ook flexibel. Ze weten wat er in de buurt speelt en weten wat bewoners nodig hebben. Ze staan open voor initiatieven van bewoners en gaan ook met hen daarover in gesprek. Omdat het budget al vast ligt hoeft er geen geld meer vrij te worden gemaakt om te zien of een project uitgevoerd kan worden. Het budget dat de wijkteams hebben gekregen stelt ze in staat iets extra's voor de wijk te doen, maar het zijn veelal kleinschaligere projecten. Tijdens de eerste periode van het NLA, toen het budget nog 20 miljoen euro was, was de omvang van gerealiseerde projecten soms groter, maar in het de tweede periode van het NLA is dit budget gehalveerd. Dit betekende ook dat omvang van projecten kleinschaligere werd. Dit is ook wat in een positieve zin bijdraagt aan de samenwerking van de wijkteams. Zoals eerder benoemd willen bewoners zich vaak voor kortere periodes wel inzetten, maar als het te lang duurt is men geneigd eerder af te haken. Kleinschaligere projecten zijn binnen een wijkteam nog wel te realiseren en daarover kunnen zij ook beslissen. Het zijn vaak projecten van korte duur die snel gerealiseerd kunnen worden, zonder allereerst de goedkeuring van het gehele gemeentelijke apparaat. Dit maakt ook dat het werkt. Bij grote projecten worden er nog steeds inspraakmogelijkheden georganiseerd voor bewoners, maar zichzelf actief inzetten en initiatief nemen voor dergelijke projecten door bewoners is daarbij vaak uitgesloten.

Door de actieve betrokkenheid van bewoners merk men soms al dat mensen buiten het wijkteam om zichzelf gaan organiseren om zaken te realiseren. Met bijvoorbeeld de wijkstemdag wordt er niet alleen op projecten gestemd, maar het draagt ook bij aan de saamhorigheid in de buurt. Men leert elkaar ook kennen en kan ook initiatief nemen als ze iets willen realiseren. Het is bijvangst, maar draagt positief bij aan de wijk.

5. CONCLUSIE

De wijkteams hebben in Groningen een positieve bijdrage geleverd aan de zeggenschap die bewoners hebben in hun wijk. Het is voor hen ingericht en er is een budget beschikbaar waarover zij mede mogen beslissen welke invulling daaraan gegeven wordt. Met de wijkteams hebben de gemeente en de corporaties hun taken verder gedecentraliseerd en weet men ook beter wat er in de wijk speelt. Willen bewoners meer zeggenschap hebben in hun wijk, dan kunnen ze zitting nemen in het wijkteam. De samenstelling van de teams draagt bij aan het verkorten van de communicatielijnen en men kan direct met de juiste partijen in overleg. Bewoners die in het team zitten worden daar ook als gelijkwaardige behandeld en er is geen sprake van scheve machtsverhoudingen tussen bewoners en professional. Dit is ook terug te zien in de manier van werken in onder meer het wijkteam van Lewenborg. Hierin zitten negen bewoners en door de regel dat er bij vier tegenstemmen niet beslist wordt over het project, geeft dit bewoners ook de macht om te beslissen over hun wijk. De verdeling van macht vindt aansluiting bij de participatieladder van Arnstein, waarbij de *“have-nots”*, zij die geen macht hebben, een deel van de macht krijgen om ze bewust te betrekken bij het proces. Dat gebeurt in het wijkteam ook, ondanks dat het de gemeente en corporaties zijn die het geld inbrengen. Bewoners kunnen zitting nemen in het team en meebeslissen, maar bewoners die initiatieven indienen zijn wel afhankelijk van het wijkteam. Kijkend naar bewoners en de participatieladder, kunnen we twee groepen onderscheiden. Allereerst zij die in het wijkteam zitten, welke ook echt als partners gezien worden. Deze bewoners hebben ook macht om mee te beslissen en hier kan dan ook terecht gesproken worden van *“citizen power”*. De tweede groep zijn de bewoners die initiatieven kunnen indienen. Zij staan een trede lager op de ladder bij *“tokenism”*, omdat zij niet mee kunnen beslissen over de goedkeuring van projecten, deze keuze ligt bij het wijkteam. Ook met de wijkstemdag, waarbij men zelf kan kiezen welke projecten er gerealiseerd worden, ligt de uiteindelijke keuze welke projecten naar de wijkstemdag gaan bij het wijkteam. Hoewel het wijkteam daarover beslist geeft deze methode wel meer macht aan bewoners die niet in het wijkteam zitten om te kiezen wat gerealiseerd moet worden.

Ook vanuit het model van Edelenbos gekoppeld aan de bestuursstijlen, kan een onderscheid gemaakt worden tussen deze twee groepen. Bewoners in het wijkteam kunnen onder coproduceren gegroepeerd worden. De randvoorwaarden zijn vooraf bepaald en daarbinnen kan mee beslist worden over initiatieven die ingediend worden. De bewoners zijn wel diegene die initiatief moeten nemen voor projecten, maar kunnen daar niet over meebeslissen. De, in het model gekoppelde, bestuursstijlen sluiten in deze situatie niet aan op de participatie graad. De rol van de burgers valt te kenmerken als initiatiefnemer. Dat is

ook de insteek van de wijkteams, maar zij hebben geen beslissingsbevoegdheid. Zoals ook benoemd in het literatuuronderzoek is er in samenwerkingsvormen zelden een eenduidige stijl te benoemen. Het laat ook in de praktijk zien dat een eenduidige definitie van participatie lastig te geven is, omdat het in vele vormen voorkomt. Gedurende het proces kan de plek op de ladder en de bestuursstijl veranderen. Doordat de wijkteams zelf invloed hebben op de manier van werken, kan het wijkteam ook aangepast worden op de situatie in de wijk en de verschillende leefstijlen van bewoners. Mensen zijn niet te generaliseren en verschillende wijken hebben een andere benaderingswijze van participatie nodig met de bijbehorende bestuursstijlen. Er is niet een recept om juist te handelen, omdat participatie ook contextafhankelijk is.

Kijkend naar de mechanismen die voor co-creatie van belang zijn en hoe deze in de praktijk worden toegepast binnen de wijkteams, geeft het een beeld waarbij de theorie deels overeenkomt met de praktijk. De factoren die in de theorie besproken zijn door Innes en Booher (2004) sluiten aan bij de factoren die ook in de praktijk worden benoemd en ook als succesfactoren gezien kunnen worden. Deze factoren dragen bij aan een antwoord op de hoofdvraag van het onderzoek: *Welke mechanismen zijn volgens de literatuur van belang voor co-creatie en hoe zijn de ervaringen hiermee in de praktijk binnen de wijkteams in Groningen om de leefbaarheid in de Groningse wijken te verbeteren.*

Succesfactoren wijkteams

- *Unieke samenstelling*
- *Men streeft naar consensus en goed en eerlijk overleg*
- *Gelijkwaardig*
- *Vooraf beschikbaar gesteld budget*
- *Laagdrempelig, open en zichtbaar in de wijk*
- *Dicht bij de bewoners*
- *Spin in het web, men kan elkaar snel vinden*
- *Actieve betrokkenheid van burger*
- *Kleinschaligheid van projecten*
- *Flexibiliteit*

Innes & Booher (2004)

- *Diversiteit van deelnemers en onderlinge afhankelijkheid.*
- *Overeenkomsten sluiten bij een meerderheid en in consensus.*
- *Gelijkheid in discussies qua informatiebeschikbaarheid en inbreng.*
- *Volledige scala van belangen moet worden betrokken.*
- *Alle kwesties moeten ter discussie gesteld kunnen worden.*
- *Authentiek dialoog.*

De ervaringen die de wijkteamleden in de praktijk hebben met de samenwerking is positief te noemen. De geïnterviewde leden zijn allen positief en het laat ook een beeld zien dat

bijna alle factoren die van belang zijn voor co-creatie ook naar voren komen. Het werken in wijkteams draagt goed bij aan de participatie van bewoners en de invloed die zij ook kunnen uitoefenen. Het doel van de wijkteams is ook meer bewoners te betrekken en dat is ook bereikt met het wijkteam, maar terugkijkend naar de definitie van co-creatie van Innes en Gruber (2005) kan er in de praktijk nog niet gesproken worden van co-creatie. Kijkend naar de wijkteams kan er geconcludeerd worden dat het een stap in de goede richting is, maar het kan nog verder verbeterd worden om, volgens de geïnterviewde leden, naar co-creatie te gaan. Aansluitend bij het motto van het NLA "*Mensen maken de stad*" kunnen de bewoners zelf initiatief nemen en beslissen, maar wordt deze situatie gecreëerd door de gemeente en corporaties en moet het binnen hun randvoorwaarden passen. Het is een situatie waarin er gestuurd wordt op faciliteren en stimuleren van bewonersinitiatieven. De randvoorwaarden en het budget zijn al vastgesteld enkel de invulling om dit te besteden wordt voornamelijk door bewoners bepaald. Co-creatie vindt in de praktijk ook aansluiting bij de definitie van collaboratieve planning die gehanteerd wordt door Healey (1984, in Harris, 2002), waarbij zelforganisatie van belang is om de leefomgeving van men te veranderen. Hierbij ligt het initiatief niet alleen bij de gemeente en de corporaties, maar zullen kansrijke bewoners(organisaties) en ondernemers aangespoord moeten worden om zichzelf te organiseren. Zelforganisatie van verschillende partijen in de wijk zal een belangrijkere rol gaan spelen om ook in de praktijk te kunnen spreken van co-creatie. Daarbij zal ook de onderlinge afhankelijkheid van stakeholders van belang zijn. Als knelpunt wordt genoemd dat het wijkteam voornamelijk gedragen wordt door professionals en de NLA gelden die beschikbaar zijn gesteld. Er zijn weinig bewoners, getuige ook het verschil in hoeveelheid bij de wijkteams, die zich een voor een langere tijd willen committeren aan een project en daarom zijn professionals nodig. Daarmee zijn bewoners afhankelijker van professionals dan vice versa. Reflecterend op de in de interviews naar voren gekomen definitie van co-creatie, is dat nog niet bereikt. Men heeft een stap in de goede richting gezet, alleen de rol die gemeenten en corporaties innemen zal moeten veranderen om ook van co-creatie te kunnen spreken. Zij zullen slechts een van de partijen in de wijk worden en vanuit burgers en andere partijen, zoals ondernemers, zal er meer zelforganisatie moeten komen. Afhankelijkheid van gemeente en corporaties zal teruggedrongen moeten worden, omdat verwachte bezuinigingen in de toekomst hen niet meer in staat stelt alles te kunnen faciliteren. In hun visie zullen zij slechts een van de partijen worden in de wijken, die gelijkwaardig zijn aan andere partijen.

Sinds 1998 is er in de wijken fysiek veel veranderd en geïnvesteerd. Het vasthouden en onderhouden van het gecreëerde zal als belangrijkste taak gezien worden voor de toekomst en dit biedt ook perspectief om met minder middelen toch dezelfde resultaten te behalen. Daarbij moet wel in ogenschouw gehouden worden dat men de verschillende leefstijlen anders moet benaderen. Het zijn de hoger opgeleiden met een hoger inkomen die juist veel

zelforganiserend vermogen hebben. Wijken zullen elk anders benaderd moeten worden om ook succesvol te kunnen zijn.

Aanvullend op de belangrijke factoren benoemd in de literatuur spelen er bij het succes van de wijkteams ook andere factoren een rol. Het is onder meer de kleinschaligheid van projecten waardoor het goed werkt en ook te overzien is. Dit maakt dat het in het team beslist kan worden in een kleinere groep. Bij grotere projecten zijn ook meer partijen betrokken, waardoor het niet enkel in een wijkteam beslist kan worden. Wil men in deze vorm werken en burgers echt een stem geven, dan zal dat ook op wijk of buurtniveau plaats moeten vinden. Naast deze kleinschaligere projecten kent de gemeente nog steeds hun reguliere procedures qua inspraak en bezwaar, enkel de posities van bewoners zijn daar ook anders. De werkwijze van de wijkteams, welke te kenmerken valt als flexibel, transparant, open en laagdrempelig maakt ook dat het goed werkt. De diverse samenstelling en het vooraf bepaald budget dragen bij aan een snelle besluitvorming en realisatie van projecten. Daarnaast krijgen de wijkteams vrijheid om zelf invulling te geven hoe zij te werk gaan en waar zij zich op focussen, waardoor men goed kan inspelen op de behoeftes van de wijk en haar bewoners.

Uit deze onderlinge samenwerking haalt het wijkteam niet alleen de verbetering van de leefbaarheid, maar ook de onderlinge samenwerking. De samenwerkingen zijn zowel binnen als buiten de wijkteams om geïntensiveerd. Het gevaar schuilt erin dat als de wijkteams na 2014 stoppen deze onderlinge samenwerking verloren gaat en men zich weer meer bezig gaat houden met zijn eigen taken. Het is een terugval van het huidige bereikte, wat wellicht met minder middelen en meer zelforganisatie van burgers en ondernemers behouden kan worden. Er is in de afgelopen 15 jaar veel geïnvesteerd in de wijken en de positieve resultaten van deze aanpak is ook duidelijk zichtbaar in de verbetering van de fysieke woonomgeving en de leefbaarheid in de wijken. Het blijft daarbij lastig te zeggen welke rol de wijkteams spelen in de verbetering van de leefbaarheid, maar gekeken naar de algehele verbetering van de stad Groningen en de toegenomen mogelijkheid van burgers om zich in te zetten voor hun wijk, kan er geconcludeerd worden dat de wijkteams hierin zeker hebben bijgedragen.

De belangrijkste bevindingen van het onderzoek zijn opgenomen in SWOT analyse van de wijkteams, zie tabel 8. Hierin staan de sterke en zwakke punten en de kansen en bedreigingen, die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen, schematisch weergegeven. Het geeft ook aan waar de samenwerking tussen de gemeente en de corporaties na 2014 rekening mee moeten houden, als het NLA 2.0 ten einde loopt. Hierin zal de samenwerking zich meer moeten richten op zelforganisatie in de wijken en het activeren van bewoners. Het verdwijnen van de wijkteams in hun huidige vorm wordt daarbij als een bedreiging gezien, omdat het de afgelopen jaren zeker een toevoeging voor de wijken, maar ook voor de

onderlinge samenwerkingen, is geweest. Een toekomstige strategie zal met de onderstaande aspecten dan ook rekening moeten houden.

<p><u>Sterke:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Samenstelling -Gelijkwaardigheid -Transparant -Dichtbij bewoners -Extra's inzet voor de wijk 	<p><u>Kansen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Kansrijke burgers -Zelforganisatie bewoners/ ondernemers -Bewoners nog meer betrekken bij het gehele proces
<p><u>Zwakke:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Professionals nodig -Men moet gestimuleerd worden -Geld nodig 	<p><u>Bedreigingen:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Verkeerde verwachtingen -Geldgebrek -Verdwijnen wijkteams -Verdwijnen professionals - Teveel focus op problemen ipv kansen

TABEL 8 SWOT WIJKTEAMS GRONINGEN

De conclusies getrokken bij de Groningse wijkteams hebben laten zien dat de aspecten die volgens de literatuur van belang zijn ook bijna allen terug komen, maar er moet wel in ogenschouw gehouden worden dat de randvoorwaarden mede bepalend zijn voor het succes. Het wordt gedragen door professionals en NLA gelden. Als er vooraf geld beschikbaar wordt gesteld en professionals actief zijn om burgers te ondersteunen, dan zou een dergelijke samenwerking ook elders werken. Gezien de onduidelijkheid die er nu nog heerst over het implementeren van zelforganisatie, zou de conclusie, dat het zonder professionals en financiële middelen lastig wordt, gegeneraliseerd kunnen worden. Participatie laat vaak zien dat het lastig is voldoende participanten van de juiste doelgroep te bereiken en het stimuleren van zelforganisatie van deze groepen zal daarbij nog lastiger zijn. Hierin moet wel de nuance worden gebracht dat het succesvol kan zijn, maar dit is vaak onder de hogeropgeleiden en groepen met hogere inkomens. Zij worden gezien als een groep die capabeler is om zichzelf te organiseren en daarvoor ook de middelen heeft. Het bereiken van lagere doelgroepen zal daarbij toch enige ondersteuning nodig hebben. Dit geeft ook aan dat elke doelgroep zijn eigen aanpak nodig heeft en algemene uitspraken over de beste participatie methode blijven daarbij dan ook uit, omdat dit ook contextafhankelijk is. Er zal gekeken moeten worden naar de doelgroep en voor die groep zal de beste participatiemethode gekozen moeten worden.

Maar tot slot waar komen dan de negatieve berichtgevingen vandaan? Het blijkt dat het incident in de Wijert waarin een bewoner, tevens voorzitter van de wijkvereniging Wijert Welzijn zijn kritiek uitte op de werkwijze in dat wijkteam, waarbij professionals elkaar *“het balletje toespelen”*. Maar indien een professional een positieve bijdrage aan de wijk en aan de bewoners kan leveren, dan kan het wijkteam zelf ook initiatief nemen en deze professional hiervoor inschakelen. De ervaringen met de wijkteams zijn juist positief en onder de leden wordt dit ook gezien als een incident dan een structureel probleem.

6. REFLECTIE

Het onderzoek heeft gekeken naar de confrontatie tussen de theorie en de praktijk. Het onderzoek heeft laten zien dat de toepassing van de theorie ook van contextuele factoren afhankelijk is en in de praktijk is terug te zien dat de theorie niet altijd aansluit. Het laat ook zien dat participatieprocessen niet te generaliseren zijn en er niet een recept voor succes is. De succesfactoren komen grotendeels overeen met de theorie alleen het onderzoek heeft laten zien dat de wijkteams voornamelijk goed werken door kleinschaligheid van projecten, het vooraf beschikbare gestelde budget en de flexibiliteit. Elk wijkteam heeft de vrijheid om het net iets anders aan te pakken, en dat is ook wat de verschillende wijken nodig hebben. Burgers willen graag snel resultaat en actief meedoen, maar dat kan enkel op kleinschalig niveau. Het is daarbij ook interessant om te zien hoe afhankelijk bewoners zich opstellen ten opzichte van professionals. Er werd aangegeven dat zij nodig zijn om succesvol te zijn, maar dat creëert juist een gat in de kennis hoe men succesvol kan zijn zonder professionals. Er is een verschuiving merkbaar waarbij de overheid zich steeds verder terugtrekt en er steeds meer een beroep wordt gedaan op het zelforganiserend vermogen van de maatschappij. Enkel de kennis om dit succesvol te implementeren blijkt nog in haar kinderschoenen te staan. De praktijkervaring van de geïnterviewden laat ook hun zorg zien over hoe de toekomst eruit zal gaan zien en het is daarmee een interessant onderwerp voor een vervolgonderzoek.

Door het uitvoeren van het onderzoek is de kennis en de theorie met betrekking tot participatie persoonlijk ook vergroot. Het heeft inzicht gegeven in de complexiteit van de begrippen en hoe lastig het is om een eenduidige definitie te geven van de begrippen participatie en co-creatie. Het heeft wel een verduidelijking gegeven van de beide begrippen en hoe men het in de praktijk zien, maar door de nauwe verwantschap met elkaar en de elasticiteit van de begrippen maakt het ze toch lastig bruikbaar. Daarnaast heeft het onderzoek ook de keerzijde van participatie laten zien. Het komt voor in verschillende gradaties, wat soms niet eens als participatie bestempeld zou moeten worden en het heeft ook niet altijd de gewenste resultaten. Daarnaast heeft het onderzoek wel een bijdrage geleverd aan factoren die van belang zijn voor intensievere participatieprocessen. De succesfactoren hebben laten zien wat goed werkt bij de situaties van de wijkteams, enkel wordt het nog niet echt gezien als co-creatie. Het heeft wel meer informatie opgeleverd over het feit dat er meer factoren van belang zijn in participatieprocessen en dat er niet een recept voor succes is.

Reflecterend op de uitvoering van het onderzoek zijn er enkele punten waar op persoonlijk vlak verdere ontwikkeling is en waar het onderzoek tekortkomingen kent. De resultaten van het onderzoek zijn voornamelijk op kwalitatieve data gebaseerd. De ervaring met het houden van interviews was nog niet zo groot, maar het was een leerzaam proces. De interviews begonnen vaak gestructureerd met een korte introductie en algemene vragen, maar verliepen daarna vaak wat ongestructureerd. Dit was ook de insteek, enkel leidde het soms tot overbodige, maar ook nieuwe informatie. De bewoner waar mee gesproken is gaf ook veel informatie over participatie in het algemeen met de gemeente. Het gaf een verhelderende blik over de tweestrijd waar de gemeente mee te maken heeft, alleen voor het onderzoek was dit verder niet relevant. Voorafgaand aan de interviews waren er wel vragen en onderwerpen opgesteld, maar de tactiek om dit te vragen had ook anders uitgevoerd kunnen worden. De vragen zijn nu vrij duidelijk en recht toe rechtaan. Door een tactische vraagstelling zou je misschien andere antwoorden krijgen. Door meer ervaring op te doen met interviews kan je hier ook zelf meer sturing aan geven of expres toepassen om informatie naar voren te krijgen. Hier valt nog ontwikkeling te behalen.

Het onderzoek zelf verliep in het begin wat traag. Dit kwam mede door de bijstelling van het onderzoek en dit heeft de nodige tijd gekost. Daarnaast nam het maken van afspraken voor interviews meer tijd in beslag dan vooraf ingecalculeerd. Voor het maken van de eerste afspraken werden mensen via de e-mail benaderd. Respons hierop was matig en leidde tot twee afspraken van de acht verstuurd e-mails. Voor de andere afspraken zijn de mensen telefonisch benaderd om direct een afspraak te maken. Deze manier werkte veel beter en sneller en had in het onderzoek wat tijd kunnen besparen. Voor het onderzoek waren vooraf rond de acht interviews ingecalculeerd. Deze zijn niet allemaal gehouden, mede door de afbakening van het onderzoek tot twee teams en de moeite om afspraken in te plannen. Daarnaast werd er na ongeveer vijf afgenomen interviews weinig tot geen nieuwe informatie naar boven gebracht. Omdat de professionals ook in verschillende teams actief zijn heeft het onderzoek wel inzicht gegeven in de werkwijze van enkele andere teams. Om de antwoorden kracht bij te zetten biedt het onderzoek van SocioQuest een goede aanvulling aan dit onderzoek. Doch blijft het gedane onderzoek kleinschalig, gezien de tijd kan dit ook niet anders. Op basis van de verzamelde data zijn de uitspraken betrouwbaar te noemen, maar het onderzoek zegt te weinig over alle wijkteams om algemene uitspraken en conclusies te trekken. Achteraf gezien zou het een waardevolle toevoeging zijn om een betere blik vanuit de bewoners te verkrijgen, wellicht via enquêtes om de anonimiteit te waarborgen en het laagdrempelig te houden. Zij zijn een groep waar lastiger contact mee gelegd kan worden dan de professionals en wellicht omdat ze vrijwilligers zijn, minder welwillend zijn om mee te werken. Het zou voor een vervolgonderzoek interessant zijn om

het onderzoek vanuit de positie van bewoners te bekijken. Dit kan een andere blik geven dan vanuit de professionals.

7. LITERATUUR

- Al-Kodmany, K. (2002). Visualization Tools and Methods in Community Planning: From Freehand Sketches to Virtual Reality. *Journal of Planning Literature*, 17(2), 189-211.
- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizens Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 3(4), 216-224.
- Collins, K. & Ison, R. (2009). Jumping off Arnstein's Ladder: Social Learning as a New Policy Paradigm for Climate Change Adaptation. *Environmental Policy and Governance*, 19(6), 358-373.
- Conrad, E., Cassar, L. F., Christie, M. & Fazey, I. (2011), Hearing but not listening? A participatory assessment of public participation in planning. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 29(5), 761 – 782.
- Crenson, M. (1974). Organizational factors in citizen participation. *Journal of Politics*, 36(2), 356 - 378.
- Day, D. (1997). Citizen participation in the Planning process: An essentially contested concept? *Journal of planning literature*, 11(3), 421-434.
- Dichtbij (2013.) *Wijkteams Groningen onder vuur*. Geraadpleegd op 23 mei 2013 via <http://www.dichtbij.nl/groningen/regio/artikel/2712783/wijkteams-groningen-onder-vuur.aspx>.
- DVHN (2012). *Steun wijken is baantjesmachine*. Geraadpleegd op 23 mei 2013 via <http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article9634811.ece/Steun-wijken-is-baantjesmachine>.
- DVHN (2013). *'Kinderziektes wijkteams lijken chronisch*. Geraadpleegd op 23 mei 2013 via <http://www.dvhn.nl/nieuws/groningen/article9773081.ece/'Kinderziektes'-wijkteams-lijken-chronisch>.
- Gemeente Groningen (2013a). *Samenwerking gemeente en woningcorporaties: NLA 2.0 Mensen maken Stad*. Geraadpleegd op 17 juni 2013 via <http://gemeente.groningen.nl/wijkverbetering/samenwerking-gemeente-en-woningcorporaties/>.
- Gemeente Groningen (2013b). *Wat doet een wijkteam?* Geraadpleegd op 17 juni 2013 via <http://gemeente.groningen.nl/wijkverbetering/wat-doet-een-wijkteam/>.
- Gemeente Groningen (2013c). *Idee voor Lewenborg?* Geraadpleegd op 15-10-2013 via <http://gemeente.groningen.nl/woonomgeving/Idee-voor-lewenborg>.
- Gemeente Groningen (2012). *Rapporten over de Groninger wijkaanpak*. Geraadpleegd op 29 september 2013 via <http://gemeente.groningen.nl/woonomgeving/rapporten-over-de-groninger-wijkaanpak>.

- Glass, J.J. (1979). Citizen Participation in Planning: The Relationship Between Objectives and Techniques. *Journal of the American planning association*, 45(2), 180-189.
- Harris, N (2002). Collaborative planning. In Allmendinger, P & Tewdwr-Jones, M (2002). *Planning Futures. New Directions for Planning Theory* (pp 21-43). Londen: Routledge.
- Heins, G.H. (2012). Wonen en volkshuisvesting. In Voogd, H., Woltjer, J. & Dijk, T. van, *Facetten van de planologie* (pp. 161-181). Alphen aan den Rijn: Kluwer bv.
- Innes, J.E. (1995). Planning Theory's Emerging Paradigm: Communicative Action and Interactive Practice. *Journal of Planning Education and Research*, 14(3), 183-189.
- Innes, J.E. & Booher, D.E. (2000) *Public Participation in Planning: New Strategies for the 21st Century*. Institute of Urban and Regional Development: Berkeley
- Innes, J.E. & Booher, D.E. (2004). Reframing public participation: strategies for the 21st century. *Planning Theory & Practice*, 5(4), 419-436.
- Innes, J.E. & Gruber, J. (2005). Planning Styles in Conflict: The Metropolitan Transportation Commission. *Journal of the American Planning Association*, 71(2), 177-188.
- Irvin, R.A. & Stansbury, J. (2004). Citizen Participation in Decision Making: Is It Worth the Effort? *Public administration review*, 64(1), 55-64.
- Kor, R. & Wijnen, G. (2005). *Essenties van project- en programmamanagement*. 2e druk. Deventer: Kluwer.
- KEI & Nicis Institute, (2012). *Stedelijke vernieuwing op uitnodiging*. Rotterdam: KEI kenniscentrum stedelijke vernieuwing. Den Haag: NICIS Institute.
- Leefbarometer, (2013). Leefbaarheidontwikkeling. Leefbaarheid: buurten. Geraadpleegd op 20-09-2013 via <http://www.leefbaarometer.nl/leefbaarheidskaarten>.
- Mensen maken de stad, (2013). Informatie en inspiratie. Geraadpleegd op 29 september 2013 via <http://mensenmakenstad.nl/wijkteams/>.
- Nieuw lokaal akkoord 2.0, (2011). *Nieuw lokaal akkoord 2.0. Mensen maken de stad. Samenwerkingsovereenkomst 2011-2014*. Groningen: Gemeente Groningen en Groninger woningcorporaties
- Nienhuis, I., Dijk, T. van, & Roo, G. de, (2011). Let's Collaborate! But Who's Really Collaborating? Individual Interests as a Leitmotiv for Urban Renewal and Regeneration Strategies. *Planning Theory & Practice*, 12(1), 95-109.
- O'Leary, Z. (2009). *The Essential Guide to Doing Your Research Project*. 2e editie. London: Sage
- Plumlee, J.P., Starling, J.D. & Kramer, K.W. (1985). Citizen participation in water quality planning: A case study of perceived failure. *Administration and Society*, 16(4), 455-473.
- Rigo (2013). *Onderscheid in leefbaarheid. Ontwikkeling van de leefbaarheid 2010-2012*. Amsterdam: Rigo research en advies

- Roo, G. de & Voogd, H. (2004). *Methodologie Van Planning*. 2^e druk. Bussum: Coutinho.
- Rydin, Y. & Pennington, M. (2000). Public Participation and Local Environmental Planning: The collective action problem and the potential of social capital. *Local Environment: The International Journal of Justice and Sustainability*, 5(2), 153-169.
- Simone, A. (2000). Planning the Public: Some Comments on Empirical Problems for Planning Theory. *Journal of Planning Education and Research*, 19(4), 351-357
- SocioQuest (2013). *Toekomst wijkteams, wijkbudgetten en wijkperspectieven Nieuw Lokaal Akkoord*. Groningen: SocioQuest onderzoek & advies.
- Statline (2013). Bevolking; geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en regio, 1 januari. Geraadpleegd op 25 september 2013 via <http://statline.cbs.nl/statweb/>.
- Stipo (2010). *Woningcorporatie 2020*. Stipo: Rotterdam
- Vliet, R. van, (2012). *Programma-, project- en procesmanagement, basis voor stadsplanning in Nederland*. Reader cursus programmamanagement 2012-2013, Rijksuniversiteit Groningen.
- White, S.C. (1996). Depoliticising development: The uses and abuses of participation. *Development in Practice*, 6(1), 6-15.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 VRAGENLIJST INTERVIEWS

1. Zou u iets kunnen vertellen over wat het wijkteam is en hoe het te werk gaat?
 - > Wat doet het wijkteam anders dan de reguliere taken van de gemeente en corporaties?
 - > Wie zitten er in het team en hoe vindt de samenstelling plaats?
2. Per wijk zijn er verschillende wijkteams. Welke rol heeft het wijkteam binnen een wijk?
3. Het wijkteam is er om initiatieven van burgers te steunen en te stimuleren, zou u iets meer kunnen vertellen hoe dat in de praktijk zijn werk gaat? (overleg/ vergaderingen e.d.)
4. En hoe gaat het wijkteam om met initiatieven van bewoners?
 - > Welke voorwaarden stelt het wijkteam voor ingediende plannen?
 - > Welk budget is ervoor beschikbaar?
 - > Hoe wordt er besloten of een project doorgaat?
5. Het wijkteam bestaat uit de gemeente, corporaties, organisaties en bewoners en het zijn de gemeenten en corporaties die het geld inbrengen. Maar wie beslist uiteindelijk welk idee er wordt uitgevoerd?
 - > Hoe is de machtsverdeling binnen de wijkteams?
 - > Heeft iedereen een gelijkwaardige rol binnen het team en kan evenveel invloed uitoefenen?
 - > Welke rol speelt u binnen het wijkteam, en kunt u vanuit die rol ook echt invloed uitoefenen?
 - > Consensusbesluit of meerderheidsbesluit?
6. Hoe verloopt het uitvoeringsproces van plannen binnen de wijkteams?
 - > Wordt iedereen gedurende het hele proces betrokken (ook initiatiefnemers)?
7. Wat zijn uw ervaringen met de samenwerking in de wijkteams?
 - > Wat zijn uw positieve ervaringen?
 - > En hebt u ook negatieve ervaringen?
8. Een vanuit de theorie belangrijk punt is dat je ook duidelijk communiceert wat men kan verwachten, zodat men achteraf niet teleurgesteld is. Hoe verloopt de communicatie van het wijkteam?
9. De wijkteams bestaan nu al enkele jaren. Heeft het ook echt een bijdrage geleverd aan de leefbaarheid in de wijken en is dit volgens u een succesvolle manier van aanpak?
 - > Welke succesfactoren spelen hierbij een rol?
 - > Tegen welke knelpunten loopt het wijkteam aan?
10. Het wijkteam verwacht ook samenwerking van bewoners bij projecten. Nou bestaat van oudsher het idee dat er niet naar de burgers geluisterd wordt en participatie niet veel nut heeft. Hoe ziet u dit binnen het wijkteam?
11. Vanuit de theorie is een authentiek dialoog bij dit soort samenwerkingsvormen van belang. Alles wat hierin gezegd wordt moet; begrijpelijk, nauwkeurig en oprecht zijn en er moet meerzijdige communicatie, vertrouwen en openheid zijn. Ziet u dit ook terug in de samenwerking en de communicatie binnen het wijkteam, en hoe?

12. Is in uw optiek de inspraak door burgers vergroot door het wijkteam?
- > En wordt er ook echt naar hen geluisterd?
 - > Komen er door het wijkteam ook meer initiatieven vanuit de bewoners zelf en heeft het gezorgd voor een grotere betrokkenheid van bewoners? (Ten opzichte van vroeger)
 - > Heeft het ook tot meer zelforganisatie van bewoners geleid?
13. Hoe worden burgers benaderd, vaak zijn het dezelfde die participeren?
14. Bewoners kunnen hun ideeën aandragen voor het wijkteam. In een ander interview kwam naar voren dat men vaak aan tafel schuift bij de gemeente en corporaties om geld te ontvangen, maar niet met elkaar communiceert om samen te werken. Hoe ervaart u dat bij het wijkteam en bij de ideeën die naar voren komen?
15. Heeft het wijkteam ook goede resultaten opgeleverd, die het zonder wijkteam niet zouden gekomen zijn?
- > Welke resultaten zijn er geboekt?
 - > Is de leefbaarheid in de wijken ook verbeterd?
16. Kan een dergelijke constructie nog bestaan zonder geld, of wordt het echt gedragen op geld van de corporaties en de gemeente?
17. Er zijn wijkperspectieven opgesteld voor 2020. Het NLA 2.0 loopt van de periode 2011 tot 2014 en er is 10 miljoen euro beschikbaar gesteld, maar hoe gaat het er na 2014 uitzien?
- > Welke gevolgen hebben de crisis en bezuinigingen op de wijkteams en bewoners?
 - > Als er minder financiële middelen beschikbaar zijn voor de toekomst, welke effecten verwacht u dat die zal hebben?
18. Heeft u tot slot zelf nog aanvullingen, belangrijke zaken over het wijkteam die nog niet genoemd zijn?

BIJLAGE 2 DATA INTERVIEWS

Geïnterviewde	Datum	Locatie
Voorzitter 1/ Gemeente OCSW Dhr. C. Niemeijer	29-05-2013	Vestiging OCSW
Bewoner Dhr. L. Veldt	05-06-2013	Bewoner thuis
Woningcorporatie Dhr. A. Kruizinga	26-06-2013	Vestiging Woningcorporatie
Voorzitter 2/ Gemeente RO/EZ Dhr. R. van Erp	28-06-2013	Vestiging RO/EZ
Opbouwwerk Stiel Mw. M Kneefel	03-07-2013	Vestiging stiel
Programmaleider NLA Dhr. K. van der Helm	09-07-2013	Vestiging RO/EZ

BIJLAGE 3 INTERVIEW GEMEENTE GRONINGEN OCSW/ VOORZITTER I WIJKTEAM

Als enige wijkteam in de stad heeft de Korrewegwijk de wijkstemdag. Zij doen dit op deze manier, nu al voor de 6^e of 7^e keer. Bij de start van het NLA hebben zij de wijkbewoners gevraagd door middel van bijeenkomsten, maar ook door random interviews, *“zeggen jullie nou eens wat er moet gebeuren in de wijk, wat vinden jullie belangrijk, want meestal verzinnen wij dat”*. Daaruit kwamen een drietal heel nadrukkelijke topics uit, dat was enerzijds doe wat aan de leefbaarheid en de verloedering in de wijk, doe wat aan de veiligheid in de wijk en zorg voor wat meer perspectief voor de jongeren in de wijk. Bij de wijkstemdag vragen we mensen om met ideeën te komen binnen de drie thema’s en de thema’s zijn heel breed dus dat kan van alles zijn.

Plannen die worden ingediend zijn heel divers, maar het is wel zo dat men zelf moet meewerken aan de uitvoering. Het gebeurt ook dat iemand met een idee komt en verwacht dat het wijkteam dit uitvoert, maar zo werkt het niet. De bewoners die ideeën aandragen moeten ook echt meehelpen om dat te realiseren. Als voorwaarden heeft het team gesteld dat ze niets doen met ideeën van iemand die zelf op geen enkele wijze betrokkenheid wil en het liefst moeten er ook meerdere bewoners bij betrokken zijn om voldoende draagvlak te creëren. Ook proberen zij van te voren zoveel mogelijk mensen in contact te brengen met een deskundige, omdat bewoners soms ook een te simpel idee hebben over wat iets kost. Bij de wijkstemdag is het belangrijk dat er een heldere begroting onder het plan zit. Mensen vergeten vaak dat er ook kosten voor onderhoud e.d. bij komen kijken.

De Korreweg heeft een budget van €900.000 beschikbaar, dat is het hoogste bedrag wat voor een wijk beschikbaar kan zijn, omdat het een grote wijk is en de problematiek is hoog. Als het een kleine wijk is met een grote problematiek dan is het de helft van het bedrag en als het kleine wijk is en relatief geringe problematiek dan is het daar weer de helft van. Die €900.000 is voor 4 jaar beschikbaar, dus dat is per wijkstemdag ruim €200.000. Maar daarbij moet er wel wat te kiezen zijn, dus afhankelijk van het aantal aanvragen en het beschikbare bedrag, gaat het wijkteam onder het bedrag van de totale aanvragen zitten, anders valt er niks te kiezen. Dus je hebt altijd mensen die projecten indienen die doorgaan en je hebt altijd projecten die niet doorgaan.

Het benaderen van mensen gebeurt voornamelijk met flyers en wijkbrieven in de hele wijk, huis-aan-huis, maar inmiddels is de wijkstemdag een begrip binnen de wijk. De bewoners krijgen tot een bepaalde periode om projecten voor te stellen die binnen de voorwaarden passen en daar kan dan op gestemd worden. Om hieraan mee te doen moeten mensen zich inschrijven met naam en adres en ze moeten hun stembiljet volledig invullen. Al die biljetten

worden ingevuld en worden opgeteld en afhankelijk van het bedrag kunnen de projecten waar het meeste voor gestemd is en waar geld voor is doorgaan.

Een wijkstemdag gaat niet alleen om de projecten, het is eigenlijk ook een feestje in de buurt. Je maakt ook kennis met mensen in de buurt en soms slaan ze ook samen de handen in een om een project te realiseren. Het is bijvangst, maar het draag positief bij aan de wijk. De eerste keer kwamen er zo'n 150 mensen, daarna waren het er 200 en vorig jaar waren het er ruim 300, dus het worden er steeds meer. Kritiek hierop is dat er misschien wel 12.000 mensen in de wijk wonen, en dan is 300 wel een heel klein deel, maar mensen die kiezen om niet te gaan die kiezen daar zelf voor. Bovendien als men betrokkenheid wil bij dingen in de wijk en er wordt een zaal geregeld en huis-aan-huis uitnodigingen verspreid, dan mag men blij zijn als er 30 man komen opdagen. Dan komen ook vooral nog het type mensen opdagen, oud, man en mopperig.

Er is wel kritiek op de wijkstemdag, want sommige mensen begrijpen niet helemaal hoe het werkt of vinden het zonde om veel geld aan een bepaald project te geven, zoals "Korreweg klassiek". Dat kost een paar centen, maar als men het niet wil dan moeten ze juist op de wijkstemdag komen om er tegen te gaan stemmen. En als men langs komt en daarop stemt, dan is dat blijkbaar wat de mensen willen. Daarnaast worden er soms ook brieven gestuurd, dat men het systeem niks vindt, want zij weten veel betere manieren om het geld te besteden. Dit krijgen we ook weleens in andere teams te horen en ongetwijfeld zou het vast wel zo zijn, maar de gedachte was dat we het juist aan bewoners zouden overlaten.

In het wijkteam zitten mensen van de gemeente, de corporatie, bewoners en de opbouwwerkers. Die zitten er vooral in om de groep mensen die een plan indienen te helpen met het bij elkaar brengen van bewoners en het organiseren van saamhorigheid. Zij ondersteunen mensen als er een aanvraag wordt ingediend, dat doen trouwens alle wijkteam leden. Zo werkt het ongeveer met die wijkstemdag.

"Wie betaald die bepaalt", maar in wijkteams is dat als het goed is niet zo. Het geld is 50/50 afkomstig van de gemeente en de corporaties, maar in een wijkteam zitten behalve gemeente en corporaties ook bewoners en opbouwwerkers en iedereen heeft in dat wijkteam evenveel macht om te beslissen. Dat is voor de gemeente relatief uniek, omdat de gemeenteraad van te voren toestemming heeft gegeven om dat geld uit te geven, de zeggenschap bij de wijkteams over te laten en pas later te zeggen vinden we het goed of niet. Das pas na afloop van de hele periode. De wijkteams streven naar consensus en dit gaat eigenlijks altijd goed. Er zijn ook geen gevallen bekend waarin dat niet zo gaat.

Nou is er een incident geweest in het wijkteam de Wijert met de heer Delfani, en die heeft de publiciteit gezocht, omdat hij vond dat hij onvoldoende gehoord werd. Hij heeft dit uitvergroot en zijn standpunt was dat het wijkteam een baantjesmachine was, want de gemeente en corporaties spelen elkaar een beetje de bal toe en die worden er zelf beter van

en de wijk wordt er niet beter van. Maar ook uit onderzoek kwam naar voren dat die uitspraken helemaal niet kloppen, maar door de publiciteit werd dit uitvergroot. Het gevolg was ook dan ook een onderzoek door een onafhankelijk persoon waaruit bleek dat het helemaal niet correct was.

Het wijkteam geeft de vrijheid om ook het gesprek te voeren en de wijkstemdag is een uitstekende methode. Deze methode is denk ik voor bepaalde groepen in de wijk een hele aantrekkelijke en andere groepen misschien wel niet. We hebben een leefstijlonderzoek gedaan in de hele stad. En mensen met een bepaalde leefstijl voelen zich er door aangetrokken en anderen niet, dus daar moet je mee leren om gaan.

Naast de wijkstemdag is er voor kleinere initiatieven, die het op de wijkstemdag niet redden, een potje waar men gedurende het hele jaar aanvragen kan indienen. Deze worden los van de wijkstemdag op de traditionele manier door het wijkteam worden goedgekeurd.

Ook in het wijkteam van de Oosterparkwijk ben ik actief en daar zit maar één bewoner in. Dat wijkteam heeft als stelregel: als er geen draagvlak is voor bewoners dan gaat het ook niet door. Er wordt daar heel veel door bewoners georganiseerd in samenwerking met deskundigen om bijvoorbeeld pleintjes en parkjes op te knappen. En bij alle aanvragen stelt het team zich de vraag: *“Kunnen wij deze uitgave, als daar vragen over komen, verantwoorden tegenover de bewoners?”*. Als het antwoord daar ja op is dan kan het goedgekeurd worden. Aanvragen die bij het wijkteam binnenkomen worden allereerst bekeken of die niet onder de reguliere taken van gemeenten en corporaties vallen of dat die taak al wordt uitgevoerd. Mocht dat zo zijn, dan zal je als team de mensen daar meer kennis mee moeten laten maken. Soms wordt er naast de reguliere taken nog iets extra's gedaan, zoals schoonmaakacties. Dat gebeurt al wel, maar het wijkteam organiseert ook extra schoonmaakacties, waarbij niet alleen de straat maar ook bijvoorbeeld schuurtjes worden opgeruimd. Hierbij knap je één de wijk er mee op, twee je doet het gezamenlijk dus het draagt bij aan de saamhorigheid en de ontmoeting onder bewoners.

Zodra aanvragen binnen komen wijzen we altijd een wijkteam lid toe aan dat project om ervoor te zorgen dat ze ondersteund worden en in contact komen met de juiste mensen om dat te realiseren. Maar mensen moeten wel zelf actief zijn en ook hun eigen promotie verzorgen voor bijvoorbeeld de wijkstemdag. Een van de kritiepunten die we op de wijkstemdag krijgen is dat we niet goed controleren of iemand wel daadwerkelijk in de Korrewegwijk woont. Maar als iemand in Paddepoel de moeite neemt om op de fiets te stappen en naar de Korrewegwijk te gaan om daar op een project te stemmen, mijn zegen heb je. Want het zullen er een keer misschien 20 of 30 mensen zijn, maar het grootste deel komt toch uit de wijk. En het tegengaan is veel erger dan het maar laten om het toch zo laagdrempelig te houden.

Voor de samenstelling van de wijkteams kan in principe iedereen zich aanmelden. Hierbij probeer je wel een klein en werkbaar team te houden en het is aan elk wijkteam zelf hoe ze met de aanvragen omgaan. Leden van de corporatie zijn vaak diegene die veel woningen daar hebben en wat betreft bewoners daarvan hebben we gezegd dat iedereen welkom is. Het aantal bewoners is in principe gelimiteerd, als je er veel hebt dan wordt overleggen en beslissingen nemen moeilijker, maar het moet open staan voor iedereen en men wordt niet geselecteerd omdat we bepaalde mensen mogen. In het begin was het wat anders toen waren het vooral mensen die al contact hadden met de gemeente die benaderd werden, maar dat waren al halve ambtenaren, dus dat werkte ook niet. Als iemand een plan heeft is het is een goede gewoonte om met de mensen om tafel te gaan zitten, zodat ze het verder kunnen toelichten en bepleiten. Het is ook geen geheime club, maar juist laagdrempelig en open.

Het werken in wijkteam is wel een succesvolle manier om de bewoners erbij te betrekken, maar er zal wel moeten worden nagedacht of wij op deze manier moeten doorgaan of dat er ook andere manieren zijn om te komen tot co-creatie. Na 2014 gaan de wijkteams toe naar een situatie waarin we lang niet zoveel middelen hebben om te besteden. Er zal waarschijnlijk wel weer een nieuw lokaal akkoord komen, maar de beschikbare middelen zullen toch een stuk minder zullen zijn dan nu. Dat hoeft op voorhand niet zozeer slechter te zijn, want er is al een veel betere samenwerking bereikt tussen de gemeente corporaties en belangenpartijen in de wijk. Er is een grotere betrokkenheid van bewoners in de wijk. En dat is ook hoopvol, want door een grotere betrokkenheid kunnen de bewoners ook samen meer bereiken met minder middelen. Als gemeente willen wij co-creëren, wijkvernieuwing op uitnodiging, partijen laten meedenken, maar we moeten ook de broekriem aanhalen, dus we zijn niet meer de grootste partij in het geheel die alles financiert, maar we zijn slechts een van de partijen in het geheel. Onze doelstelling is ook van onderop met vrijwilligers en niet commercieel opgezet. Hier zullen de beleidsmakers ook meer in overleg moeten met bewoners om te komen tot een breed gedragen plan, want het zal niet de eerste keer zijn dat de gemeente komt met een plan waarbij de bewoners denken van, wat moet ik hier mee.

Bovendien zijn we zo langzamerhand beetje bij beetje bezig om ons niet te richten op de problemen, maar ons ook meer te richten op de kansen van een wijk. Bijvoorbeeld hoe kun je kansrijke wijkbewoners inzetten om op welke manier dan ook de wijk te verbeteren. Staar je niet blind op de problemen, maar richt je ook op de kansen.

Naast de wijkteams hebben we hebben nog steeds het inspraak traject voor projecten, maar daarmee heb je niet de participatie bereikt. Onze rol als wijkteam is de systeemwereld die wij als ambtenaren hebben in contact te brengen met de werkelijke wereld van bewoners om daar synthese uit proberen te halen. En dat kun je bereiken door bewoners veel meer bij

het proces te betrekken en daar zijn zeker nog slagen te maken. Nou zijn er heel veel bewoners die ook niet overal over mee hoeven te praten, maar er zijn bewoners die kennis van zaken hebben en die moeten vooral ook meedoen. Tenzij het opeens hun eigen leefomgeving aangaat dan worden mensen actief.

De winst die de wijkteams hebben bereikt is ook terug te zien als je de leefbaarheidmonitor bekijkt. Dan kun je zien dat de leefbaarheid en de betrokkenheid in de wijken toeneemt. Dat zijn enquêtes waarin mensen om de 2 jaar hun waardering over de wijk kunnen uitspreken. Een effectievere manier is om mensen van begin af aan te betrekken in het proces en dat wordt ook steeds meer ingezien door gemeenten en corporaties dat het ook zo werkt.

BIJLAGE 4 INTERVIEW GEMEENTE DIENST RO/EZ, VOORZITTER II WIJKTEAM

Met het starten van het NLA, kwamen de wijkteams opzetten. De bedoeling daarvan was dat daar een neerslag van bevolking van de wijk zitting in zou nemen. Daarbij hebben we ook gevraagd wie daar zitting in wilde nemen en ook de bewonersvereniging is er vanaf begin af aan in vertegenwoordigd. Mensen die zitting wilden nemen konden reageren op advertenties die werden geplaatst of contacten die via via werden gelegd. Het is allemaal vrijwillig dus men moet er zich er ook voor willen inzetten, en vandaar ook dat er tussen de wijkteams grote verschillen zijn in het aantal bewoners dat zitting neemt. Daarnaast gaat het wijkteam verder dan alleen het buurtniveau. Men wil zich vaak wel inzetten voor hun eigen buurt als daar iets speelt, maar het wijkteam speelt op wijkniveau. En bij de samenstelling van de teams proberen we ook rekening ermee te houden dat er een goede afspiegeling is van de bevolkingssamenstelling, daarbij gelet op de verschillende groepen die in een wijk wonen.

De leden van de gemeente die in het wijkteam zitting nemen zijn ook belangrijk voor een wijk. Bijvoorbeeld Lewenborg, een van de groenste wijken van de stad, daar zit de stadsdeelbeheerder die over het groen en grijs gaat in. Hierdoor verkort je de lijnen en kan je adequater reageren dan dat je eerst via allerlei verschillende afdelingen contact moet zoeken. En dat is ook het doel van het wijkteam, initiatieven van bewoners ondersteunen en deze ook zo snel mogelijk realiseren. Het wijkteam zelf kan ook initiatief nemen, daar zitten ook bewoners in, maar in principe gaat het van de bewoners uit en zij zullen initiatieven ook moeten ondersteunen.

Elke keer als we een vergadering hebben gehad en besluiten worden genomen dan komt dat ook in de wijkkrant om het bekend te maken in de wijk. Daarnaast sluiten wij ook aan bij evenementen in de wijk om ons gezicht te laten zien en bekend te maken wat we doen om meer initiatieven ontvangen en te realiseren. Een voorbeeld hiervan is: *“Meeroeien”*. Dan wordt er een avond georganiseerd waar mensen naar toe kunnen komen en waar ze al hun ideeën en verbeteringen voor de wijk kunnen delen en daar maken we dan een plan voor. Dan gaan we direct weer met bewoners in gesprek wat er mogelijk is en wat hun aandeel is en op die manier geven we dat vorm.

Het beschikbare budget kan voor van alles worden ingezet. Er zijn wel een paar voorwaarden, het mag niet strijdig zijn met bestemmingsplannen en we proberen aan te geven binnen welk kader het moet vallen. We hebben wel zo weinig mogelijk voorwaarden, want we vinden initiatieven van bewoners heel belangrijk en daar moet ook ruimte voor zijn. Als wijkteam zijn wij dan een schakel tussen de bewoners en het gemeentelijke mechanisme.

Wij richten ons dus nergens specifiek op, alleen het moet uiteindelijk wel bijdragen aan de leefbaarheid. Maar dit kan van alles zijn, een speelplek, schoonmaakacties of iets opknappen. Het is iets extra's naast de reguliere taken. We kijken er wel altijd naar of het niet al bij de reguliere taken hoort, anders zetten wij het door en het budget van de wijkteams is er niet om bezuinigingen te compenseren.

Als men een plan wil indienen dan kunnen ze dat schriftelijk bij ons aanleveren met daarin vermeld de doelstelling, of er voldoende draagvlak is, wat het gaat kosten e.d. en daarbij kunnen we dan eventueel ondersteunen. Bewoners die een plan hebben die komen dat altijd toelichten bij het wijkteam en dan kunnen wij vragen stellen, daarna nemen we daar een besluit over en dat laten we ze dan de volgende dag weten. Wederkerigheid is wel belangrijk bij projecten. Als er bijvoorbeeld een plan wordt ingediend voor een speeltuin, dan zal daarvoor wel een expert in de hand genomen moeten worden. Er zijn namelijk weer regels aan verbonden wat betreft de ondergrond en de veiligheid e.d., maar dan vragen we van bewoners of zij het schoon willen houden en willen opletten. De bewoners blijven er ook voortdurend bij betrokken en die gaan ook in overleg met de expert om hun idee te realiseren. Het is niet zo dat de expert er een eigen draai aan geeft en uiteindelijk heel iets anders tekent.

De projecten die binnen het wijkteam gerealiseerd worden zijn veel kleinschaliger dan grotere projecten. De samenwerking hierbij is niet te vergelijken met reguliere inspraakprocedures die vaak veel grootschaliger zijn en een langere uitvoering hebben. Projecten binnen het wijkteam proberen wij zo snel mogelijk te realiseren om snel resultaat te boeken. Dit houdt de mensen enthousiast en hierdoor blijven ze zich inzetten voor de wijk. De betrokkenheid van bewoners is door de wijkteams zeker vergroot. Voor het NLA kon men ideeën indienen bij de gemeente, maar dat was veel formeler geregeld en er werd gekeken of het binnen de plannen van de stad paste. Men kon daar verder weinig invloed op uitoefenen.

Besluitvorming binnen het wijkteam verschilt per wijkteam, maar in het wijkteam Lewenborg hanteert men de regel dat als er vier mensen tegen zijn dan wordt er geen besluit genomen. De kritiepunten worden dan nader bekeken en dan gaan we ons nog herbezinnen voordat er een definitief besluit wordt genomen. Het is niet zo dat er meerderheidsbesluiten worden genomen. In het team heeft iedereen ook evenveel macht, alleen de opbouwwerker in het team heeft geen stem. Deze heeft meegedaan aan het belang van de bewoners en daarom hebben we gezegd dat die niet mee mag stemmen, maar de tien bewoners en de professionals die mogen hierbij wel stemmen. En dat er meer bewoners in het team zitten dan professionals dat maakt niks uit, het wijkteam is er voor hen. Binnen het wijkteam is er geen verschil tussen bewoners en professionals. Er wordt naar hun geluisterd en in alle wijkteams zijn de ervaringen hetzelfde. Bewoners hebben een

stem en zijn, ondanks dat de gemeente en de corporaties diegene zijn die het geld inbrengen, gelijkwaardig. De samenwerkingen verlopen verrassend goed.

Het succes is ook de actieve participatie van burgers en met burgers om samen te ontwikkelen en creativiteit van bewoners. De diversiteit van mensen die hun ideeën indienen is heel groot. Het zijn niet altijd dezelfde mensen die met initiatieven moeten komen. Ook de openheid in het team is positief, iedereen kan alles indienen en zeggen. Men mag altijd langs komen en de drempel is zo laag mogelijk. En met name de opbouwmedewerker heeft een cruciale rol. Die zit midden in de wijk en weet wat er in de wijk speelt. Diegene heeft vaak het eerste contact met de bewoners.

Negatieve invloeden die spelen, zijn de bezuinigingen. Ook zijn er soms zaken die beter gefinancierd kunnen worden door de reguliere gemeente financieringen. Maar daarom is het des te mooier dat er wel een pot beschikbaar is waar men hun plannen mee kan realiseren. Ondernemers zullen ook in de toekomst een actievere rol moeten innemen om de wijk te ondersteunen. Het is ook terug te zien dat mensen meer tevreden zijn over hun wijk en de leefbaarheid verbeterd is. Daarom is het ook belangrijk wat nu is opgebouwd, om dat ook te behouden. Dat zal een uitdaging zijn

De verwachting na 2014 is dat de wijkteams overgaan in een andere vorm van participatie. Het beleid van de gemeente is om meer de participerende burger naar voren te halen, die moeten het gaan doen. Veel meer de burgerinitiatieven steunen, initiatieven van onderop en het wijkteam, zoals het er nu uit ziet, zal daar niet inpassen. Vanuit de overheid is er steeds minder geld beschikbaar dus je moet ook naar alternatieven zoeken. De gemeente zal een meer faciliterende rol moeten innemen, meer gericht op wijkniveau of stadsdeelniveau en de communicatie wordt hierbij steeds belangrijker, meer naar de mensen toe.

BIJLAGE 5 INTERVIEW MEDEWERKER WONINGCORPORATIE

De gemeente en corporaties hebben geld in een potje gestopt en daar mogen bewoners, als ze een idee hebben, een beroep op doen om hun idee te realiseren en het wijkteam beslist dan of het gehonoreerd wordt. In het wijkteam zitten bewoners, corporaties medewerkers, de wijkraad, gemeenteleden en opbouwmedewerkers. Als een plan gehonoreerd wordt dan krijgt men geld daarvoor, maar men moet daar wel verantwoording voor afleggen. Om onszelf als wijkteam kenbaar te maken gaan we ook de wijk in om aan de bewoners duidelijk te maken wat we doen en waar we zoveel geld aan uitgeven. Daarnaast is er een wijkkrant waarin ook alle informatie over het wijkteam en haar acties worden aangegeven.

Bewoners kunnen qua initiatieven heel veel indienen. Er zijn wel wat voorwaarden, zoals geen structureel karakter, ook moeten er meerdere bewoners bij betrokken zijn en het moet bijdragen aan de leefbaarheid. Het plan hoeft verder geen limieten te hebben, als het maar bijdraagt aan het verbeteren van de wijk. En meestal wordt een groep bewoners uitgenodigd om hun project toe te lichten en dat geeft ook gelegenheid om vragen te stellen en daarna wordt er bekeken of het door gaat of niet. Het wijkteam beslist hierover en die moet overtuigd worden.

Binnen het wijkteam zijn het de gemeente en de corporaties die het geld inbrengen, maar iedereen in het wijkteam is gelijkwaardig. Er vindt ook bijna geen stemming plaats. Soms ontstaat er wat discussie over dat men voor en tegen is, dan is het nog te onduidelijk maar dan moeten de bewoners het beter argumenteren. We streven naar consensus en als één tegen is dan gaat het wel door. In de wijkteams Lewenborg en Beijum gaat dit op dezelfde manier.

De taken van het wijkteam moeten gezien worden als iets extra's, naast de reguliere taken van de gemeente en corporaties. Daarbij wordt ook een actieve houding van de bewoners verwacht en dat draagt ook bij aan de saamhorigheid en daar gaat het dan ook een beetje om. Je krijgt hierdoor ook meer zelforganisatie door bewoners.

In Lewenborg hebben we "*Meeroeien*", hierbij geldt het principe van voort-wat-hoort-wat. Men kan bijvoorbeeld een extra vuilnisbak krijgen, maar dan moeten de bewoners die vuilnisbak legen. En wij gaan ook de wijk in om maar initiatieven van mensen te krijgen. Belangrijk daarbij is dat mensen ook de juiste verwachtingen hebben en dat proberen we ook zo goed mogelijk te communiceren, zodat men weet wat kan en wat niet. We verwachten een actieve houding van de burgers, maar wij zijn er juist om hun te ondersteunen. Het wijkteam is een spin in het web dat zorgt voor de juiste contacten voor

de uitvoering. Vrijwilligers willen niet de hele tijd meedenken, mee praten. Je moet ze wel bij de hand nemen, want zonder professionals is het bijna niet te realiseren.

Het mooie van wijkteams is dat de corporaties niet alleen met hun eigen woningen bezig zijn, maar er is ook meer samenwerking tussen corporaties en de gemeentes. Zelfs huisbezoeken voor een andere corporaties doen wij soms. De corporaties die in de wijk zitten, die doen ook mee in het wijkteam. Bewoners kunnen zichzelf aanmelden, en dan wordt hun geïnstrueerd wat de bedoeling is. Als ze dan nog willen meewerken dan kan dat. Hierbij proberen we wel zoveel mogelijk rekening te houden met de afspiegeling van de bevolking. Daarnaast is de opbouwwerker in het wijkteam erg belangrijk. Diegene is onafhankelijk, kan makkelijker organiseren en heeft een vertrouwenspositie bij bewoners. Bij corporaties en gemeenten speelt nog weleens het idee dat er belangenverstrengeling is, hoewel dat is nu een heel stuk verminderd is, maar door de opbouwwerker is dit grotendeels ook afgenomen. Dit ervaren de bewoners in de wijk ook steeds meer. In Lewenborg is er een grote vertegenwoordiging van bewoners en zij zijn heel positief over de samenwerking. Het probleem ontstaan in de Wijert kan meer gezien worden als een incident dan een structureel probleem. Door de VPRO¹ is hier ook aandacht aan besteed om de misstanden aan te tonen. Zij zijn ook bij ons wijkteam geweest en hebben daar ook interviews gehouden met bewoners, alleen daar is bijna niets van uitgezonden. En dat is jammer, want het gaat juist heel goed en bewoners zijn erg tevreden. Het programma is erop gericht misstanden in de samenleving aan te kaarten, alleen het moet wel reëel zijn.

Iedereen is gelijkwaardig in het wijkteam en iedereen kan zeggen wat hij vindt, het is een open team, waarbij iedereen ook alle informatie en stukken krijgt. Het wijkteam heeft echt een toegevoegde waarde aan de leefbaarheid in de Groningen en door de verschillende groepen in het wijkteams is de samenwerking tussen partijen ook verbeterd. Door de bezuinigingen kan het zijn dat je weer meer op jezelf wordt aangewezen en dan kan hetgeen wat bereikt is verloren gaan. Er is de afgelopen jaren al heel veel geld naar de wijken gegaan, dus grotere bedragen zijn niet zozeer meer nodig. Het gaat er nu om dat je het goed onderhoud en je moet misschien nog wat extra's doen om een impuls te blijven geven.

Negatieve ervaringen vallen heel erg mee. Als je in het wijkteam kijkt dan wordt er op basis van consensus beslist. En als er een tegen is dan gaat het gewoon door, maar dat is dan ook geen probleem. We hebben eigenlijk nog nooit echt gehad dat er echt stemmen geteld moesten worden. Je hebt soms weleens dat ingediende projecten weer terug gestuurd worden, omdat ze beter beargumenteerd moeten worden, of de kosten te hoog zijn.

¹ Uitzending Slag om Nederland, seizoen 2 aflevering 12 *Golfbanen en wijkteams*. Uitgezonden op 15-04-2013.

In de toekomst zal de zelfredzaamheid van de burgers toch problemen gaan spelen. Er komt steeds minder geld beschikbaar, maar de zelforganisatie van burgers geeft problemen waarbij burgers snel afhaken. Er zijn professionals nodig die hun ondersteunen. Het is ook anders, omdat zij vrijwilligers zijn en daar tijd voor vrij moeten maken en voor de professionals is het een van de werkzaamheden. De werkzaamheden van een opbouwmedewerker moeten wel blijven. Als je die niet meer hebt krijg je veel problemen. De gemeente is een log lichaam met verschillende afdelingen waarbij iedereen er wat van moet vinden, wat soms tegenstrijdig is en alles vertraagt. Het is belangrijk dat er iemand in de wijk actief is die weet wat er speelt en connecties heeft met diegene die het kan oplossen.

Daarnaast moet je er voor oppassen dat je realistisch bent tegen de bewoners. Zij willen graag snel resultaat, maar dat kan soms wat langer duren vanwege allerlei regels. Je kunt ook niet altijd alles direct realiseren, je kan niet zomaar een speeltuin plaatsen. En dat iets lang duurt, dat kan je moeilijk uitleggen aan de bewoners. Zij hebben vaak hele andere verwachtingen, dus daar moet je heel duidelijk over zijn.

Waarschijnlijk zal er na 2014 een andere manier van samenwerking gevonden moeten worden. Het zou jammer zijn als het huidige samenwerkingsverband helemaal verloren gaat en iedereen weer op zichzelf aangewezen wordt. Er is zoveel samenwerking in de wijk dus dat moet je blijven behouden. Elke partij heeft weer andere informatie en de uitwisseling daarvan is voor de wijk juist goed. Door de wijkteams is het een hele kleine stap om contact te leggen. Men kan elkaar makkelijk vinden en daar wordt de wijk ook sterker van. Die kennis uitwisseling is erg belangrijk.

BIJLAGE 6 INTERVIEW OPBOUWERKER STIEL

Stiel houdt zich bezig met opbouwwerk in de wijken. Stiel ondersteunt de bewoners in participatie en activering in de wijk, met als doel het verbeteren van de wijken, de leefbaarheid en de veiligheid. Stiel legt verbindingen in de wijk tussen alle verschillende partijen die er actief zijn, zoals corporaties, bewonersorganisaties, jongerenwerk e.d. We zorgen ervoor dat men elkaar vindt en verbindingen worden gelegd. Uitgangspunt hierbij zijn de bewoners, daarvoor zet Stiel zich in. Samen met bewoners kijken we wat ze nodig hebben en wat ze willen en daarin geven wij hen advies en motiveren we ze om hun doel te bereiken. Stiel heeft een heel breed netwerk van mensen en instanties, dus daarmee kunnen zij heel snel de juiste verbindingen leggen. Dit is voor bewoners een stuk gemakkelijker, maar ook organisaties, corporaties of gemeenten kunnen advies vragen hoe ze op een goede manier in contact komen met bewoners.

De werkwijze van Stiel is dicht bij de bewoners en heel actief. Veel op bewoners afstappen, aanbellen en mensen aanspreken in de wijk. Stiel kent heel veel mensen en is ook actief bezig om mensen te leren kennen. Deze persoonlijke benadering is ook heel effectief, mensen zijn hierdoor eerder bereid mee te werken aan projecten in de buurt. Bewoners vinden deze benadering zelf ook prettig, omdat er met hun in gesprek wordt gegaan en er naar hun geluisterd wordt.

In de Korrewegwijk werkt het wijkteam met de wijkstemdag. Het initiatief voor de projecten ligt bij de bewoners, maar als Stiel merkt dat er een bepaald probleem is in een straat dan proberen ze mensen te stimuleren om een project in te dienen. Daarnaast kan men ook met een idee bij Stiel komen waarbij er geadviseerd wordt om mee te doen aan de wijkstemdag. Buiten de wijkstemdag om kunnen er ook initiatieven ingediend worden, waarover het wijkteam beslist, dit zijn de kleinere initiatieven. Hierin kijkt Stiel wat er voor nodig is om iets te realiseren en indien mogelijk kan ze ook doorverwijzen naar het wijkteam als daar ruimte voor financiering is.

Voorwaarden aan projecten die het wijkteam accepteert zijn niet heel strikt. Het moet wel vanuit de bewoners komen, men moet ook uit de wijk komen en het moet voor de wijk zijn. Bewoners kiezen zelf via de wijkstemdag of ze het willen. Bewoners worden ook geadviseerd om samen met andere bewoners het project in te dienen. Stiel kan geen projecten indienen, maar is er enkel om te adviseren. Stiel ondersteunt bewoners om hun project op te zetten, maar het initiatief en de uitvoering ligt bij de bewoners. Ze worden ook met alle vragen, problemen en ideeën vanuit het wijkteam begeleid als hun project gekozen is en achteraf moeten zij ook verantwoording afleggen.

Het geld dat beschikbaar is gesteld door de gemeente en de corporaties is bedoeld voor bewoners initiatieven. Bewoners beslissen daar dan ook over, en het is niet zo dat de gemeente of de corporaties hier meer over te zeggen hebben. Het is echt voor bewoners. Iedereen in het wijkteam heeft evenveel inspraak over de ingediende projecten. Er wordt hier geen onderscheid gemaakt tussen bewoners en professionals. Iedereen is daarin gelijkwaardig. Ook in het wijkteam de Hoogte is iedereen gelijkwaardig, maar het wijkteam werkt daar anders. Er is geen wijkstemdag en er komen ook minder initiatieven, maar Stiel is daar juist actief bezig om mensen te stimuleren initiatieven in te dienen. Met elkaar wordt er in het wijkteam beslist of iets doorgaat en de bewoners in dat wijkteam beslissen daar ook over mee.

Bewoners kunnen zitting nemen in het wijkteam, maar het is lastig bewoners te vinden die zich hier voor willen inzetten. Bewoners willen vaak wel mee denken en helpen bij de verbetering van hun buurt, maar vaak bij structurele zaken dan haken mensen af. Het NLA duurt vier jaar en dat is voor veel mensen toch te lang. Vaak blijven diegene over die ook al heel veel doen voor de wijk en het is soms wel zoeken naar meer mensen. Hierbij is het het beste om evenveel bewoners als professionals en het liefst nog meer bewoners dan professionals, want het is voor hen.

Stiel heeft heel veel contacten en netwerken met organisaties en bewoners en is een verbinder in de wijk. Zij is een spin in het web en heeft geen eigenbelang. Zij willen het beste voor bewoners en dat willen gemeenten en bewoners en corporaties ook. Zij zijn een objectieve partij. Een neutrale partij die de belangen van mensen, als het gaat om de minder mondige bewoners, behartigt en daar staan ze ook voor. Zij willen gelijkwaardigheid voor alle bewoners. Als de belangen van bewoners in het geding komen dan zal Stiel daar wel voor opkomen, ook binnen het wijkteam.

Is het wijkteam succesvol? Het verbeteren van de leefbaarheid en het ondersteunen van de bewonersinitiatieven blijft heel moeilijk. Vooral in de Hoogte, dat is een lastige wijk, omdat mensen met minder initiatieven komen dan de Korrewegwijk. Het is lastig te zeggen of de leefbaarheid ook echt verbeterd is door initiatieven van het wijkteam. Het heeft vaak ook een hele tijd nodig. Je ziet bijvoorbeeld dat er steeds meer bewoners op de wijkstemdag komen.

Knelpunten waar de wijkteams mee te maken kunnen hebben zijn te weinig bekendheid en geld gebrek. In de Hoogte is de bekendheid van de mogelijkheden van het wijkteam te gering en er zal meer gedaan moeten worden om dat bij bewoners bekend te maken. Mensen weten vaak niet wat de mogelijkheden zijn. Als er leuke initiatieven vanuit het wijkteam worden gerealiseerd, moeten die vooral aandacht krijgen om anderen ook te inspireren. Dit moet constant onder de aandacht worden gebracht anders zwakt het af en verlies je de aandacht en activiteiten. Daarnaast leggen bewoners vaak de aandacht op

problematische dingen, en niet op de goede dingen die gedaan kunnen worden in de wijk. Ook de houding die mensen hebben speelt soms een probleem. Men heeft soms het idee dat het toch niet zinvol is om initiatieven in te dienen, want er zou niet geluisterd worden, maar daarom moet je juist actief mensen benaderen om ze toch te overtuigen dat er ook goede dingen gedaan worden en er wel naar bewoners geluisterd wordt

Na 2014 zal er waarschijnlijk minder of geen budget meer zijn. Stiel is er ook mee bezig mensen ervan bewust te maken dat de lopende initiatieven ook verder moeten kijken en nu al plannen maken hoe het na 2014 geregeld moet worden. Dit is vooral van belang voor langdurige projecten en het behouden van bestaande projecten. Want hoe behoud je het goede wat je gedaan hebt en hoe zorg je ervoor dat je met minder middelen toch hetzelfde kan behouden en realiseren? Sommige initiatieven zijn financieel afhankelijk dus daar moet men ook rekening mee houden. Het heeft ook met bewustwording te maken, daar is Stiel nu ook actief mee bezig om te zorgen dat men niet in een gat dondert. Dit proberen we ook vanuit het wijkteam mee te geven.

Je ziet ook wel dat mensen zelf projecten organiseren. Die worden puur en alleen door de bewoners geregeld en buiten het wijkteam en de wijkstemdag om. Stiel ondersteunt daar dan ook nog wel in als het nodig is, maar het hoeft niet allemaal via het wijkteam. Mensen zijn ook zelf bezig om geld bij elkaar te krijgen en vanuit hun eigen kracht iets opbouwen. Betrokkenheid vindt vaak plaats op buurtniveau, je ziet dat mensen zich daar ook wel organiseren.

Als wijkteams moeten we ook goed meekijken hoe het na 2014 moet, zodat bewoners nog wel gestimuleerd worden om initiatieven te blijven indienen. Het biedt heel veel mogelijkheden aan bewoners om zelf ook meer te organiseren, maar hoe doe je het dan? De wijkteams moeten daar ook een vervanging in vinden, om hetgeen wat je hebt opgebouwd ook vast te houden.

BIJLAGE 7 INTERVIEW BEWONER

Participatie algemeen

Participatie in het algemeen klinkt goed en is ook wel goed, maar om daar veel mensen voor te krijgen die wel even komen participeren, nergens niet, nooit niet, dat lukt niet. Er zijn heel veel goede dingen, maar als je mensen een uitnodiging stuurt dan snappen mensen soms al niet waar het over gaat en dan verdwijnt een uitnodiging in de prullenbak. Participatie werkt vaak als mensen direct door een situatie betrokken worden. Als je bijvoorbeeld vraagt om gegevens, dan krijg je ook een hele stapel informatie, maar niet een mooie brief waarin de hoofdzaken worden genoemd. De gemeente doet hun best en komt praten met de bewoners, maar de informatievoorziening dat schort nog een beetje. Participeren is geweldig, maar ook moeizaam en dat ligt niet aan de gemeente, maar het is en blijft gewoon een moeilijk geheel. En als je kijkt dan zijn het altijd dezelfde personen.

Samenwerking met de gemeente, dat gaat allemaal, maar de resultaten vallen soms wat tegen. Voorbeeld van het hondenbeleid. Dit werd bij het wijkteam naar voren gebracht, maar werd overgenomen door de gemeente om het over de gehele stad uit te rollen. Prima, maar nu zijn er controleurs die overdag werken en als je nu eens vraagt aan de controleurs of de politie of zij er ook op controleren dan gebeurt dat bijna niet. Hierover zijn stapels papier geschreven en is er veel over gepraat, maar over de uitvoering van het beleid dat valt tegen. Net als vuilnisbakken. Ik ben adoptieouder van de vuilnisbak hier in de straat. Je kunt het aanvragen bij de gemeente, maar je moet dan zelf wel bijdragen. Het beleid klinkt op papier allemaal goed, maar de gewone burger die kijkt en ziet de uitvoering niet goed. De gemeente wil het wel goed, maar ze hebben geen centen en ze moeten bezuinigen. En dan kom je bij de discussie van het Forum, dat kost een hoop centen wat je wellicht beter kan besteden aan de problemen die in de wijken spelen.

Wijkteams

WOK wijkoverleg Korrewegwijk, dat bestond al voor het NLA. Taak was een krantje uitbrengen, een website en wat straatfeestjes. Wij moeten dus met dit soort zaken de bewoners benaderen en dan naar de gemeente toe om dat te bespreken en kijken of je dat kan doen. Maar bekendheid in de wijk dat is helaas nog niet zo goed.

Wijkteam NLA is voornamelijk bekend vanwege de wijkstemdag in de wijk. Hierbij kunnen bewoners kiezen op projecten die ook door bewoners ingediend zijn. Iedereen vanuit de wijk kan een project indienen, waarbij het moet voldoen aan “schoon, veilig, het moet voor de wijk zijn” en dat wordt bijna altijd geaccepteerd, tenzij het echt iets voor iemand privé is. Het geld dat beschikbaar is, is afkomstig van de corporaties en de gemeenten en dat is voor de bewoners om de wijk beter, gezelliger enzovoort te maken. In andere wijken heb je het

wijkteam dat beslist wat er gebeurt, niet een wijkstemdag. Wij vinden de wijkstemdag een goede methode, en dat loopt hier ook heel goed binnen de wijk. Verleden jaar hadden we 350 stemmen, maar dit jaar waren er 577 mensen die erop af kwamen.

Binnen de wijkteams zijn het de gemeenten en corporaties die het geld inbrengen. We hebben het zo afgesproken dat iedereen gelijk is. Mensen mogen alle ideeën indienen die voldoen aan de voorwaarden die we hebben gesteld, zoals dat het niet privé mag zijn e.d. Voor het NLA kan je worden gevraagd en je kunt je daar voor aanmelden, alleen er zijn niet veel bewoners die dat willen of er de tijd ervoor hebben. Belangrijk is dat je professionals nodig hebt in het team als je projecten goed wilt uitvoeren. Zij zijn noodzakelijk in het wijkteam, want bewoners zijn vaak te laks als het er op aankomt om iets te organiseren, te overleggen met de gemeente en je vrije tijd er in steken. Ik ben blij met professionals, ze zijn wel vaak beter op de hoogte van alle informatie en weten vaak hoe ze zaken moeten aanpakken. Maar daar moeten ze ook mee oppassen dat ze het niet teveel uit handen nemen en dat op een goede manier doen, dan beginnen burgers ook te zeuren dat ze daar geen zin in hebben. Ze moeten ervoor zorgen dat de burgers ook hun inspraak en participatie hebben en echt gehoord worden. In het wijkteam leveren de professionals ook echt een bijdrage.

Bij sommige projecten dan vraag je je weleens af, moet de gemeente dat nou doen? Zoals het schoonhouden van de straat. De gemeente die is daar wel actief mee, maar soms moet er iets extra's gebeuren, zoals *"Korreweg schoon dat doen we gewoon"*.

De gemeente zit vaak ook in een spagaat. Die willen wel iets voor de bewoners organiseren, maar ze moeten aan de andere kant er ook weer wat aan verdienen. Daarnaast moeten ze ook niet teveel concurreren met andere groepen in de samenleving, omdat dit van belastingcenten gaat en de ander moet zorgen dat hij het zelf verdient. Het is niet altijd makkelijk. Dat is die moeilijke verhouding met de gemeente, maar met de mensen van de gemeente kan je best praten. Maar als ze een inspraakavond organiseren komen er ook maar een man of twee op af.

Hoe komt een standpunt of een probleem bij de gemeente. Het blijft vaak binnen het wijkteam hangen, maar werkt niet verder door. Met het wijkteam hebben we als voordeel dat we dat geld krijgen en daar mogen we zelf over beslissen binnen de spelregels die we zelf hebben opgesteld en daar heeft de rest van de gemeente niks mee te maken. Dan heb je weinig met de gemeente nodig. Maar je hebt toch het idee dat alles wat op straat gebeurt met verkeersveiligheid en parkeerbeleid, daar heb je niks over te zeggen. Dat valt ook niet onder het wijkteam en ze doen ook wel goede dingen, zoals met het transferium bij de Euroborg. Participeren is goed bedoeld en de burger moet ook wat te zeggen hebben, maar ik heb ook het gevoel de gemeente wel wil, maar niet altijd kan.

In de Korreweg heb je de wijkstemdag en dan zitten wij ook weleens te denken of dit goed is, maar het zijn de burgers die erop stemmen. Als voorbeeld is er Korreweg klassiek dat heeft gewonnen. Hierdoor wordt er weer iets georganiseerd in de buurt ook al is het kostbaar, €47.500,- . Maar het gaat er bij de wijkstemdag ook om hoe goed men zich kan organiseren en mobiliseren. Deze mensen van dit project maken er ook veel werk van om promotie te maken en dat is toch ook wat we willen bewerkstellen. En naast dergelijk grote projecten wordt er in de wijkstemdag ook hele kleine projecten meegenomen, al kost het €500 dan kunnen mensen dat indienen en daar kunnen mensen op stemmen. Bij de plannen die worden ingediend wordt er altijd een vertegenwoordiger uit het wijkteam toegewezen. Die kijkt samen met de bewoners wat er moet gebeuren en hoe ze daarin ondersteund kunnen worden, door bijvoorbeeld contact te leggen met de juiste personen. Mensen moeten zelf actief zijn bij de uitvoering van hun plannen. Wij gaan daar zelf niet mee bezig, maar ondersteunen de mensen in hun uitvoering. De samenwerking in het wijkteam NLA zijn we als bewoners zeer erkentelijk dat ze daar geld voor beschikbaar stellen en dan hebben ze er ook geen bemoeienis meer mee. Ook aan de ambtenaar van de gemeente in het team merk je niks dat hij zich bemoeit met allemaal regeltjes. We hebben in het wijkteam afspraken gemaakt wat wel en wat niet kan en dat geld is beschikbaar en iedereen in het team is gelijk en heeft qua beslissingsbevoegdheid evenveel macht. Er wordt door een hoger bestuursorgaan, in de samenwerking tussen corporaties en gemeente natuurlijk wel beslist hoeveel geld er beschikbaar is en daar hebben we als bewoners niks over te zeggen. Dat is ook niet zo belangrijk, wij zijn er dankbaar voor dat zij ons dat geld geven en dan mogen we daar zelf over beslissen. Je verneemt er niets van dat zij zeggen; *“dit willen we niet en dat mag niet”*, daar ben je helemaal vrij in. Dus daar heeft de burger echt wat te zeggen en men kan hun eigen projecten indienen en daar ben ik zeer tevreden over. Alleen alles wat bijvoorbeeld met verkeer te maken heeft, dat verwijzen we direct door naar de verkeersafdeling, want daar is niet aan te beginnen. Dat zijn al de normale taken van de gemeente.

Bij de andere wijken weet ik wel, daar heb je verschillende clubjes samen met bewoners en ambtenaren en die beslissen wat er gebeurt, maar daar krijg je weleens kritiek dat iemand er niks aan heeft. Bij ons met de wijkstemdag is het zo dat mensen zelf kunnen stemmen en wij tellen netjes de stemmen en het kan zijn dat er maar bijvoorbeeld vier dure projecten worden gerealiseerd, maar dat is dan wat mensen willen.

Je krijgt soms nog weleens gezeur dat er niet goed gecontroleerd wordt of iemand wel uit de Korrewegwijk komt, maar als men al de moeite neemt om langs te komen zijn wij al heel blij. En wil je alles gaan controleren dan kost dat ook weer veel geld, wat we beter kunnen besteden aan de projecten.

We hebben naast de wijkstemdag ook een klein potje voor projecten waarvan wij denken dat die toch goed zijn voor de wijk, maar die het op een wijkstemdag niet gaan redden. Maar als dat eenmaal teveel bekend wordt dan wordt daar misschien misbruik van gemaakt, dus hier moeten we voorzichtig mee zijn. Aan de ene kant ondergraaft het wel het stemmen voor de wijkstemdag, maar om nou te zeggen dat moet je niet doen. Want als het een goed project voor de wijk is dan moet je dat eigenlijk wel doen. Dit wordt wel in het wijkteam beslist, maar dit gebeurt sporadisch.

Na 2014 zal het geld vermoedelijk ook op zijn en hoe gaat het dan met het onderhoud? We hebben speeltuintjes en standbeelden gerealiseerd, maar als dat kapot gaat of beklad wordt, wie gaat dat dan betalen? Het blijft lastig om dat soort zaken op te lossen.

BIJLAGE 8 INTERVIEW PROGRAMMALEIDER WIJKTEAMS NLA

Ontstaan van de wijkteams. In 2006 is het begonnen om de samenwerking tussen gemeentes en corporaties te versterken. Er was sinds 1998 al een gezamenlijk aanpak voor de wijken, voorheen ging het vooral om de fysieke aanpak, en later kwam ook aan de orde dat leefbaarheid door meer factoren werd bepaald dan fysieke factoren. Ook sociale factoren en de toegankelijkheid van voorzieningen in de wijk voor bewoners werd steeds belangrijker.

Voor 2006 waren het vooral fysieke afspraken tussen gemeenten en corporaties. In 2006 zijn we op zoek gegaan naar nieuwe samenwerkingsafspraken. Naar de ideeën van Pieter Winsemius *“Vertrouwen in de buurt”*, gingen gemeenten en corporaties samen met bewoners werken aan de buurt. Hierbij moest de kracht van de bewoners aangesproken worden. Het gedachtegoed van *“vertrouwen in de buurt”*, dat werd het uitgangspunt voor de aanpak.

In die tijd was er nog voldoende geld beschikbaar. Naast de reguliere taken in de wijken, moest er een pot komen waar mensen die in de wijk wonen zelf meer zeggenschap over hebben en wat we ook wilden wegzetten op een manier waarop mensen zelf als het ware de verantwoordelijkheid namen voor de wijk. Toen is er een pot van 20 miljoen euro gevuld voor de eerste periode. Wat hieraan bijzonder was, was dat zoveel geld werd weggezet voor de wijken waarbij achteraf pas verantwoord hoefde te worden hoe het besteed is. *“Vertrouwen in de buurt”* riepen we dan ook, en we hadden ook het vertrouwen dat er verstandig mee omgegaan werd. In het begin duurde het ook even voordat het in de gemeentelijke organisatie bekendheid had.

In het wijkteam zitten mensen van de gemeente, corporaties, bewoners en maatschappelijke organisaties die in de wijk actief zijn. Die samen beslissen over het budget dat ze hebben gekregen voor hun wijk. De taakstelling, zorg dat je bekend bent in de buurt, zorg dat je activeert om initiatieven in de buurt te nemen, onderzoek wat bewoners belangrijk vinden en kijk wat je als wijkteam daarin kan betekenen voor bewoners en vandaar dat er ook bewoners in zitten. Destijds waren er 14 wijkteams. Dat was in het begin lastig, want welke criteria moeten we hanteren, want wat is draagvlak? De wijkteams mochten hun eigen criteria formuleren en natuurlijk werd er wel meegekeken of er geen hele rare dingen gebeurden, maar dat bleef ook uit.

Wat wel bijzonder was, was dat iedereen ook zijn eigen manieren zocht om de bewoners te activeren en initiatieven te verzamelen. Markten, wijkstemdagen, eten/ drinken uitdelen in de wijk en nog vele andere manieren. De wijkteams zijn heel actief naar buiten gericht om

de vragen van bewoners op te halen. Op dit moment zijn er zo'n 700 projecten uitgevoerd sinds 2007, variërend van kleine tot grotere projecten.

De wijkteams doen niet de dingen die normaal al gebeuren, maar iets extra's en dat kan heel divers zijn. In het begin waren het vooral de kinderen, dus speelvoorzieningen, maar ook ouderen in de wijk. Er is een hele diversiteit van projecten, grote fysieke projecten, maar ook kleinere projecten. Nieuwe parken of pleinen en de laatste tijd zijn er wat projecten met betrekking tot cultuur, kunst of muziek. Maar wat je ook ziet is dat wijkteams zich bezig houden met opbouwwerk of jongerenwerk. Daarbij kan het ook zijn dat je bijvoorbeeld een extern iemand inhuurt die zich bezig houdt met problemen in de wijk om conflicten of iets degelijks in wijken aan te pakken.

Voor de wijkteams kwamen gemeente en bewoners elkaar wel tegen, op bewonersvergaderingen of inspraakavonden, maar in deze vorm met wijkteams was nieuw. Een groep mensen die over een groot budget kon beschikken. Vanaf begin af aan is iedereen gelijk. Er is discussie geweest of de professionals niet meer te zeggen hadden, maar dat is juist niet zo. Eigenlijk kan je wel zeggen dat de bewoners meer inspraak hebben, want het is ook juist bedoeld om bewoners initiatieven te ondersteunen en uit te voeren. De professionals zijn er op gericht te kijken wat bewoners willen en het komt maar heel zelden voor dat er echt gestemd moet worden. Vaak komen ze er in goed overleg wel uit. In Lewenborg bijvoorbeeld, daar zitten tien bewoners in het team, alleen de stemming blokkeert al bij vier stemmen, dus de bewoners kunnen daar projecten ook tegenhouden.

Al die jaren en binnen de wijkteams, heeft het bijzonder goed gewerkt. Wat je van iedereen die in de wijkteams zitten hoort is dat ze de enorm toegenomen samenwerking waarderen. De manier waarop ze elkaar nu kunnen vinden ook in hun reguliere taken. Naast de projecten in de wijk heeft het ook een betere samenwerking tussen de verschillende partijen en een beter begrip voor elkaar opgeleverd. Men weet nu ook wat er bij elkaar omgaat. In de wijkteams ziet men elkaar als collega's en je hebt niet het idee dat er organisaties achter zitten. Het is heel toegankelijk. Er komen niet duizenden bewoners op af, want heel veel mensen wonen in een wijk en die vinden het verder prima, en sommige mensen voelen zich veel meer verbonden met de wijk. Daarnaast is het maar een klein deel die zich actief wil inzetten voor de wijk. Vaak is het zo dat als er iets heel dichtbij mensen komt, dan worden ze actief en dat is ook iets wat we proberen met de wijkteams.

Sinds de wijkteams actief zijn hebben we laten onderzoeken wat dit nou doet met het gevoel van mensen met de betrokkenheid. Wat je ziet is dat Groningen met de wijkstemdag heel hoog scoort op het idee dat men invloed kan uitoefenen op de ontwikkelingen in de wijk. Niet meer dat cynisme en het geklaag over de overheid die alles van tevoren bepaalt. Wijkteams zijn toegankelijke opties om zelf een verandering te brengen in je buurt. Vaak is het zo dat als men rechtstreeks bij de gemeente of corporatie aanklopt geld een probleem

is, of dat de begroting al is vastgesteld en dat is dus het mooie van de wijkteams. Het geld is er al en dat kan makkelijker besteed worden en dat geeft men het gevoel dat ze zelf invloed kunnen uitoefenen. Dat het dichtbij bewoners staat en mensen zelf initiatieven in kunnen dienen is wat het succesvol maakt. Het wijkteam kan ook zelf initiatief nemen. Er zijn wijkperspectieven gemaakt voor elke wijk waar thema's in zijn opgenomen die de aandacht vereisen. Als dat bijvoorbeeld over jongeren gaat, kan het wijkteam zelf ook op een jongerenwerker afstappen om te kijken wat er aan de hand is in een wijk en wat het wijkteam daarin kan betekenen.

De leefbaarheid in de wijken in Groningen is spectaculair toegenomen. Je ziet dat de ontwikkelingen laten zien dat wijken verbeterd zijn. In de stad Groningen woonden in 1998 34% van de Groningers in een gebied waar de leefbaarheid matig of slecht was, in 2008 was dat 6,3% en dat is nu 2,8%. Dus dat is een grote verbetering ook ten opzichte van andere steden. Maar er zijn heel veel dingen, gebeurd in wijken. Woningen opgeknapt, nieuwbouw, meer menging in wijken meer voorzieningen in wijken. Er is veel meer gedaan dan alleen de wijkteams, dus het is moeilijk te zeggen wat hun invloed is geweest. Maar de algehele aanpak heeft de afgelopen 15 jaar goed gewerkt. Je ziet ook in de beleving van de mensen dat de stad er op vooruit gaat.

Na 2014 is er weinig beschikbaar, gemeenten en corporaties hebben er nauwelijks geld meer voor. We hebben onszelf al afgevraagd hoe we doorgaan. We hebben hierbij gekeken naar verschillende onderzoeken. Wat je tegenwoordig onderscheid zijn de soort stappen hoe je bewoners betreft. Je begint met uitnodigen, stimuleren om zelf dingen te doen,.. en in ieder geval in dat rijtje hoort de inbreng van bewoners die groeit. Het woord co-creatie wordt tegenwoordig genoemd om aan te duiden dat gemeenten corporaties en bewoners allemaal even belangrijk zijn en allen een initiatief moeten kunnen dragen. In het NLA hebben we tot nu toe ons vooral gericht op faciliteren en stimuleren van bewoners initiatieven. Co-creatie zal daarin de volgende stap zijn en dit is nodig om verder te gaan, het zal met minder geld moeten. Groningen is ooit koploper geweest, maar eigenlijk lopen we nu alweer wat achter, want co-creatie is de nieuwe trend. Actieve bewoners die zelf verantwoordelijkheid nemen en in gesprek gaan met corporaties of bewoners, meer zelforganisatie van bewoners. Nu is het nog zo dat bewoners initiatief nemen, maar de uitvoering wordt grotendeels door de gemeente of corporaties gedaan. Gemeenten en corporaties zijn ook maar partijen in de wijk, maar je kunt ook de ondernemers of verzorgingscentra meer initiatief laten nemen. Het essay "*Stedelijke vernieuwing op uitnodiging*" is hierbij ook een inspiratie geweest om meer naar de co-creatie toe te gaan. Vroeger ging men de stad *maken*, een lineair proces. Nu is het meer de stad *zijn*, in zichzelf kijken welke krachten er zijn en dat kan eigenlijk alle kanten op bewegen. Met elkaar is er een hoop initiatief wat bijdraagt aan de stad zijn. Stedelijke ontwikkeling is niet project matig, maar meer een continu proces, waarbij je ook kijkt welke

partijen en potentie een wijk heeft. Dit bepaalt mede de rol van de overheid. Als je dat wilt laten gebeuren, dan heb je ook iemand in de wijk nodig die weet wat er speelt en die bewoners kent, een frontline functie. Je hebt dan in de wijk een partij (persoon of team) die weet wat er leeft en hoe je dingen bij elkaar kan brengen. Deze functie zal een belangrijke rol spelen en diegene kan ook hoog in de boom klimmen om werkelijk iets gedaan krijgen. Wijkteams zoals ze waren, bleven teveel op het niveau van stimuleren en faciliteren. Als je toe wilt naar co-creatie zal die frontline functie steviger ingevuld moeten worden. En hoe dat vorm krijgt daar moeten we nog verder over nadenken, maar wel staat vast dat de samenwerking tussen gemeenten en corporaties door blijft gaan. Soms zal je moeten aanhaken, maar soms kan je zaken ook gewoon op zijn beloop laten. Het is soms ook beter om je er als gemeente niet mee te bemoeien, omdat wij gebonden zijn aan regels. Daarbij kan je ook kijken naar bijvoorbeeld minder regelgeving en snellere uitvoering. Alle initiatieven verlopen sinds de wijkteams al sneller, het geld is er al en nu zijn het de wijkteams die er over kunnen beslissen.